

การศึกษาการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพระโขนง
กรุงเทพมหานคร

สารนิพนธ์
ของ
ณัฐชยา นาคแนวดี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

มีนาคม 2549

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

375
04328 ก
0.2

การศึกษาการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพระโขนง
กรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ
ของ
ณัฐชา นาคแนวดี

111 121 2549

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มีนาคม 2549

11 285026

ณัฐชา นาคแนวดี (2549) การศึกษาการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขต

พระโขนง กรุงเทพมหานคร สารนิพนธ์ กศม (การบริหารการศึกษา) กรุงเทพฯ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

อาจารย์ ดร. มารศรี สุธานี

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร ใน 3 ด้าน คือ การบริหารและบริการหลักสูตร การดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร การสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตรและเพื่อเปรียบเทียบการใช้หลักสูตรสถานศึกษา จำแนกตามสถานภาพของครูผู้สอน ความเชื่ออำนาจในตน กลุ่มตัวอย่างผู้ให้สัมภาษณ์เป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน และผู้ตอบแบบสอบถามเป็นครูผู้สอนจำนวน 92 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามแบบมาตรส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.975 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า

1 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพระโขนง กรุงเทพมหานครมีการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับคือ ด้านการดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร ด้านการบริหารและบริการหลักสูตร และด้านการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร

2 ผลการเปรียบเทียบระดับการใช้หลักสูตรสถานศึกษา จำแนกตามสถานภาพของครูผู้สอนพบว่า ไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อจำแนกตามความเชื่ออำนาจในตน พบว่าโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยครูผู้สอนที่มีความเชื่ออำนาจในตนสูงมีระดับการปฏิบัติการใช้หลักสูตรสถานศึกษาสูงกว่าผู้ที่มีความเชื่ออำนาจในตนต่ำ

ผู้วิจัยได้สรุปผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาใน 3 ด้าน คือ ด้านการบริหารและบริการหลักสูตร มีประเด็นเกี่ยวกับครู เอกสารหลักสูตร การปรับปรุงและการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ด้านการดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร เกี่ยวกับบรรยากาศการเรียนรู้ สื่อ บุคลากรโสตทัศนศึกษา การจัดกระบวนการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการวัดผลและประเมินผล ด้านการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร เกี่ยวกับกิจกรรมการนิเทศ ติดตามผลการใช้หลักสูตร การจัดสรรเวลาการนิเทศ การรายงานผลการนิเทศ และการวิจัยเพื่อการพัฒนาการเรียนการสอน

A STUDY OF SCHOOL CURRICULUM UTILIZATION OF SCHOOLS
IN PRAKANONG DISTRICT, BANGKOK

AN ABSTRACT
BY
NATCHAYA NAKNAEWDEE

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education degree in Educational Administration
at Srinakharinwirot University
March 2006

Natchaya Naknaewdee (2006) *A Study of School Curriculum Utilization of Schools in Phra Khanong District, Bangkok* Master's Project, M Ed (Educational Administration)
Bangkok Graduate School, Srinakharinwirot University Project Advisor Dr Marasri Suthanithi

The purposes of this research were to study the school curriculum utilization of schools in Phra Khanong District, Bangkok in 3 aspects curriculum administration and service, teaching and learning implementation, and curriculum support, compare the curriculum utilization by teacher status and teacher internal locus of control The samples for the study consisted of 4 school principals and 92 teachers The instrument used for collecting data was a semi-structured interview for the school principles and a 5-point rating scale questionnaire, with a Cronbach alpha of 0.975, for the teachers Descriptive statistics including percentage, mean, and standard deviation were calculated Inferential statistics were calculated using a t-test

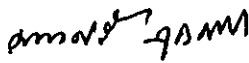
The research findings were concluded as follows

- 1 The school curriculum utilization, as a whole and by each aspect of the schools in Phra Khanong District, Bangkok were found to be at the high level of practice
- 2 The comparisons of the level of the school curriculum utilization as a whole and each aspect by the teacher status found no significant difference The comparisons by the teacher internal locus of control found significant difference in every aspect and as a whole, the teacher with a high level of internal locus of control had a higher level of opinions than those with a low level of internal locus of control

The results of the school principal interview were concluded in the study The curriculum administration and service aspect included issues concerning teachers, curriculum document, and improving and creating local curriculum, the teaching and learning implementation aspect included learning atmosphere, media, AV personnel, learning process, learner's development activities, and assessment and evaluation, the curriculum support aspect included issues concerning supervising and monitoring curriculum implementation activities, time arrangement and supervision report, and research for development of learning and teaching

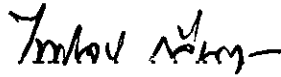
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบ
ได้พิจารณาสารนิพนธ์เรื่อง การศึกษาการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพระโขนง
กรุงเทพมหานคร ของ ณิชชยา นาคแนวดี ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

(อาจารย์ ดร. มารศรี สุธานี)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

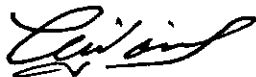
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ)

คณะกรรมการสอบ

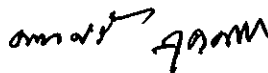
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีระ สุภากิจ)

ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เรื่อไท ดร. ไพบุลย์ อ่อนมั่ง)

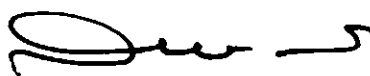
กรรมการสอบสารนิพนธ์

(อาจารย์ ดร. มารศรี สุธานี)

กรรมการสอบสารนิพนธ์

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์ ดร. สมชาย ชูชาติ)

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

วันที่ 2 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2549

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จได้ด้วยดีเป็นเพราะผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างยิ่งจาก คร มารศรี สุธานิธิ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร วีระ สุภากิจ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์เรือโท ดร ไพบุลย์ อ่อนมั่ง คณะกรรมการพิจารณาโครงการสารนิพนธ์ ที่ได้สละเวลาอันมีค่าให้คำแนะนำ ในการจัดทำสารนิพนธ์นี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ และที่สำคัญยิ่งผู้วิจัยขอกราบระลึกถึงพระคุณครูอาจารย์ภาควิชาการบริหารการศึกษาทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอน ให้วิชาความรู้ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการทำสารนิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จ

ขอกราบขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน คือ รองศาสตราจารย์ ดร สุนัย เหมะประสิทธิ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์เรือโท ดร ไพบุลย์ อ่อนมั่ง ว่าที่ รต ดาวร อารีศิลป์ อาจารย์อุดมศักดิ์ นาดี และ ผู้อำนวยการวินัย คร้ามวงษ์ ที่ได้กรุณาตรวจสอบและให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุง เครื่องมือที่ใช้และเก็บข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอกราบขอบพระคุณผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษา ผู้อำนวยการเขต ผู้บริหารโรงเรียนข้าราชการครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตประเวศ สำนักงานเขตสวนหลวง สำนักงานเขตบางนา และสำนักงานเขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี

ท้ายสุดผู้วิจัย ขอขอบพระคุณ พ่อ แม่ พี่ น้อง และเพื่อนๆ ทุกคน ที่ให้กำลังใจและทุ่มเทแรงกาย ช่วยเหลือตลอดระยะเวลาที่ดำเนินการวิจัย คุณค่าทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากสารนิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยน้อมรำลึก และบูชาพระคุณแก่บุพการี และบูรพาจารย์ทุกท่านที่อยู่เบื้องหลังในการวางรากฐานการศึกษาให้กับ ผู้วิจัย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ณัฐชยา นาคแนวดี

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	4
ความสำคัญของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	5
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	5
ตัวแปรที่ศึกษา	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
กรอบแนวคิดในการวิจัย	7
สมมติฐานของการวิจัย	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรสถานศึกษา	10
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้	16
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรสถานศึกษา	31
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวแปร	67
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	70
งานวิจัยภายในประเทศ	70
งานวิจัยในต่างประเทศ	76
3 วิธีดำเนินการวิจัย	78
การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง	78
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	79
ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ	79
การเก็บรวบรวมข้อมูล	81
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล	82
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	84

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	85
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	85
การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	85
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	86
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	97
ความมุ่งหมาย สมมติฐาน และวิธีดำเนินการวิจัย	97
สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล	100
อภิปรายผล	103
ข้อเสนอแนะ	107
บรรณานุกรม	108
ภาคผนวก	115
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	116
ภาคผนวก ข รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์	126
ภาคผนวก ค ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความเชื่ออำนาจในตน ของครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร	128
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย	130
ประวัติของผู้ทำสารนิพนธ์	132

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

หลักสูตรเป็นแผนหรือแนวทางหรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษาที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ โดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตนเอง รวมถึงลำดับขั้นของมวลประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่จะสะสม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติ นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ชุมชน สังคมและโลกอย่างมีความสุข (สมศักดิ์ สันทรเวชญ์ 2542 : 16) หลักสูตรมีความสำคัญยิ่งในการจัดการศึกษาทุกระดับ เพราะหลักสูตรเป็นตัวกำหนดทิศทางการศึกษา (กัลยาณี ปฏิมาพรเทพ 2545 : 32) ถ้าไม่มีหลักสูตร การที่จะให้การศึกษาแก่เยาวชนและประชากรของชาติย่อมทำไม่ได้ ทั้งนี้เพราะว่าหลักสูตรเป็นเครื่องมือถ่ายทอดเจตนารมณ์หรือเป้าประสงค์ของการศึกษาแห่งชาติลงสู่การปฏิบัติ หลักสูตรจะเป็นสิ่งบ่งชี้ถึงความเจริญของประเทศ เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน ประเทศใดจัดการศึกษาโดยมีหลักสูตรที่เหมาะสมทันสมัย มีประสิทธิภาพทันเหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงย่อมได้กำลังคนที่มีประสิทธิภาพสูง หลักสูตรจึงเปรียบเสมือน “คำสั่ง” หรือ “ข้อบังคับ” ของทางราชการชนิดหนึ่ง ที่มีไว้เป็นแผนการดำเนินงานของนักบริหารการศึกษาที่จะต้องอำนวยความสะดวกดูแลและติดตามประเมินผล ให้เป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาลและเป็นเครื่องมือของรัฐในอันที่จะพัฒนาคนและพัฒนากำลังคน นับเป็นตัวจักรสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตามแผนรัฐบาลและเป็นเครื่องชี้ถึงความเจริญของชาติ

อาศัยอำนาจตามความในบทเฉพาะกาล มาตรา 74 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการที่ วก 1166/2544 ลงวันที่ 2 พฤศจิกายน 2544 โดยยึดหลักความมีเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความสัมฤทธิ์ผลตามนโยบายนี้ กระทรวงศึกษาธิการ จึงกำหนดหลักสูตรแกนกลางที่มีโครงสร้างหลักสูตรยืดหยุ่น กำหนดจุดหมายที่ใช้เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในภาพรวม 12 ปี กำหนดสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้แต่ละกลุ่มสาระ และการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นช่วงชั้นละ 3 ปีนั้น กระทรวงศึกษาธิการจะจัดดำเนินการให้เฉพาะส่วนที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ (กระทรวงศึกษาธิการ 2544 : 2) ทั้งนี้กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า ให้สถานศึกษาเป็นผู้จัดทำสาระรายละเอียดเป็นรายปีหรือรายภาค ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชน สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณสมบัติอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของ

ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ รวมถึง จัดให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียนแต่ละกลุ่มเป้าหมาย (กระทรวงศึกษาธิการ 2544 : 2)

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 แล้วได้ดำเนินไปตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 27 วรรคหนึ่งที่บัญญัติไว้ว่า “ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ” และในวรรคสองที่ว่า “ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ”

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นหลักสูตรแกนกลางของชาติ ซึ่งจัดอย่างต่อเนื่อง 12 ปี ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สถานศึกษาต้องนำไปจัดทำสาระของหลักสูตรของสถานศึกษาให้เป็นไปตามแนวทางที่กำหนด และสอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการและความพร้อม รวมทั้งจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานหลักสูตร มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มวิชา และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น สถานศึกษาเป็นชุมชนของการแสวงหาความรู้ สถานศึกษาจึงต้องมีหลักสูตรของตนเอง คือ หลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย การเรียนรู้ทั้งมวลและประสบการณ์อื่น ๆ ที่สถานศึกษาแต่ละแห่งวางแผนเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยจะต้องจัดทำสาระการเรียนรู้ทั้งรายวิชาที่เป็นพื้นฐานและรายวิชาที่ต้องการเรียนเพิ่มเติม เป็นรายปีหรือรายภาค จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียน และกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์จากมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน อันเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา นอกจากนั้นหลักสูตรสถานศึกษายังมีรายละเอียดส่วนประกอบที่สำคัญได้แก่ วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะอันพึงประสงค์ โครงสร้างหลักสูตรรายวิชาตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การจัดการเรียนรู้ และการส่งเสริมการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาและอื่นๆ (กระทรวงศึกษาธิการ 2545 : 42)

หลังจากสถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาสำเร็จแล้ว ส่วนที่ต้องดำเนินการต่อมา คือ การนำหลักสูตรไปใช้เป็นแนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แก่ผู้เรียน ซึ่งขั้นตอนนี้ถือว่าสำคัญที่สุด (ยุทธนา ปทุมวรชาติ 2545 : 1) ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของหลักสูตรที่ดำเนินการพัฒนามาตั้งแต่ต้นจนปรากฏผลที่ขั้นตอนนี้ ถึงแม้หลักสูตรจะทันสมัย ถูกต้องตามหลักวิชาการและทันต่อเหตุการณ์ของโลก สังคม และประเทศชาติ แต่ถ้าการใช้หลักสูตรเกิดขึ้นอย่างไม่เป็นระบบหรืออย่างจริงจังแล้ว หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นนั้นก็ไร้ผล (ชูศรี สุวรรณโชติ 2542 : 20) ดังนั้นผู้บริหารควรทำความเข้าใจในบทบาทการนำหลักสูตรไปใช้ในระดับโรงเรียนให้บังเกิดผลตามความมุ่งหมายมากที่สุด ผู้บริหารต้องเป็นผู้วางแผนตัดสินใจสั่งการมีส่วนร่วมในการทำงานต่างๆทุกด้าน จัดทำโครงการสอนให้สอดคล้อง

กับหลักสูตร ผู้บริหารควรได้สำรวจปัจจัยและสภาพของโรงเรียนว่าเหมาะสมกับการนำหลักสูตรมาปฏิบัติ โดยคำนึงถึงขนาดห้องเรียน จำนวนนักเรียน ห้องสมุด วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ การจัดครูเข้าสอน ผู้บริหารเป็นผู้นำเอาหลักการ จุดหมาย โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตร ทั้งหมดที่หน่วยงานระดับชาติได้วางไว้ไปใช้ให้เกิดผลและที่สำคัญผู้บริหารต้องเข้าใจบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรให้ชัดเจน ซึ่งประกอบด้วยงาน 3 ลักษณะ คือ การบริหารและบริการหลักสูตร การดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร การสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ 2547 : 95)

กรุงเทพมหานคร โดยสำนักงานการศึกษาได้จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและดำเนินงานการใช้หลักสูตรในโรงเรียนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 และ 4 พร้อมกับโรงเรียนในสังกัดอื่นๆ ทั่วประเทศ ในปีการศึกษา 2546 ตามคำสั่งที่ วท 1164 / 2544 ดังนั้นโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครจึงได้ใช้หลักสูตรสถานศึกษาในวันที่ 16 พฤษภาคม 2546 สำนักงานการศึกษาได้มีการเตรียมความพร้อมในการดำเนินงานตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษา และเตรียมพร้อมในการใช้หลักสูตรสถานศึกษา(อนันต์ ศิริภัสราภรณ์ 2546 : 12) ในปีการศึกษา 2547 ได้ดำเนินการใช้หลักสูตรในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1, 2, 4, และ 5 ส่วนในปีการศึกษา 2548 ได้ดำเนินการใช้หลักสูตรทุกระดับชั้น แม้กรมวิชาการจะยืนยันว่าได้พยายามเตรียมความพร้อมให้แก่โรงเรียนและครูอย่างเต็มที่แล้วก็ตาม แต่ปรากฏว่าจนถึงขณะนี้โรงเรียนจำนวนมากยังไม่มีความมั่นใจในการดำเนินงานการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของตนเอง (กองบรรณาธิการสานปฏิรูป 2546 : 19) นอกจากนั้นยังพบปัญหาการดำเนินงานส่วนใหญ่ คือ ระยะเวลาไม่พอในการจัดทำหลักสูตร รองลงไปคือการขาดอัตราจ้าง/บุคลากรไม่เพียงพอ ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร เอกสารบางกลุ่มยังไม่มีประสิทธิภาพ สื่อที่ใช้ยังไม่ทันสมัย ปัญหาที่พบของโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรสถานศึกษาได้แก่ ครูเข้าใจเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรไม่ชัดเจน ครูขาดความมั่นใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เวลาจัดไม่เพียงพอ บุคลากรมีภาระงานมาก โรงเรียนต้องการให้หน่วยงานต่างๆช่วยเหลือในการสนับสนุนเอกสาร คู่มือในการจัดทำหลักสูตร นิเทศ ติดตาม กำกับ ดูแลและเป็นที่ปรึกษา สื่อที่มีอยู่แล้วมีความเหมาะสม สื่อที่ใช้ตามหลักสูตรยังมีไม่เพียงพอ สภาพปัญหาการใช้หลักสูตรสถานศึกษาเกี่ยวกับการวางแผนและการนิเทศ ขาดผู้นิเทศที่มีความรู้และประสบการณ์ในการนิเทศ การจัดกิจกรรมยังไม่หลากหลาย นักเรียนไม่ได้เลือกตามความสนใจ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ 2546 : 25- 36)

จากความสำคัญและปัญหาดังที่กล่าวมาทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร โดยศึกษางานการนำหลักสูตรไปใช้ของสจ๊วต อุทรนันท์ และการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตรของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะเป็นแนวทางการใช้หลักสูตรสถานศึกษาแก่ผู้บริหารและครูผู้สอนให้เป็นไปตามหลักการและจุดหมายให้สมบูรณ์ที่สุด ช่วยในการแก้ปัญหา ลดอุปสรรคในการใช้หลักสูตรให้น้อยลง เพื่อสร้างความเข้าใจในการปฏิบัติอย่างมีระบบ

และเป็นแนวทางเดียวกัน ตามขั้นตอนที่วางแผนไว้ และเป็นข้อมูลพื้นฐานในการปรับปรุงพัฒนาการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร ให้มีประสิทธิภาพและมั่นใจเต็มตามศักยภาพของสถานศึกษา ในการบริหารและบริการหลักสูตร การดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร การสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร และส่งผลให้ครูผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ การเลือกใช้และพัฒนาสื่อ การจัดกระบวนการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การวัดผลและประเมินผล การนิเทศ และการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ก่อให้เกิดคุณภาพแก่ผู้เรียนและสถานศึกษา

ความมุ่งหมายในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ดังต่อไปนี้

- 1 เพื่อศึกษาการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ใน 3 ด้าน คือ การบริหารและบริการหลักสูตร การดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร การสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร
- 2 เพื่อเปรียบเทียบการใช้หลักสูตรสถานศึกษา จำแนกตามสถานภาพของครูผู้สอน ความเชื่ออำนาจในตน .

ความสำคัญของการวิจัย

ผลของการศึกษาครั้งนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนสามารถนำข้อมูลจากการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางการดำเนินงานการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน ในการบริหารและบริการหลักสูตรดำเนินไปอย่างมีระบบและต่อเนื่องในการเตรียมความพร้อมของครูผู้สอน อาคารสถานที่ เอกสารประกอบหลักสูตร การจัดสรรงบประมาณต่างๆ ให้การดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตรของครูผู้สอนได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ ในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ การเลือกใช้และพัฒนาสื่อ การจัดกระบวนการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การวัดผลและประเมินผล ให้มีการส่งเสริมและสนับสนุนการใช้หลักสูตร ในการนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตรและการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน นอกจากนั้นยังเป็นข้อมูลที่สำคัญของสถานศึกษาในการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของตนเองได้อย่างมั่นใจและมีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาตามแนวปฏิรูปการศึกษาและนโยบายการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร ได้เป็นอย่างดี

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการใช้หลักสูตรสถานศึกษาใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารและบริการหลักสูตร ด้านการดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร ด้านการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ใช้ในการสัมภาษณ์และการตอบแบบสอบถามเป็น ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร ในปีการศึกษา 2547 จำนวน 134 คน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาใช้ในการสัมภาษณ์ จำนวน 4 คนและครูผู้สอนใช้ในการตอบแบบสอบถาม จำนวน 130 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ใช้ในการสัมภาษณ์และการตอบแบบสอบถาม เป็นผู้บริหารสถานศึกษาใช้ในการสัมภาษณ์ จำนวน 4 คน และครูผู้สอนใช้ในการตอบแบบสอบถาม จำนวน 97 คน โดยการเปิดตารางเครจซี่,และมอร์แกน (Krejcie & Morgan 1970 608) จากนั้นใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้โรงเรียนเป็นชั้นและจำนวนครูในโรงเรียนเป็นหน่วยการสุ่มและกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละชั้น จำแนกตามกลุ่มสร้างพื้นฐานการคิดและกลุ่มสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์ จากนั้นในแต่ละกลุ่มกำหนดผู้ให้ข้อมูลโดยใช้การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา

1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ สถานภาพของครูผู้สอนและความเชื่ออำนาจในตน

1.1 สถานภาพของครูผู้สอน จำแนกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1.1.1 กลุ่มสร้างพื้นฐานการคิด ได้แก่ ครูที่สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคม ศาสนาและวัฒนธรรม

1.1.2 กลุ่มสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์ ได้แก่ ครูที่สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ภาษาต่างประเทศ

1.2 ความเชื่ออำนาจในตน จำแนกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1.2.1 ความเชื่ออำนาจในตนสูง

1.2.2 ความเชื่ออำนาจในตนต่ำ

2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การใช้หลักสูตรสถานศึกษา ใน 3 ด้าน

2.1 การบริหารและบริการหลักสูตร

2.2 การดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร

2.3 การสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร

นิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาสรุปเป็นนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1. หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง ข้อกำหนดหรือแนวทางการจัดการศึกษาที่สถานศึกษาจัดทำขึ้น โดยนำข้อมูลของสถานศึกษาและชุมชนที่เป็นปัญหา จุดเด่น/เอกลักษณ์ สภาพสังคม วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน มากำหนดเป็นสาระการเรียนรู้ และจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามศักยภาพของตน โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่าย

2 การใช้หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การปฏิบัติในการนำหลักสูตรไปใช้โดยดำเนินงานและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้หลักสูตรที่สร้างขึ้นสามารถนำไปปฏิบัติได้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ซึ่งประกอบด้วยภารกิจที่สำคัญ 3 ด้าน ดังนี้

2.1 การบริหารและบริการหลักสูตร หมายถึง งานที่สถานศึกษาดำเนินการที่เกี่ยวกับ การจัดประชุมครู อบรม สัมมนา การเตรียมครูผู้สอนให้เข้าใจหลักสูตร ให้มีความพร้อมในการสอน มีทักษะในการสอนและการวัดผลประเมินผล จัดครูเข้าสอนตามความรู้ความสามารถ ความถนัดและความสนใจ จัดเตรียมหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร การเตรียมอาคารสถานที่ และแหล่งเรียนรู้ จัดบริการวัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ

2.2 การดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร หมายถึง งานที่สถานศึกษาได้ดำเนินการเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน โดยการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ การเลือกใช้และพัฒนาสื่อ การจัดกระบวนการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การวัดผลและประเมินผล

2.3 การสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร หมายถึง งานที่สถานศึกษาดำเนินการในลักษณะการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย มีการจัดทำแผนและโครงการนิเทศ การนำแผนการนิเทศไปสู่การปฏิบัติของการจัดการเรียนการสอนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การวัดผลและประเมินผล ในหลายรูปแบบมีการจัดทำรายงานผลการนิเทศและจัดทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

3. สถานภาพของครูผู้สอน หมายถึง งานการสอนที่ครูรับผิดชอบตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่

3 1 ครูผู้สอนกลุ่มสร้างพื้นฐานการคิด ได้แก่ ครูที่สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

3 2 ครูผู้สอนกลุ่มสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์ ได้แก่ ครูที่สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ภาษาต่างประเทศ

4 ความเชื่ออำนาจในตน หมายถึง ความเชื่อของครูที่ว่าสิ่งที่เกิดขึ้นกับตนหรือสิ่งที่ตนได้รับทั้งความสำเร็จและความล้มเหลว เกิดจากการกระทำหรือความสามารถของตนเอง และตนสามารถควบคุมให้เป็นไปตามที่ต้องการได้และความเชื่ออำนาจในตนที่มีต่อพฤติกรรมการใช้หลักสูตร ได้แก่

4 1 ความเชื่ออำนาจในตนสูง หมายถึง ความเชื่อของครูว่าสิ่งที่เกิดขึ้นกับตนมีคะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ย

4 2 ความเชื่ออำนาจในตนต่ำ หมายถึง ความเชื่อของครูว่าสิ่งที่เกิดขึ้นกับตนมีคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ย

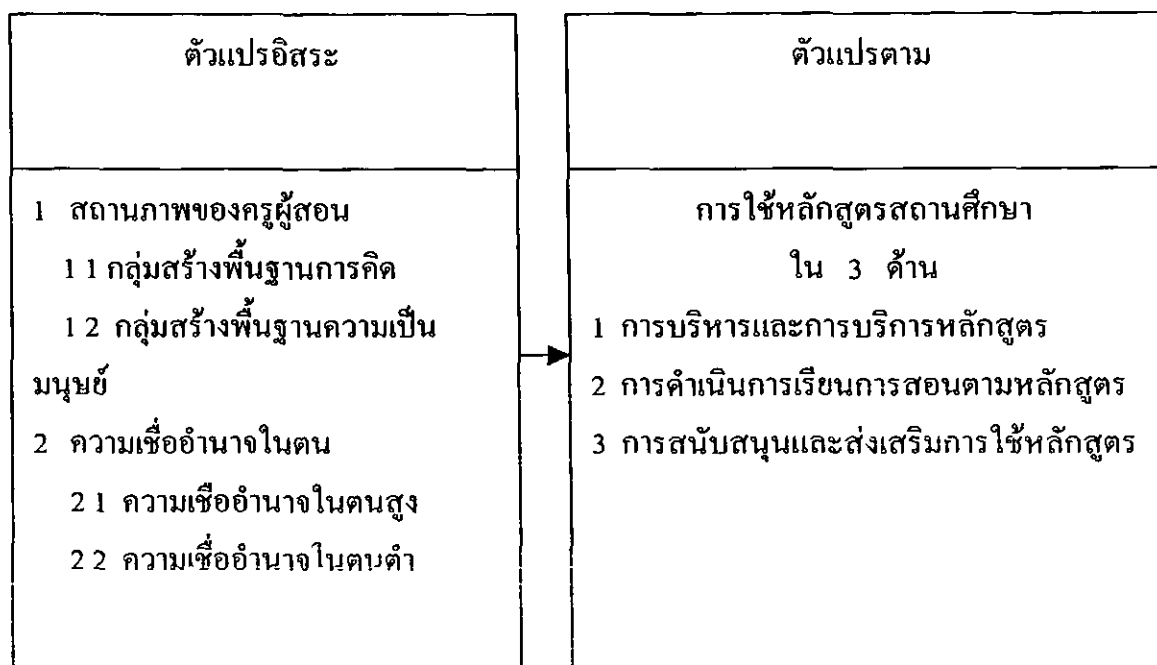
5. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง บุคลากรผู้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าสถานศึกษาเป็นผู้อำนวยการโรงเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร

6. สถานศึกษา หมายถึง โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร ที่ใช้หลักสูตรสถานศึกษา ในปีการศึกษา 2547 จำนวน 4 โรงเรียน

กรอบความคิดในการวิจัย

การศึกษาการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษา โดยนำกรอบแนวคิดของ สัจด์ อุทรานันท์ (2532 : 264-271) ที่กล่าวถึง การกึ่งในการนำหลักสูตรไปใช้ 3 งาน ได้แก่ งานบริหารและบริหารหลักสูตร งานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร งานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตรและกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545 ก 9-11) ได้กล่าวถึง การใช้หลักสูตรสถานศึกษาไว้ว่า สถานศึกษาควรดำเนินงานเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร ได้แก่ การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ การเลือกใช้และพัฒนาสื่อ การจัดกระบวนการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การวัดผลและประเมินผล การนิเทศ กำกับ ติดตาม การวิจัยเพื่อการพัฒนา เป็นต้น จากแนวคิดดังกล่าวผู้วิจัยได้นำมาหลอมรวมกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยศึกษาการใช้หลักสูตรสถานศึกษาใน 3 ด้าน คือ การบริหารและบริหารหลักสูตร การดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร การสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตรและได้กำหนดตัวแปรอิสระที่คาดว่าจะเกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรของสถานศึกษา ได้แก่ สถานภาพของครูผู้สอน และความเชื่ออำนาจในตน

ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบความคิดในการวิจัย

สมมุติฐานในการวิจัย

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในการศึกษาการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ผู้วิจัยได้กำหนดสมมุติฐานการวิจัยไว้ ดังนี้

- 1 ครูผู้สอนมีสถานภาพแตกต่างกัน มีการใช้หลักสูตรสถานศึกษา แตกต่างกัน
- 2 ครูผู้สอนมีความเชื่ออำนาจในตนแตกต่างกัน มีการใช้หลักสูตรสถานศึกษา แตกต่างกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ดังนั้นเพื่อให้การศึกษาค้นคว้ามีข้อมูลพื้นฐานทางวิชาการสำหรับอ้างอิง สนับสนุนงานวิจัยและอภิปรายผล ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามลำดับ ดังนี้

1 หลักสูตรสถานศึกษา

1 1 ความหมาย

1 2 ความสำคัญ

1 3 องค์ประกอบ

2 การนำหลักสูตรไปใช้

2 1 ความหมายของการนำหลักสูตรไปใช้

2 2 แนวคิดเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้

2 3 ผู้เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตร ไปใช้ในสถานศึกษา

2 4 ขั้นตอนในการนำหลักสูตร ไปใช้

2 5 ขอบข่ายงานในการนำหลักสูตร ไปใช้

3 การใช้หลักสูตรสถานศึกษา

3 1 การบริหารและบริการหลักสูตร

3 2 การดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร

3 3 การสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร

4 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวแปร

4 1 สถานภาพของครูผู้สอน

4 2 ความเชื่ออำนาจในตน

5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5 1 งานวิจัยในประเทศ

5 2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. หลักสูตรสถานศึกษา

จากการศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 แล้วได้แนวคิดที่จะเชื่อมโยงการจัดการศึกษาในระดับสถานศึกษาได้ โดยจะได้เสนอความหมาย ความสำคัญและองค์ประกอบของการจัดหลักสูตรสถานศึกษา ดังต่อไปนี้

1.1 ความหมาย

จากการศึกษาได้มีการให้ความหมายของหลักสูตรสถานศึกษาไว้จากหลายแหล่งข้อมูลดังต่อไปนี้ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545 ก 5) ได้กล่าวไว้สอดคล้องกับวัฒนาพร ระจิบัทภัก (2545 2-3) ว่า หลักสูตรสถานศึกษาเป็นแผนหรือแนวทางหรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษาที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถโดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตน รวมถึงลำดับขั้นของมวลประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้สะสม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ชุมชน สังคม และโลกอย่างมีความสุข

กองวิจัยทางการศึกษา (2546 4) ได้ระบุไว้ว่าหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง หลักสูตรที่สถานศึกษาร่วมกับชุมชน ท้องถิ่น วัด และหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน จัดขึ้นโดยนำสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มาเป็นกรอบและนำข้อมูลของสถานศึกษาและชุมชน ในส่วนที่เกี่ยวกับปัญหา จุดเด่น/เอกลักษณ์ของชุมชนและสังคม ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาประกอบในการกำหนดเป็นสาระ และจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียน ซึ่งสถานศึกษาสามารถเพิ่มเติมสาระและมาตรฐานการเรียนรู้หรือรายวิชาได้ตามความถนัด ความสนใจของผู้เรียน ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ

จากความหมายที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า หลักสูตรสถานศึกษาหมายถึง แผนหรือแนวทางหรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษาที่สถานศึกษาจัดทำขึ้นเอง ร่วมกับชุมชน ท้องถิ่น วัด และหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อจะพัฒนาให้ผู้เรียน มีความรู้ ความสามารถ ส่งเสริมให้แต่ละบุคคลได้พัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตนเอง โดยนำข้อมูลของสถานศึกษาและชุมชนที่เป็นปัญหา จุดเด่น/เอกลักษณ์ สภาพสังคม ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน มากำหนดเป็นสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ และจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียน โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่าย

1.2 ความสำคัญ

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (มปป 15) ในอดีตสถานศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุจุดหมายตามหลักสูตรกลางที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้เท่านั้น ปัจจุบัน

แนวคิดดังกล่าวเปลี่ยนไป มีการกระจายอำนาจและมอบหมายให้สถานศึกษา มีอำนาจตัดสินใจในกิจกรรมต่างๆ มากขึ้น จึงมีผู้นำแนวคิดนี้ บรรจุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พศ 2542 เพื่อให้บังเกิดผลในการปฏิบัติดังข้อความในวรรคสอง มาตรา 27 ที่ว่าให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่ง ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ

สเตอร์แมน (ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุลและคณะ 2545 6-7 อ้างอิงจาก Sturman 1989) ได้สรุปถึงประโยชน์หรือข้อดีของการกระจายอำนาจทั้งการบริหารจัดการและการพัฒนาหลักสูตรไปสู่สถานศึกษาไว้ดังนี้

- 1 มีความสามารถที่จะตัดสินใจให้สอดคล้องกับเงื่อนไขของท้องถิ่นได้ดีขึ้น
- 2 มีศักยภาพที่จะสร้างความกระตือรือร้นระหว่างผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
- 3 มีศักยภาพที่จะส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยดีขึ้น โดยชักจูงการดึงให้บุคลากรเข้าร่วมกิจกรรมการตัดสินใจมากขึ้น
- 4 มีศักยภาพในการส่งเสริมให้เกิดโครงสร้างการทำงานที่มีลักษณะเป็นนวัตกรรมมากขึ้น
- 5 มีประสิทธิภาพในการจัดการศึกษามากขึ้น หลีกเลี่ยงหรือลดการใช้โครงสร้างการทำงานแบบเดิมลง
- 6 มีศักยภาพในการนำทรัพยากรของรัฐมาใช้ เพื่อให้เกิดการตอบสนองความต้องการที่เหมาะสมมากขึ้น
- 7 ลดความขัดแย้งของกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ
- 8 เปิดโอกาสให้กลุ่มบุคคลที่ด้อยโอกาสเข้ามามีส่วนร่วม
- 9 ส่งเสริมการตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นวัตถุวิสัย

อีกประการหนึ่งที่เห็นได้ชัดเจนจากการที่สถานศึกษาได้จัดทำหลักสูตรขึ้นใช้เอง ก็คือสามารถสนองความต้องการ ความถนัดและความสามารถของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้โดยข้อเท็จจริงสภาพโรงเรียนและธรรมชาติของผู้เรียนในแต่ละท้องถิ่น มีความแตกต่างกันและความหลากหลายค่อนข้างสูง เนื้อหาสาระและรายวิชาต่างๆ ที่กำหนดจากส่วนกลางไม่สามารถสนองความต้องการของโรงเรียนได้ การส่งเสริมให้โรงเรียนกำหนดรายละเอียดของหลักสูตรแกนกลางหรือหลักสูตรในบางรายวิชาเพิ่มเติม

ให้สอดคล้องกับท้องถิ่นและความต้องการของผู้เรียน จัดเป็นทางออกที่แก้ปัญหาความจำกัดของความหลากหลายของหลักสูตรได้

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545ก 5-6) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรสถานศึกษา สอดคล้องกับวัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545 3-4) และถวัลย์ มาศจรัส (2545 192) ว่าหลักสูตรสถานศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนในทุกๆ ด้าน มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญสองประการ ดังนี้

1 สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เรียนรู้อย่างมีความสุข ทำให้มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะการเรียนรู้ที่สำคัญๆ มีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล มีโอกาสใช้ข้อ สาระสนเทศ และเทคโนโลยีสื่อสาร หลักสูตรสถานศึกษาช่วยส่งเสริมจิตใจที่อยากรู้ อยากเห็น สร้างความมั่นใจและให้กำลังใจในการเรียนรู้ และเป็นบุคคลที่สามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา

2 ช่วยส่งเสริมการพัฒนาด้านจิตวิญญาณ จริยธรรม สังคมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะพัฒนาผู้เรียนให้มีความเข้าใจและศรัทธาในความเชื่อของตน ความเชื่อและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน มีอิทธิพลต่อวัตถุ สถานศึกษาสามารถพัฒนาหลักคุณธรรมและความอิสระของผู้เรียน มีความพร้อมในการเป็นผู้บริโภคที่ตัดสินใจแบบมีข้อมูล และอิสระ เข้าใจความรับผิดชอบที่มีต่อสังคมโดยรวม สามารถช่วยพัฒนาสังคมให้เป็นธรรม มีความสามารถ มีความตระหนัก เข้าใจและยอมรับสภาพแวดล้อมที่ตนดำรงชีวิตอยู่ ยึดมั่นในข้อตกลงร่วมกันต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับส่วนตน ระดับท้องถิ่น ระดับชาติและระดับโลก

กล่าวโดยสรุปว่าหลักสูตรสถานศึกษามีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา คือ มีหลักสูตรที่สนองความต้องการ ความถนัดและความสามารถของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง โดยสามารถที่จะตัดสินใจให้สอดคล้องเงื่อนไขของท้องถิ่น มีศักยภาพสร้างความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมตัดสินใจ ส่งเสริมประชาธิปไตย มีโครงสร้างในการทำงานเป็นนวัตกรรมมากขึ้น เพิ่มประสิทธิภาพ เลี่ยงการทำงานแบบเดิม ใช้ทรัพยากรตามความต้องการและเหมาะสม ลดความขัดแย้ง มีการตรวจสอบ การปฏิบัติงานตามจุดหมายที่สำคัญสองประการของหลักสูตรสถานศึกษา คือ การพัฒนาผู้เรียนในด้านทักษะการเรียนรู้และด้านจิตวิญญาณให้มีคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ หลักสูตรสถานศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนในทุกๆ ด้านที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

1.3 องค์ประกอบ

การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเป็นกระบวนการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการกำหนดแนวทางการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด โดยมุ่งจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทุกประเภทที่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียนให้บรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญดังต่อไปนี้ (เอกรินทร์ สัมมาสาธิต 2545 234 - 235)

1.3.1 ทิศทางและเป้าหมายของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

ทิศทางและเป้าหมายต้องสอดคล้องกับเจตจำนงในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 มาตรา 23 และสัมพันธ์กับแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาและความต้องการของชุมชน ท้องถิ่นที่ผู้เรียนอาศัยอยู่ หากสถานศึกษากำหนดเป้าหมายชัดเจน ครอบคลุมสภาพปัจจัยดังกล่าว จะสามารถดำเนินการจัดการศึกษาได้ตรงตามหลักการและจุดหมายของหลักสูตรสถานศึกษา โดยอาศัยหลักสูตรแกนกลางสถานศึกษา ต้องกำหนดผลสัมฤทธิ์ปลายทางของ ผู้เรียนที่เป็นความสำเร็จของการจัดการศึกษา เพื่อมุ่งให้ศักยภาพที่มีในตัวผู้เรียนแต่ละคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ แสดงจุดเน้นของพฤติกรรมและผลการเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนเมื่อจบหลักสูตร

1.3.2 จุดหมายของหลักสูตรสถานศึกษา

จุดหมายของหลักสูตรสถานศึกษาต้องสอดคล้องกับสภาพ ความต้องการของชุมชนครอบคลุมมาตรฐานตัวชี้วัดของสถานศึกษา ทั้งมาตรฐานด้านผู้เรียน ด้านกระบวนการ ด้านปัจจัย มุ่งจัดสรรโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนได้เรียนรู้ และมีผลสัมฤทธิ์ตามเกณฑ์ที่พึงประสงค์ รวมทั้งส่งเสริมพัฒนาด้านจิตวิญญาณ จริยธรรม สังคมและวัฒนธรรมของผู้เรียน เพื่อเตรียมผู้เรียนให้มีความรับผิดชอบ มีวินัยในตนเอง และมีประสบการณ์ชีวิตที่ดีงาม สถานศึกษาต้องกำหนดจุดหมายของหลักสูตร เพื่อบ่งบอกคุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนมุ่งให้เป็นคนที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาและการประกอบอาชีพ พึ่งตนเองได้ อยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

1.3.3 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน

เอกรินทร์ สัมมาสาธิต (2545 : 236) กล่าวว่าไว้ว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่เหมาะสมกับสังคมไทย โดยพิจารณา กำหนดในสาระการเรียนรู้ และมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระต่างๆ หรือจะพิจารณากำหนดเพิ่มเติมตามความต้องการของท้องถิ่นหรือชุมชนได้ ซึ่งปรากฏในหลักสูตรสถานศึกษาที่แนบ 2 ประการ คือ ระดับสถานศึกษาและระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้

1.3.4 โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา

สำลี รักสุทธี (2544 : 24) กล่าวว่าไว้สอดคล้องกับวัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545 : 58 - 59) ว่า โครงสร้างของหลักสูตรสถานศึกษา คือ ภาพรวมของทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้นจะใช้เวลาเท่าไรต้องการเน้นกลุ่มสาระการเรียนรู้ใด สถานศึกษาต้องจัดทำเองจากโครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นฐานในการกำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษานั้น ครูผู้สอนแต่ละสาระการเรียนรู้และผู้บริหารต้องร่วมกันกำหนด ซึ่งประกอบด้วย สาระการเรียนรู้/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ ครบ 8 กลุ่มสาระ รายภาคหรือรายปี ทั้งที่กำหนดไว้ในหลักสูตร และเพิ่มเติมความถนัด ความสนใจ ความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น มีกิจกรรมพัฒนา

ผู้เรียนทุกภาคเรียนและกำหนดเวลาแต่ละกลุ่มสาระ หน่วยการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนรายภาค หรือรายปี

1.3.5 มาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้

พัฒนาพร กระจ่างบุษย์ (2545 : 73 - 74) กล่าวว่า สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กำหนดไว้ในสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ ทำให้สถานศึกษาเห็นว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้ใดที่มีจำนวนสาระ และมาตรฐานการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องใช้เวลาในการเรียนรู้ มากน้อยเพียงใด และจะเพิ่มเติมกลุ่มสาระ การเรียนรู้ใดที่สนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียนและชุมชน โดยด้านสาระต้องเน้นถึง แก่นสารความรู้ของแต่ละศาสตร์หรือแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น สถานศึกษาต้องศึกษาจำนวน รายละเอียดของสาระและมาตรฐาน การเรียนรู้แต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งสามารถสรุปได้ดัง ภาพประกอบ 2

กลุ่มสาระการเรียนรู้	จำนวน สาระ	จำนวน มาตรฐาน การเรียนรู้ กลุ่มสาระ	จำนวนมาตรฐาน การเรียนรู้ช่วงชั้น			
			ป 1-3	ป 4-6	ม 1-3	ม 4-6
ภาษาไทย	5	6	17	17	17	18
คณิตศาสตร์	6	19	35	43	43	33
วิทยาศาสตร์	8	13	33	38	55	41
สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	5	12	38	39	40	41
สุขศึกษาและพลศึกษา	5	6	22	29	29	28
ศิลปะ	3	6	24	24	24	24
งานอาชีพและเทคโนโลยี	5	6	18	29	28	32
ภาษาต่างประเทศ	4	8	22	24	27	28
รวม	41	76	209	243	263	245

ภาพประกอบ 2 มาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้

ที่มา วัฒนาพร กระจ่างบุษย์ (2545) การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 74

136 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

วัฒนาพร กระจับทุกซ์ (2545 : 75) ได้กล่าวถึง กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียน ได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ เพิ่มเติมกิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระ 8 กลุ่ม แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียน ให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตนเอง กิจกรรม นักเรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง เช่น ลูกเสือ เนตรนารี ขวากาชาดและผู้นำเพื่อ ประโยชน์

ฉะนั้นการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สถานศึกษาจัดทำได้หลากหลายรูปแบบ ครอบคลุม ทุกกลุ่มสาระ เช่น กิจกรรมวิชาการที่เกื้อกูลส่งเสริมทุกกลุ่มสาระ กิจกรรมเสริมสร้างบุคลิกภาพ การบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม การบริการชุมชนสังคมที่เป็นประโยชน์ เพื่อให้ผู้เรียนได้เลือก ตาม ความสนใจ ความถนัด และเติมเต็มศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคนให้ครบตามจำนวนเวลาที่กำหนดไว้ในแต่ละภาคเรียน ต้องมีการประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมอย่างเป็นระบบ โดยถือว่าเป็นเกณฑ์ ประเมินผลการผ่านช่วงชั้นเรียนหรือจบหลักสูตรของผู้เรียน

137 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

เอกรินทร์ สิมหาศาล (2545 : 257-258) การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้มีจุดหมาย เพื่อพัฒนาการทำงานของครูสอนและผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ เป็นการวัดตามสภาพจริง (สอนอย่างไร วัดอย่างนั้น) โดยใช้ตัวชี้วัด (Benchmark) ตามมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่กำหนดไว้ เป็นภาระงาน สำคัญที่สถานศึกษาเป็นผู้ประเมินเอง ออกแบบเอง จึงต้องจัดทำหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการ วัดผลและประเมินผลยึดหลักการจัดการตามวงจรคุณภาพของ Demming (P D C A) ซึ่งบุคลากรที่ เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องเข้าใจและยึดถือปฏิบัติเป็นมาตรฐานเดียวกัน ตามมาตรฐานตัวชี้วัดคุณภาพการ ศึกษาของสถานศึกษาเป็นเป้าหมายสูงสุด ดังนั้นการประเมินผลต้องครอบคลุมทั้งระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษาและระดับชาติ

138 ปัจจัยส่งเสริมการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้อื่นๆ

วัฒนาพร กระจับทุกซ์ (2545 : 311-312) กล่าวว่าไว้อสอดคล้องกับสำลี ทองธวัช (2545 : 40 - 45) ว่าสถานศึกษาควรพัฒนาระบบส่งเสริมสนับสนุนต่างๆที่เอื้อให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมี คุณภาพได้แก่ กระบวนการแนะแนว แหล่งเรียนรู้และห้องสมุด การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ เครือข่าย วิชาการ ได้เสนอปัจจัยส่งเสริมการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้อื่นๆ คือ เปิดโอกาสให้นักเรียนและชุมชน เลือกสาระที่มีความสำคัญเกี่ยวข้องกับผู้เรียนโดยตรงปรับเปลี่ยนให้สนองวัฒนธรรม เข้าใจศักยภาพของ ทรัพยากร สร้างชุมชนให้เข้มแข็ง เข้าใจโลกในลักษณะที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ สาระ เป็นเรื่องใกล้ตัวเกี่ยวข้องกับชุมชนและวิถีชีวิตจริง โดยชาวบ้านควรมีบทบาทในเชิงรุก เพื่อดำเนินการ

จัดการและบริหารทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งในโรงเรียนและชุมชนให้ประโยชน์สูงสุด ผู้บริหารโรงเรียนต้องผลักดันสร้างเครือข่ายชุมชนมีกิจกรรมต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ส่งเสริมบทบาทของครู ให้มีความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นมากพอกับความรู้หลักวิชาการมาตรฐาน ผสมผสาน ภูมิปัญญา สามารถตัดสินใจปรับเปลี่ยนเวลา รูปแบบการเรียนการสอนที่เอื้อต่อบริบทของสังคม มี มนุษย์สัมพันธ์มองเห็นศักยภาพของชาวบ้านและสร้างแนวร่วมระหว่างกัน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าองค์ประกอบของหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบไปด้วย ทิศทางและ เป้าหมายการจัดการศึกษาของสถานศึกษา จุดหมายของหลักสูตรสถานศึกษา คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ของผู้เรียน โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา มาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้และปัจจัยส่งเสริมการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ อื่นๆ ซึ่งทุกส่วนมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะประกอบกันเป็นหลักสูตรสถานศึกษาที่สมบูรณ์แบบสอดคล้อง กับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่กำหนดไว้

2. การนำหลักสูตรไปใช้

สมิตร คุณากร (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงศ์ 2539 13 อ้างอิงจาก สมิตร คุณากร 2523) กล่าวว่าไว้ว่า การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นกระบวนการที่จะทำให้หลักสูตรกลายเป็นการปฏิบัติขึ้นมา การนำหลักสูตร ไปใช้รวมถึงกิจกรรมหลายๆอย่าง แต่กิจกรรมที่สำคัญที่สุด คือ การสอนหรืออาจกล่าวได้ว่าการสอน เป็นหัวใจของการนำหลักสูตรไปใช้ ขณะที่หลักสูตรต้องพึงการสอน การสอนต้องพึงหลักสูตรเช่นกัน เพราะถ้าปราศจากหลักสูตร การสอนก็ไม่สามารถจะดำเนินไปอย่างเป็นระบบ ระเบียบและถูกทิศทาง

ดังนั้นผู้วิจัยได้ศึกษา รวบรวม ความหมาย แนวคิด ผู้เกี่ยวข้องและขั้นตอนของการนำหลักสูตร ไปใช้ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 ความหมายของการนำหลักสูตรไปใช้

นักการศึกษาได้กล่าวถึงการนำหลักสูตรไปใช้หลายท่านดังนี้

สัจ จูทรานันท์ (2532 260) ได้กล่าวว่า ขั้นตอนของการนำหลักสูตรไปสู่การเรียนการสอน ในห้องเรียน ได้แก่ การจัดเอกสารประกอบหลักสูตร การเตรียมบุคลากร การบริหารและการบริการ หลักสูตร และการนิเทศการใช้หลักสูตร

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงศ์ (2539 147) ได้กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้จะบรรลุผลต้องอาศัย ความร่วมมือร่วมใจจากหลายๆ ฝ่ายโดยเฉพาะบุคลากรในโรงเรียนนั่นเอง ครูผู้สอนจะเป็นตัวจักร สำคัญ ผู้บริหารโรงเรียนทำหน้าที่บริหารและให้การบริการหลักสูตร เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนิน ไปด้วยดี และอาศัยความร่วมมือจากบุคคลอีกหลายฝ่ายเช่น ศึกษานิเทศก์ ผู้ปกครองและชุมชน เพื่อ ส่งเสริมการใช้หลักสูตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2539 : 65) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปปฏิบัติมีความครอบคลุมสองประการ ประการแรก กระบวนการนำหลักสูตรไปปฏิบัติเป็นการนำหลักสูตรไปใช้ในสถานการณ์จริง ไม่ว่าหลักสูตรนั้นจะเป็นหลักสูตรใหม่หรือเก่าก็ตาม ประการที่สอง ผลผลิตของการนำหลักสูตรไปปฏิบัติ เป็นผลที่เกิดจากการนำหลักสูตรไปปฏิบัติ การใช้หลักสูตรเป็นการนำเอาเอกสารหลักสูตรไปใช้ในการสอนของครู

คิง (ราชันย์ บุญธิมา 2542 : 18 , อ้างอิงจาก King 1992 : 269) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปปฏิบัติมีความหมายสามประการ คือ ประการแรก เป็นขั้นตอนการวางแผนกับการประเมินผลในวงจรหลักสูตร ประการที่สอง เป็นขั้นตอนอยู่ระหว่างการออกแบบหลักสูตรกับหลักสูตรฉบับจริง ประการที่สาม เป็นขั้นตอนหนึ่งในการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาระหว่างการเลือกใช้หลักสูตรกับการนำหลักสูตรที่เลือกไปใช้จริง

แพท (ราชันย์ บุญธิมา 2542 : 18 , อ้างอิงจาก Pratt 1994 : 381) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปปฏิบัติ เป็นกระบวนการหลังจากที่ได้สร้างหรือพัฒนาหลักสูตรแล้ว

โซเวลล์ (ราชันย์ บุญธิมา 2542 : 18 , อ้างอิงจาก Sowell 1996 : 369) ได้กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปปฏิบัติ เป็นการเตรียมการที่จะนำเทคนิคต่างๆ ไปใช้ในห้องเรียนระหว่างพัฒนาหลักสูตร

ราชันย์ บุญธิมา (2542 : 19) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปปฏิบัติ มีความหมายสองประการ ประการแรกเป็นขั้นตอนหนึ่งของการสร้างและพัฒนาหลักสูตร ประการที่สองเป็นการนำหลักสูตรที่ผ่านการสร้างและพัฒนาแล้วไปสู่การปฏิบัติในสถานการณ์จริง เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จต่อไป

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546 : 220 – 221) ได้กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง การดำเนินงานและกิจกรรมต่างๆ ในอันที่จะทำให้หลักสูตรที่สร้างขึ้นดำเนินไปสู่การปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย นับแต่การเตรียมบุคลากร อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ สภาพแวดล้อม

นิติพร อินทรสิทธิ์ (2546 : 16) ได้กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้ คือ การนำหลักสูตรไปปฏิบัติเพื่อให้บังเกิดผลตามความมุ่งหมายของหลักสูตรที่วางไว้ โดยการแปลงหลักสูตรสู่การสอน การจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการจัดปัจจัยและสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน

น้ำทิพย์ งามสุทธา (2547 : 39) ได้กล่าวว่า ความหมายของการใช้หลักสูตรหรือการนำหลักสูตรไปใช้ คือ กระบวนการนำหลักสูตรแม่บทหรือหลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่งที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วไปใช้ในโรงเรียนเพื่อให้เกิดผลตามความมุ่งหมายของหลักสูตรที่วางไว้ โดยการแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนการจัดปัจจัยและสิ่งแวดลอมภายในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอน ซึ่งการนำหลักสูตรไปใช้นั้นเป็นงานหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรหลายฝ่าย ต้องมีการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ การฝึกอบรมครู จัดสรรงบประมาณ

สรุปได้ว่าการนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง การดำเนินงานและกิจกรรมต่างๆ ที่กำหนดของหลักสูตรที่สร้างขึ้น มาสามารถดำเนินไปสู่ภาคปฏิบัติ เพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยการแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนการจัดป้จจัยและสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอน ต้องอาศัยความร่วมมือของทุกบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในของภายนอกโรงเรียน

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้

ได้มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ และให้แนวคิดไว้ดังต่อไปนี้

วิชัช วงษ์ใหญ่ (2538 : 140 – 141) ได้กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้ให้บรรลุผลนั้นควรจัดวางแผนเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร ดังนี้

1 การเตรียมวางแผนเพื่อใช้หลักสูตรใหม่ จะต้องศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรว่า จุดมุ่งหมายของการพัฒนาหลักสูตรและการสอนครั้งนี้มีเป้าประสงค์ที่แท้จริงคืออะไร และสอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียนและชุมชน โรงเรียนมีความพร้อมต่อการใช้หลักสูตร ด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและแหล่งข้อมูลต่างๆที่จะมีส่วนช่วยในการพัฒนาหลักสูตร งบประมาณและอาคารสถานที่ การเตรียมบุคลากร การวางแผนเพื่อการใช้หลักสูตรให้บรรลุจุดมุ่งหมายได้ง่าย

2 การเตรียมการจัดอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรใหม่ ควรจัดอบรมในรูปการประชุมเชิงปฏิบัติการ ครูได้ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและวิธีนำหลักสูตรไปปรับใช้ในห้องเรียน โดยการสร้างกำหนดการสอน การเลือกและการจัดประสบการณ์เรียนและทดลองสอนต้องมีผู้คอยดูแลนิเทศและบริการครูเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร

3 การจัดครูเข้าสอน เป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาอย่างรอบคอบเพราะครูเป็นผู้มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ ครูเป็นผู้ทำให้นักเรียนทุกคนมีโอกาสและมีส่วนร่วมในชีวิตสังคมปัจจุบัน

4 การจัดตารางสอน เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการใช้หลักสูตร ต้องคำนึงถึงการเรียนรู้ ระดับความยากง่าย ช่วงการเรียนรู้ที่จะส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนเหมาะสมกับวัยและความสามารถ อัตราเวลาเรียน การใช้อาคารสถานที่ ห้องเรียนต้องมีการใช้ตลอดเวลา

5 การจัดบริการวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียน ได้แก่ แผนการสอน พัฒนาคู่มือครูแบบเรียน และสื่อการสอนเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องจัดทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสามารถ ความสนใจ และตรงกับความต้องการของชุมชน

6 การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตร เป็นสิ่งช่วยให้เกิดความเข้าใจว่าการใช้หลักสูตร จะเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไรเกี่ยวกับการเรียนรู้ เจตคติ ความสามารถในการแก้ปัญหาสิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือ สื่อ เช่นวิทยุ โทรทัศน์และหนังสือพิมพ์จะช่วยได้มาก ควรทำติดต่อกันแต่ไม่ควรนานเกินไปแต่ละครั้ง

7 การจัดสภาพแวดล้อม อาคารสถานที่และการเลือกสรรโครงการกิจกรรมเสริมหลักสูตร การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนเป็นสิ่งสำคัญด้วยการเรียนไม่เกิดขึ้นที่ห้องเรียนเท่านั้น การจัดบริการอาหารกลางวัน เลือกบริโภคอาหารที่มีประโยชน์ได้สัดส่วน มารยาทในการรับประทานอาหาร ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมภายนอกที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้และผลจากการเรียนรู้จะไปสู่การเปลี่ยนแปลงชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัวผู้เรียนต่อไป

8 การจัดโครงการประเมินผลการใช้หลักสูตรและการปรับปรุงหลักสูตร เป็นสิ่งสำคัญต้องกระทำเป็นขั้นตอน ตามจุดมุ่งหมายของการใช้หลักสูตรที่กำหนดไว้ชัดเจน การประเมินเพื่อปรับปรุงจะทำได้ง่ายและทราบว่าควรปรับปรุงเริ่มที่จุดใด วิธีการนั้นทำอย่างไร ควรประเมินทั้งในระยะต้นและระยะยาว

อุทัย บุญประเสริฐ (2540 : 9) กล่าวว่าในการนำหลักสูตรไปใช้นั้น มีแนวคิด หลักการและแนวปฏิบัติ โดยสาระสรุปได้ว่า การนำหลักสูตรไปใช้นั้นจะรวมถึงมีกิจกรรมที่สำคัญๆ 3 ประการด้วยกัน คือ

- 1 การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน

- 2 การจัดปัจจัยและสภาพต่างๆ ภายในโรงเรียน เพื่อประโยชน์ในการใช้หลักสูตรให้บรรลุผลตามหลักการและจุดหมายของหลักสูตร

- 3 การจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักการ จุดหมายของหลักสูตร จุดประสงค์การเรียนรู้ออกค้องกับโครงสร้างและแนวดำเนินการของหลักสูตร

ธำรง บัวศรี (2542 : 303 - 321) ได้กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้เป็นขั้นตอนที่สำคัญของการพัฒนาหลักสูตรมีหลักที่ต้องคำนึงถึง คือ

- 1 การนำหลักสูตรใหม่เข้าแทนที่หลักสูตรเดิม ได้แก่ ดำเนินการเปลี่ยนแปลงต้องให้เสร็จเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ ผู้เรียนหลักสูตรเดิมได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุด ต้องไม่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารงานทั้งหลักสูตรใหม่และหลักสูตรเดิม

- 2 การเตรียมการเป็นสิ่งจำเป็นต้องควบคู่ไปด้วย คือ การเตรียมประชาสัมพันธ์หลักสูตร การเตรียมบุคลากร การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ การเตรียมอาคารสถานที่ การเตรียมระบบบริหารสถานศึกษา การเตรียมงบประมาณค่าใช้จ่าย การเตรียมชุมชนและสังคม เป็นต้น

- 3 การตรวจสอบก่อนที่จะนำหลักสูตรไปใช้ ได้แก่ ความพร้อมของหลักสูตร ความพร้อมของผู้สอน ความพร้อมของโครงการต่างๆที่จะสนับสนุนหลักสูตร

- 4 การบริหารงานการใช้หลักสูตร การดำเนินงานการใช้หลักสูตรเป็นไปตามความมุ่งหมายที่วางไว้ได้ การสนับสนุนส่งเสริมและการกำกับดูแล ด้านกำลังคน ด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้

สื่อการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และการเพิ่มขวัญและกำลังใจ การนิเทศการศึกษาและการแนะแนวการศึกษา ตลอดจนการการกำกับดูแลเพื่อควบคุมคุณภาพหลักสูตร

สมศักดิ์ สินธุรเวชญ์ (2542 4 - 6) ได้กล่าวว่า การนำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องมีการกระจายอำนาจให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมและระดมสรรพกำลัง เพื่อสร้างเครือข่ายในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดยุทธศาสตร์การนำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้ไว้ดังนี้

1 การพัฒนาบุคลากร ให้มีองค์กรรับผิดชอบได้แก่สถาบันราชภัฏ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล กรมวิชาการ กรมต้นสังกัด หน่วยงานการศึกษานอกกระทรวงศึกษาธิการ องค์กรการศึกษาระดับจังหวัด ครูศาสตร์/ศึกษาศาสตร์สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยโดยส่วนกลางจะพัฒนาวิทยากรหลัก วิทยากรหลักพัฒนา วิทยากรจังหวัด และวิทยากรจังหวัดพัฒนาวิทยากรของสถานศึกษา

2 พัฒนาโรงเรียนต้นแบบ ให้เป็นแบบอย่างของการนำหลักสูตรไปใช้ด้วยตนเองภายใต้การกำกับของคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อให้เป็นโรงเรียนต้นแบบด้านการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการจัดการเรียนรู้ การประกันคุณภาพการศึกษาและเป็นที่ปรึกษาแก่สถาบันการศึกษาอื่น ๆ

3 ชมรมวิชาชีพ เป็นการใช้นักวิชาการในท้องถิ่นรวมตัวด้วยความสมัครใจ ภายใต้การสนับสนุนทั้งภาครัฐและเอกชน จะกระตุ้นให้สมาชิกของชมรมได้พัฒนาวิชาชีพของตน โดยเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และการจัดกิจกรรมทางวิชาชีพในวิชาชีพของตน

4 ศูนย์วิชาการ จะช่วยให้บุคลากรของสถานศึกษาได้รับบริการด้านความรู้ และข้อมูลข่าวสารทางด้านวิชาการ อันจะนำไปสู่การใช้หลักสูตรอย่างเป็นประสิทธิภาพ

5 การประชาสัมพันธ์ ช่วยให้บุคลากรของสถานศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ สามารถสร้างหลักสูตรของสถานศึกษา และสามารถนำหลักสูตรไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งทำให้ผู้ปกครอง ประชาชน และผู้เกี่ยวข้องได้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง และทั้งสามารถประสานความร่วมมือได้เป็นอย่างดี

6 การนิเทศ การจัดระบบการนิเทศที่มีประสิทธิภาพ ทำให้สถานศึกษาได้รับการแก้ไขและป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นจากการนำหลักสูตรไปใช้

7 การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นกลไกหนึ่งที่จะสร้างความมั่นใจให้ผู้ปกครองชุมชน สังคม ลูกค้ำ ว่าผู้จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานสากลที่กำหนด

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546 221-225) ได้กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้เป็นขั้นตอนหนึ่งที่สำคัญ จะบังเกิดผลต่อการใช้หลักสูตรอย่างแท้จริง การนำหลักสูตรไปใช้ควรจะเป็นวิธีการปฏิบัติที่มีหลักเกณฑ์ และมีกระบวนการปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพที่มั่นใจได้ว่าหลักสูตรที่สร้างขึ้นนั้นจะได้มีโอกาสนำไปปฏิบัติจริงอย่างแน่นอน มีหลักการในการนำหลักสูตรไปใช้ ดังนี้

1 มีการวางแผนและเตรียมการในการนำหลักสูตรไปใช้ บุคลากรที่เกี่ยวข้องควรศึกษาวิเคราะห์ ทำความเข้าใจหลักสูตรที่จะนำไปใช้ให้มีความเข้าใจตรงกัน เพื่อการปฏิบัติในทำนองเดียวกัน สอดคล้องต่อเนื่องกัน

2 มีคณะบุคคลทำหน้าที่ประสานงานแต่ละขั้นตอนของการนำหลักสูตรไปใช้ นับแต่การเตรียมการ ด้านวิธีการ สื่อ การประเมินผล การจัดอบรมผู้ที่จะพัฒนาครู อบรมผู้ใช้หลักสูตรและการติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตร

3 การนำหลักสูตรไปใช้ต้องดำเนินการอย่างมีระบบ เป็นไปตามขั้นตอนที่วางแผนและเตรียมการไว้

4 คำนึงถึงปัจจัยสำคัญ ที่จะช่วยให้การนำหลักสูตรไปใช้ประสบความสำเร็จ ปัจจัยนั้นได้แก่ งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เอกสารหลักสูตร สถานที่ที่เป็นแหล่งความรู้และประสบการณ์ ต้องเตรียมอย่างดี และพร้อมที่จะให้การสนับสนุน

5 ครูต้องได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่และจริงจังกตั้งแต่อบรมให้ความรู้ ความเข้าใจทักษะ และเจตคติ การให้ การสนับสนุนด้านปัจจัยต่างๆ

6 การนำหลักสูตรไปใช้ให้จัดตั้งหน่วยงานที่มีผู้ชำนาญการพิเศษ เพื่อให้การสนับสนุนและพัฒนาครู ทำหน้าที่นิเทศ ติดตามผลการนำหลักสูตรไปใช้

7 หน่วยงานและบุคลากรในฝ่ายต่างๆต้องปฏิบัติงานในบทบาทหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มความสามารถ จะเป็นตัวบ่งชี้ว่าการนำหลักสูตรไปใช้จะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว

8 ผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องมีการติดตามและประเมินผลเป็นระยะๆ เพื่อจะได้นำข้อมูลต่างๆมาประเมินวิเคราะห์ ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงและการวางแผนทางในการนำหลักสูตรไปใช้ อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่าแนวคิดที่สำคัญในการนำหลักสูตรไปใช้ คือ การนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของบุคคลหลายฝ่าย โดยมีการวางแผนงานเพื่อใช้หลักสูตร การนำหลักสูตรใหม่เข้าแทนที่หลักสูตรเดิม การบริหารงานการใช้หลักสูตร การเตรียมและพัฒนาบุคลากร ตรวจสอบความพร้อมของหลักสูตรและครูผู้สอน การจัดบริการวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียน การประชาสัมพันธ์ การจัดสภาพแวดล้อม การนิเทศติดตามและประเมินผลเพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์ ปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรต่อไป

2.3 ผู้เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ในสถานศึกษา

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545 ก 50 – 53) ได้กล่าวถึง บทบาทผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ในสถานศึกษา มีดังนี้

2.3.1 ผู้บริหารสถานศึกษา

บทบาทหน้าที่ประการหนึ่งที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา ก็คือ การบริหารหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้นำในการนำหลักสูตรไปใช้ โดยร่วมประสานกับบุคลากรทุกฝ่าย จัดการประชุมสัมพันธหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อให้ทุกฝ่ายทุกส่วนทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการนำหลักสูตรไปใช้ สนับสนุนการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ สนับสนุนให้บุคลากรทุกฝ่ายของสถานศึกษาได้รับความรู้และความสามารถในการใช้หลักสูตรสถานศึกษารวมทั้งพัฒนามูลนิธิให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ จัดให้มีการนิเทศภายในเพื่อการนิเทศ กำกับติดตามการใช้หลักสูตรอย่างมีระบบ จัดให้มีการประเมินการนำหลักสูตรไปใช้ เพื่อการปรับปรุงพัฒนาสาระของหลักสูตรสถานศึกษาให้ทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น

2.3.2 ครูผู้สอน

ครูเป็นองค์ประกอบหนึ่งในการนำหลักสูตรไปใช้ให้ประสบความสำเร็จ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นั้น การนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องมีการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองเต็มตามศักยภาพ ดังนั้นบทบาทของครูผู้สอนต้องปรับเปลี่ยนไป คือ ครูต้องวางแผนสร้างหน่วยการเรียนรู้ กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของกระบวนการในการนำหลักสูตรไปใช้ ครูต้องจัดทำแผนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุดและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนปฏิบัติจริง แสดงออกอย่างอิสระ และมีส่วนร่วมทุกกิจกรรม ครูต้องจัดทำและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา จัดหาแหล่งการเรียนรู้อื่นๆ ในชุมชน เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ สวนสาธารณะ แหล่งผลิต ศิลปหัตถกรรมพื้นฐาน ฯลฯ ครูต้องพัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลที่ใฝ่รู้ ทันต่อเหตุการณ์ เป็นแบบอย่างที่ดีมีคุณธรรม โดยปฏิบัติตนต่อเพื่อนครูและนักเรียนในชีวิตจริง จัดสภาพแวดล้อมของห้องเรียนและสถานศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนรู้ให้มีบรรยากาศดึงดูดใจ ทำทนายให้ผู้เรียนอยากมีส่วนร่วมจัดการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพจริงโดยประเมินจากการปฏิบัติ การสังเกต การสัมภาษณ์ จากแฟ้มสะสมงาน ฯลฯ จัดทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ และจัดทำข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยให้มีการประสานกันระหว่างสถานศึกษา บ้านและชุมชน เพื่อการพัฒนาให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่าบทบาทหน้าที่ของครูที่จะนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เรียกร้องความเป็นครูมีอาชีพหลายประการ ที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาในปัจจุบัน ฉะนั้น หลักสูตรที่จะนำไปใช้ จะสำเร็จมากน้อยเพียงใด ครูเป็นอีกบุคคลหนึ่งที่สำคัญมิใช่น้อย

2.3.3 ผู้ปกครอง

การปฏิรูปการศึกษาที่มีขึ้นตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้มีการเปิดโอกาสให้ทุกส่วนในสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน บิดามารดา หรือผู้ปกครอง มีหน้าที่ให้ความร่วมมือและรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนดูแลเอาใจใส่ผู้เรียนให้ได้พัฒนาตนเอง เต็มตามศักยภาพ นั่นหมายถึง การมีส่วนร่วมในการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ โดยเริ่มจากการมีส่วนร่วมในการกำหนดสาระของหลักสูตรและกำหนดแผนพัฒนาสถานศึกษาหรือธรรมนูญสถานศึกษา ส่งเสริม สนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ ตามที่หลักสูตรมีกำหนดไว้ ร่วมจัดบรรยากาศในบ้านให้เอื้อต่อการเรียนรู้ อบรมเลี้ยงดู เอาใจใส่ให้ความรัก ความอบอุ่น ส่งเสริม การเรียนรู้ และพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษาตามความเหมาะสม และจำเป็น ปฏิบัติตนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีความรู้คุณธรรมเป็นแบบอย่างที่ดีนำไปสู่การพัฒนาให้เป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ มีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามหลักสูตร ที่กำหนด

จะเห็นว่าการนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ปกครองเป็นอีกผู้หนึ่งที่มีส่วนสำคัญในการทำให้กิจกรรมและการดำเนินการของกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา สามารถสำเร็จตามเป้าหมายได้เป็นอย่างดี

สรุปได้ว่า บุคคลที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และผู้ปกครอง โดยมีมิติของความสำคัญต่างกัน คือ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้นำในการคิดวางแผนและกระตุ้นให้ทุกส่วนมีส่วนร่วมในการนำหลักสูตรไปใช้ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ครูเป็นผู้ปฏิบัติการให้หลักสูตรที่ทำขึ้นมาบรรลุตามเป้าหมาย ผู้ปกครองมีส่วนร่วมคิด รับรู้ ช่วยเหลือสนับสนุนและประเมินหลักสูตรที่นำไปใช้ตามโอกาสที่เหมาะสม

2.4 ขั้นตอนของการนำหลักสูตรไปใช้

การนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติย่อมทำได้ง่าย เมื่อผู้ใช้หลักสูตรเข้าใจถึง ขั้นตอนของการนำหลักสูตรไปใช้ ได้มีผู้ทำการศึกษาค้นคว้าไว้ ดังต่อไปนี้

สุทินย์ เหมะประสิทธิ์ (2537 : 129 – 139) ได้กล่าวถึง ขั้นตอนที่สำคัญของการนำเอาหลักสูตรไปใช้มี 4 ขั้นตอน ดังนี้

1 การวางแผนการใช้หลักสูตร

1.1 การดำเนินการเปลี่ยนแปลงต้องให้เสร็จเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้

1.2 ต้องให้ผู้เรียนหลักสูตรเดิมได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุด

- 1 3 ต้องไม่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารงานทั้งหลักสูตรใหม่และหลักสูตรเดิม
- 2 การประชาสัมพันธ์หลักสูตร
 - 2 1 จัดทำสิ่งพิมพ์เผยแพร่
 - 2 2 ใช้สื่อมวลชน
 - 2 3 การจัดประชุมหรือสัมมนาตามสถานศึกษา
 - 2 4 จัดนิทรรศการ
 - 2 5 ผลิตสื่อสำเร็จรูป
- 3 การเตรียมความพร้อมของบุคลากรและองค์กร
 - 3 1 ผู้บริหารสถานศึกษา
 - 3 2 ผู้สอน
 - 3 3 ศิษยานุศิษย์
 - 3 4 ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน
 - 3 5 ผู้ปกครอง
 - 3 6 นักเรียน
 - 3 7 สาธารณชน

4 การเตรียมปัจจัยและทรัพยากร

4 1 งบประมาณ

4 2 การจัดหาจัดเตรียมและจัดสร้างวัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์และอาคารสถานที่

ชูศรี สุวรรณโชติ (2542 : 220) ได้กล่าวถึงการนำหลักสูตรไปใช้ว่า ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของหลักสูตร ที่นักพัฒนาหลักสูตรและคณะได้ร่วมกันดำเนินการพัฒนาหลักสูตรมาตั้งแต่ต้น จะปรากฏผลอยู่ที่ขั้นตอนนี้ ถึงแม้ว่าหลักสูตรนั้นจะทันสมัย ถูกต้องตามหลักวิชาทันต่อเหตุการณ์ของโลก สังคมและประเทศชาติ แต่ถ้าวการใช้หลักสูตรไม่เกิดขึ้นหรือเกิดขึ้นอย่างไม่เป็นระบบ หรืออย่างไม่จริงจังแล้ว หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมานั้นก็ไร้ผล เพื่อให้เห็นชัดเจนของการนำหลักสูตรมาใช้ ได้เสนอขั้นตอนของการนำหลักสูตรไปใช้ ดังนี้

ขั้นที่ 1 การเตรียมการ

1 รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรทุกชนิดที่มีอยู่ให้พร้อมที่จะนำไปใช้ เช่น ตัวหลักสูตร คู่มือการใช้หลักสูตร คู่มือครู คู่มือการประเมินผล ระเบียบการประเมินผล เอกสาร คำรา เป็นต้น

2 กำหนดยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานกล่าวคือจะต้องคิด ค้นหาและใช้วิธีการทำงานใหม่ ๆ ให้ได้ผลงานดีขึ้นเสมอ

ขั้นที่ 2 กำหนดหน่วยงานสนับสนุน

1 กำหนดหน่วยงานที่เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรทำหน้าที่รับผิดชอบในการใช้หลักสูตร เช่น กรมเจ้าสังกัด เขตการศึกษา สำนักงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาอื่น ๆ

2 กระจายความคิด ชีวๆ สนับสนุนให้หน่วยงานย่อยของแต่ละสังกัดดำเนินการใช้หลักสูตรอย่างเต็มที่

ขั้นที่ 3 กำหนดบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร

1 กำหนดบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตรซึ่งได้แก่ หัวหน้าส่วนราชการ ระดับกรม ผู้บริหารโรงเรียน และผู้บริหารระดับย่อยที่เกี่ยวข้อง

2 กำหนดบุคลากรที่ต้องปฏิบัติตามหลักสูตรซึ่งได้แก่ครูผู้สอน ครูผู้สนับสนุนการสอน (ครูแนะแนวการศึกษาจะมีบทบาทที่สำคัญมากกว่าผู้อื่น) นักวัดผลการศึกษา

ขั้นที่ 4 กำหนดแนวทางการติดตามผลและการประเมินการใช้หลักสูตร

1 กำหนดรูปแบบการติดตามผลและการประเมินผลการใช้หลักสูตร

2 ติดตามผลและประเมินผลการใช้หลักสูตรตามที่ได้กำหนดไว้

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546 227-238) ได้กล่าวสรุปขั้นตอนในการนำหลักสูตรไปใช้ดังนี้

1 ขั้นการเตรียมการใช้หลักสูตร ได้แก่ การตรวจสอบทบทวนหลักสูตรตามหลักการ ทฤษฎีของหลักสูตร การทำโครงการและวางแผนการศึกษานำร่อง เพื่อหาประสิทธิภาพหรือทดลองใช้หลักสูตร การประเมินโครงการศึกษาทดลอง การประชาสัมพันธ์หลักสูตรและการเตรียมบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการใช้หลักสูตร

2 ขั้นดำเนินการใช้หลักสูตร คือ การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นการแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน การใช้หลักสูตรมี 3 ลักษณะคือ การบริหารและบริการหลักสูตร ได้แก่ การจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตร บริการวัสดุหลักสูตร เช่น เอกสารหลักสูตรและสื่อการสอน บริการหลักสูตรภายในโรงเรียนเช่น การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ แก่ผู้ใช้หลักสูตร เป็นต้น การดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร ได้แก่ การปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น การจัดทำแผนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล การสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร ได้แก่ การจัดงบประมาณ การใช้อาคารสถานที่ การอบรมเพิ่มเติมระหว่างการใช้หลักสูตร การจัดตั้งศูนย์วิชาการเพื่อสนับสนุนการใช้หลักสูตร

3 ขั้นติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรได้แก่การนิเทศและติดตามการใช้หลักสูตรในโรงเรียน การติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร การแก้ไขและตรวจสอบประสิทธิผลของวิธีการที่นำมาแก้ไข

จากที่กล่าวมาพอสรุปขั้นตอนในการนำหลักสูตรไปใช้มี 3 ขั้นตอนได้แก่ 1) การเตรียมการใช้หลักสูตร เช่น ตรวจสอบทบทวนหลักสูตร ทำโครงการวางแผน ประเมินโครงการศึกษาทดลอง ประชาสัมพันธ์หลักสูตร เตรียมบุคลากรที่เกี่ยวข้องเป็นต้น 2) การดำเนินการใช้หลักสูตร เช่น การจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตร บริการวัสดุหลักสูตร การบริการหลักสูตรภายในโรงเรียน การปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น การจัดทำแผนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล การจัดงบประมาณ การใช้อาคารสถานที่ การอบรมเพิ่มเติม การจัดตั้งศูนย์วิชาการ เป็นต้นและ 3) การติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร เช่นการนิเทศและติดตามการใช้หลักสูตร การติดตามและการประเมินผลการใช้หลักสูตรเป็นต้น ซึ่งเกี่ยวข้องกับกิจกรรมหรืองานที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร ดังจะได้นำเสนอต่อไป

2.5 ขอบข่ายงานในการนำหลักสูตรไปใช้

กิจกรรมหรืองานที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้นั้น ได้มีนักพัฒนาหลักสูตรและนักการศึกษาได้นำเสนอดังต่อไปนี้

สังัด อุทรานันท์ (2532 : 264-271) ได้กล่าวถึง งานที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตร ไปใช้ว่า มีงานหลักอยู่ 3 งาน คือ งานบริหารและบริการหลักสูตร งานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร และงานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร มีรายละเอียดดังนี้

1 งานบริหารและบริการหลักสูตร ประกอบด้วยงานเตรียมบุคลากร งานจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตร การบริหารและบริการวัสดุหลักสูตร และการบริหารหลักสูตรภายในโรงเรียน

2 งานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร ประกอบด้วยการปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น การจัดทำแผนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียน การวัดและประเมินผล การเรียนการสอน

3 งานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร ประกอบด้วยการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร และการจัดตั้งศูนย์วิชาการเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร

ภูษากร กมล (2536 : 31-37 , อ้างอิงจาก กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ 2533 : 34 - 52) ได้กำหนดขอบข่ายงานเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรเป็น 3 ด้าน คือ

1 การเตรียมความพร้อม โรงเรียนต้องดำเนินการจัดกิจกรรม ดังนี้

1.1 การประชาสัมพันธ์หลักสูตร

ได้มีการวางแผนงานในการชี้แจงเกี่ยวกับหลักสูตรฉบับปรับปรุง ให้นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องทราบอย่างมีขั้นตอน มีการจัดกิจกรรมชี้แจงเกี่ยวกับหลักสูตร เช่น ประชุมคณะกรรมการดำเนินงาน ดำเนินการจัดประชุมผู้ปกครองและนักเรียน แจกเอกสารประกอบการชี้แจงผ่านประชาสัมพันธ์ เสียง

ตามสาย ออกเขียนผู้ปกครอง เผยแพร่ผ่านสื่อมวลชนท้องถิ่น ชี้แจงผ่านที่ประชุมอำเภอ สภาตำบล
สภาเขต

1 2 การประสานงานกับหน่วยงานภายนอก

จัดให้การประสานงานระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่น กรมวิชาการ
กรมสามัญ โรงเรียนประถมศึกษา เป็นต้น

1 3 การเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร

ได้มีการชี้แจงให้ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา มีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร
กระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การจัดทำจุดประสงค์การเรียนรู้ จัดให้ศึกษาด้วย
ตนเองเช่น จัดเตรียมสื่อแนะนำหลักสูตร จัดมุมแนะนำหลักสูตร ให้ความสะดวกในการบริการอย่างมี
ระบบกระตุ้นให้เกิดการขืมสื่อแนะนำหลักสูตรไปศึกษาด้วยตนเอง มีการจัดสรรงานตามความ
ต้องการล่วงหน้าและจัดบุคลากรให้เหมาะสมเพียงพอ

1 4 การจัดระบบบริหารงาน

ได้มีการแบ่งสายงานชัดเจน เช่น จัดทำแผนภูมิบริหารกำหนดบทบาทหน้าที่ความ
รับผิดชอบของแต่ละฝ่าย/งาน มอบหมายงานตามบทบาทหน้าที่แต่ละฝ่าย / งานที่รับผิดชอบและมีการ
อำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ เช่น สำรวจความต้องการของแต่ละฝ่าย/งาน จัดทำแผนปฏิบัติงาน
จัดอำนวยความสะดวกให้แต่ละฝ่ายปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการ

1 5 การจัดระบบข้อมูลพื้นฐาน

ได้มีข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ ทรัพยากร เศรษฐกิจ อาชีพ และความ
ต้องการของท้องถิ่นและมีข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนทั้งด้านความถนัดและความสนใจ

1 6 สื่อ วัสดุ อุปกรณ์และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ได้จัดเตรียมสื่อ วัสดุ อุปกรณ์และเอกสารอย่างเพียงพอเป็นปัจจุบัน และสอดคล้องกับ
ความต้องการ เช่น สำรวจความต้องการใช้สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และเอกสารต่าง ๆ วางแผนดำเนินการ
จัดซื้อจัดทำสื่อ

1 7 ความมั่นใจของคณะครู ผู้บริหาร

ในสภาพความพร้อมของโรงเรียนต่อการใช้หลักสูตร มีผลการประเมินความมั่นใจของ
คณะครู ผู้บริหารเกี่ยวกับความพร้อมที่จะใช้หลักสูตร

2 การบริหารหลักสูตร โรงเรียนจะต้องดำเนินการจัดกิจกรรม ดังนี้

2 1 การวางแผนงานทั่วไป

จัดให้มีข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพ และความต้องการของท้องถิ่นและความพร้อม
ของโรงเรียน จัดให้มีหลักฐานการให้บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ในการวางแผนของโรงเรียน จัดให้

มีหลักสูตรแผนงานเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจน มีการประชุมชี้แจงบุคลากรทั้งโรงเรียนรับทราบแผนงานของโรงเรียน

2.2 การจัดทำแผนงานด้านวิชาการ

มีงานเลือก / รายวิชาหลายหลายสนองตามความความถนัด และความสนใจของผู้เรียนและให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น มีการจัดกิจกรรมตามโครงสร้างหลักสูตรที่หลากหลายและสนองความต้องการของผู้เรียน มีการจัดกิจกรรมกระตุ้นให้นักเรียนสนใจและเห็นประโยชน์ของการแนะแนว มีกิจกรรมที่กระตุ้นให้บุคลากรทุกฝ่ายร่วมมือกันในการจัดสอนซ่อมเสริม กระตุ้นให้ครูใช้กระบวนการเรียนการสอนตามแนวดำเนินการของหลักสูตร มีแผนงาน / โครงการในการจัดหา / จัดทำและใช้สื่ออำนวยความสะดวกด้านวิชาการให้ครูอ่านอย่างเหมาะสมพร้อมทั้งให้มีการสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้ประเภทต่าง ๆ มีกิจกรรม/หลักฐาน/รายงานที่แสดงว่าครูร่วมกันพิจารณาและแก้ปัญหาจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนและมีระบบควบคุมการจัดทำทะเบียนเอกสาร หลักฐานแสดงผลการเรียนรู้ให้ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน

2.3 การดำเนินงานตามแผน

มีการกำหนดผลการดำเนินงาน / โครงการ / กิจกรรมต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในแผน มีการสรุปผลการดำเนินงานเป็นระยะ มีการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านวิชาการและส่งเสริมขวัญและกำลังใจ และมีการส่งเสริมให้ใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อช่วยในการจัดการเรียนการสอน

2.4 การประเมินผลการดำเนินงาน

มีการสรุปผลการดำเนินงาน / โครงการ / กิจกรรมของกลุ่ม / ฝ่ายต่างๆ ในตอนสิ้นปีการศึกษา มีการเผยแพร่ผลงานให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องและชุมชนทราบ และมีการใช้ผลของการดำเนินงานเพื่อวางแผนในปีต่อไป

3 การจัดการเรียนการสอน

โรงเรียนจะต้องดำเนินการจัดกิจกรรม เพื่อให้หลักสูตรสัมฤทธิ์ผลอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ การจัดและพัฒนาการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร การสอนเน้นทักษะกระบวนการ เพื่อให้ผู้เรียนแสดงออกทุกๆ ด้านทักษะ การสอนเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การสอนเน้นกระบวนการกลุ่ม การสอนซ่อมเสริมเพื่อพัฒนาผู้เรียน

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงศ์ (2539 : 156-157) ได้กล่าวงานหลักที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร 2 งาน ดังนี้

- 1 งานบริหารหลักสูตร มีกิจกรรมที่สำคัญได้แก่ การศึกษาวิเคราะห์และทำความเข้าใจ

เกี่ยวกับหลักสูตร การเตรียมบุคลากรในโรงเรียน การจัดครูเข้าสอน การจัดตารางสอน การจัดแผนการสอน การจัดบริการวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก การนิเทศและติดตาม ประเมินผลการใช้หลักสูตร การประชาสัมพันธ์หลักสูตรแก่ผู้ปกครองและชุมชน

2 งานสอน เป็นการนำหลักสูตรที่วางแผนไปสู่การสอน มีกิจกรรมที่สำคัญ ได้แก่ ทำความเข้าใจในหลักสูตรแม่บท การวางแผนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร การพัฒนาและใช้สื่อการสอน การจัดสอนซ่อมเสริม การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้

ชูศรี สุวรรณโชติ (2542 : 225) ได้กล่าวถึง ภารกิจของหน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรว่า มีงานหลักอยู่ 3 ประการ คือ

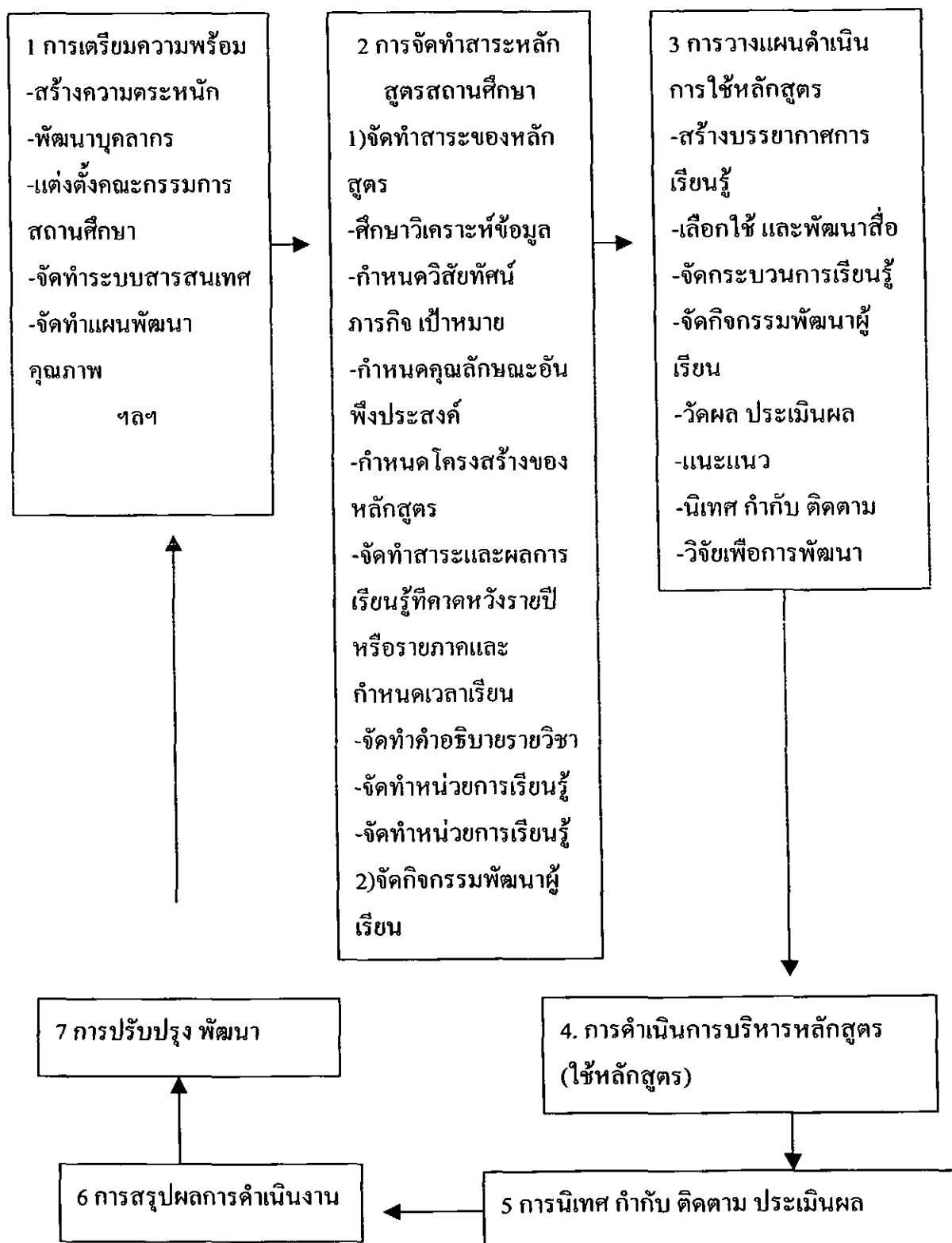
1 งานบริหารและบริการหลักสูตร ได้แก่ งานธุรการ งานบริหารบุคคล งานบริหารวิชาการ งานสนับสนุนและส่งเสริม

2 งานดำเนินการเรียนการสอน ได้แก่ การปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการและสภาพท้องถิ่น ต้องจัดทำกิจกรรมต่างๆ ให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จและเกิดประสิทธิภาพ

3 งานสนับสนุนและการส่งเสริมการใช้หลักสูตร ได้แก่ งานที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผล การติดตามผลและการนิเทศ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545ก 9-10) ได้กล่าวว่า สถานศึกษามีงานที่สำคัญในการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) ใน 7 ภารกิจที่สำคัญ จากภาพประกอบ 3 แสดงถึง การบริหารจัดการหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) ของสถานศึกษา โดยมีลำดับขั้นตอนการดำเนินการตามลำดับที่แสดงไว้ในภารกิจ 7 ภารกิจที่สำคัญ ได้แก่ ภารกิจที่ 1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา ภารกิจที่ 2 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ภารกิจที่ 3 การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ภารกิจที่ 4 การดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) ภารกิจที่ 5 การนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล ภารกิจที่ 6 การสรุปผลการดำเนินงานของสถานศึกษา ภารกิจที่ 7 การปรับปรุงพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร เพื่อให้การดำเนินงานง่ายต่อการทำความเข้าใจและการนำไปใช้ที่ครอบคลุมภารกิจ/งานในทุกขั้นตอน จึงได้เสนอรายละเอียดในแต่ละภารกิจ/งาน ดังภาพประกอบ 3

การบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษา

ภาพประกอบ 3 การบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษา

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ขอบข่ายงานในการนำหลักสูตรไปใช้ มีงานหลักอยู่ 3 งาน คือ งานบริหารและบริการหลักสูตร งานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร งานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตรในลักษณะ 3 งาน ได้แก่ การเตรียมความพร้อมของงานการนำหลักสูตรไปใช้ เช่น การประชาสัมพันธ์หลักสูตร การจัดสื่อ วัสดุ-อุปกรณ์และเอกสารประกอบหลักสูตร การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก การวางแผนงานทั่วไปและด้านวิชาการ การดำเนินงานตามแผน การจัดการเรียนการสอน การเลือกใช้และพัฒนาสื่อ การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ การนิเทศและติดตามการประเมินผล การใช้หลักสูตร การเตรียมความพร้อมของบุคลากร เช่น การจัดครูเข้าสอน การฝึกอบรมและประชุมชี้แจงเป็นต้น นอกจากนั้นยังมีการกิจที่สำคัญอีก 7 การกิจที่ต้องดำเนินการ เพื่อการนำหลักสูตรไปใช้ในสถานศึกษาให้ได้ผลดี

3. การใช้หลักสูตรสถานศึกษา

จากการศึกษาค้นคว้าในด้านความหมาย แนวคิด ขั้นตอน ขอบข่ายงานและกระบวนการนำหลักสูตรไปใช้ในสถานศึกษา ที่กล่าวมา ผู้ดำเนินการวิจัยได้เล็งเห็นแนวคิดเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรของสังัด อุทรานันท์ (2532 : 264 - 271) มีงานหลัก 3 งาน คือ การบริหารและบริการหลักสูตร การดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร และการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร และภารกิจที่สำคัญของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545 ก 9 -10) ได้กล่าวถึง การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ การเลือกใช้และพัฒนาสื่อ การจัดกระบวนการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การวัดผลและประเมินผล การแนะแนว การวิจัยเพื่อการพัฒนา การนิเทศภายใน ผู้วิจัยจึงได้หลอมรวมแนวคิดดังกล่าวเข้าด้วยกันเพื่อนำมาศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งจะได้นำกล่าวถึงสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

3.1 การบริหารและบริการหลักสูตร

สังัด อุทรานันท์ (2532 : 263 - 264) การบริหารและบริการหลักสูตร โรงเรียนควรดำเนินการในเรื่อง การเตรียมบุคลากร การจัดครูเข้าสอน การบริการวัสดุหลักสูตร การบริการหลักสูตรภายในโรงเรียน ซึ่งมีสาระสำคัญพอสังเขป ดังนี้

1 การเตรียมบุคลากร เป็นงานที่มีความสำคัญมากต่อการนำหลักสูตรไปใช้ ก่อนที่จะนำหลักสูตรไปใช้ควรจะมีการให้ความรู้หรือชี้แจงให้ผู้ที่จะใช้หลักสูตรมีความเข้าใจถึงจุดหมาย หลักการ โครงสร้าง แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผล ซึ่งการเตรียมบุคลากรเพื่อการใช้หลักสูตรอาจจะดำเนินการได้หลายวิธี เช่น ประชุมชี้แจง อบรม ประชุมสัมมนา การเผยแพร่เอกสารและสื่อมวลชนชนิดต่าง ๆ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535 : 45-49) ได้กล่าวถึงการเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การเตรียมครูผู้สอน ก็คือการสำรวจครูผู้สอน ความพร้อม

ในการสอน การจัดเตรียมเนื้อหาหลักสูตร ทักษะในการสอน การวัดผลและประเมินผล ความเข้าใจของครูผู้สอนให้มีเจตคติที่ดีต่อหลักสูตร การเตรียมผู้บริหาร คือ การประชุมสัมมนา ให้เข้าใจบทบาทหน้าที่ในการบริหารและบริการหลักสูตร และเทคนิคการบริหาร การเตรียมผู้นิเทศการสอนก็คือ การช่วยในการพัฒนาคุณภาพการสอนตามหลักสูตรที่สถานศึกษา การเตรียมความพร้อมของผู้เรียน เช่น การตรวจสอบหลักฐานก่อนเข้าศึกษาต่อ การปฐมนิเทศนักเรียน การปรับพื้นฐานของผู้เรียน เป็นต้น

2 การจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตร ซึ่งจำเป็นต้องคำนึงถึงความรู้ความสามารถ ตลอดจนความสนใจของครูแต่ละคน เพื่อให้ผู้ใช้หลักสูตรแต่ละคนมีโอกาสดำเนินใช้ศักยภาพของตนให้เป็นประโยชน์ต่อการใช้หลักสูตรให้มากที่สุด (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ 2535 45 - 49) ได้กล่าวว่า การจัดครูเข้าสอน ได้แก่ มีการประชุมครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัดทำคู่มือครู การจัดโครงการสอน จัดทำแผนการสอน การจัดตารางสอนตามรายวิชาในหลักสูตร จัดเวลาเรียนตามหลักสูตร จำนวนภาคเรียน จำนวนสัปดาห์ในแต่ละภาค จำนวนวันในแต่ละสัปดาห์ จำนวนคาบชั่วโมงในแต่ละวัน จัดครูเข้าสอนตามความรู้และลักษณะงานที่เหมาะสม จัดครูเข้าสอนกิจกรรมเสริมหลักสูตรตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน ส่งเสริมการเพิ่มเติมความรู้ความสามารถของครู เป็นต้น

3 การบริการวัสดุหลักสูตร ซึ่งวัสดุหลักสูตร ได้แก่ หลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตร เป็นต้น ที่จัดทำขึ้นเพื่อให้ความสะดวกและช่วยเหลือครูให้สามารถใช้หลักสูตร ได้อย่างถูกต้อง เป็นหน้าที่ของหน่วยงานส่วนกลางจะต้องดำเนินการบริการหลักสูตรให้ถึงผู้ที่อยู่ในโรงเรียนแต่ละแห่ง ได้ครบและทันตามกำหนดเวลา (อำภา บุญช่วย 2537 29 – 30) ได้กล่าวถึง เอกสารหลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรแม่บท เอกสารประเภทคู่มือ เอกสารเกี่ยวกับการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตร หนังสือแบบเรียน แบบฝึกหัด หนังสืออ่านเพิ่มเติม หนังสือส่งเสริมการอ่านและหนังสืออ้างอิง เป็นต้น

4 การบริการหลักสูตรภายในโรงเรียน ได้แก่ การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้แก่ผู้ใช้หลักสูตรเช่น การบริการห้องสมุด บริการห้องสื่อ บริการวัสดุอุปกรณ์ บริการเกี่ยวกับเครื่องมือในการวัดผลและประเมินผล เป็นต้น(ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ 2535 45- 49) ได้กล่าวถึงความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกเช่นการเตรียมวัสดุฝึก การเตรียมห้องสมุด การเตรียมอาคารสถานที่เตรียมสถานฝึกงานการเรียนด้านวิชาชีพและสถานที่ฝึกทักษะปฏิบัติ การเตรียมงบประมาณเป็นค่าจ้างค่าตอบแทนและค่าวัสดุใช้สอย การเตรียมแหล่งเรียนรู้ ภายในและภายนอกสถานศึกษา เป็นต้น

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545ก 7-11) ได้กล่าวถึง การบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) ใน 7 การกิจนั้น การวางแผนการดำเนินการใช้หลักสูตรได้แก่การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ การเลือกใช้และพัฒนาสื่อ การจัดกระบวนการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

การวัดผลและประเมินผล การแนะแนว การวิจัยเพื่อการพัฒนา การนิเทศภายในสถานศึกษา เป็นต้น มีความสอดคล้องกับการบริหารและบริการหลักสูตรในสถานศึกษา คือ ในด้านการเตรียมความพร้อมทั้งในตัวบุคคล ตัวหลักสูตร การบริการสิ่งอำนวยความสะดวกและวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้กับหลักสูตร

ชูศรี สุวรรณโชติ (2542 : 226-229) ได้กล่าวถึง งานการบริหารและบริการหลักสูตรไว้ว่า บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร ประกอบด้วยบุคคล 5 กลุ่ม คือ นักวิชาการ และนักพัฒนาหลักสูตร ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าฝ่าย หัวหน้าหมวดวิชาหรือหัวหน้าสายวิชา ครูผู้สอนและบุคลากรอื่น โดยบทบาทหน้าที่ของบุคคล 5 กลุ่มนี้มีความแตกต่างกัน คือ นักวิชาการและนักพัฒนาหลักสูตรเป็นผู้ใช้หลักสูตรทางอ้อม คือ ทำหน้าที่ฝึกอบรมให้ความรู้แก่ผู้บริหาร ศึกษาวิเคราะห์ หัวหน้าหน่วยงานย่อยในโรงเรียนและครู ทำหน้าที่นิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรในสถานศึกษา และมีบทบาทส่งเสริมสนับสนุนการใช้หลักสูตร รวมทั้งการบริการเกี่ยวกับสื่อต่าง ๆ และวัสดุหลักสูตร ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อการใช้หลักสูตรในสถานศึกษา จึงต้องมีความเข้าใจ สามารถให้ความรู้แก่ครูผู้สอนและถือเป็นหน้าที่ในการจัดวัสดุหลักสูตร สื่อ พร้อมกับการติดตาม ประเมินผล ประสานงานด้านหลักสูตรที่นำไปใช้ ส่วนของหัวหน้าฝ่าย หัวหน้าหมวดวิชาหรือหัวหน้าสายวิชา บุคคลกลุ่มนี้มีความใกล้ชิดกับหลักสูตรที่ใช้ในสถานศึกษามากขึ้น ต้องทำการศึกษาหลักสูตรในแต่หมวดวิชา พัฒนาคูในหมวดวิชานั้น ๆ กำกับดูแลให้ครูใช้หลักสูตรตามที่กำหนด วางแผนและจัดทำแผนการเรียน จัดหาสื่อและวัสดุหลักสูตรในส่วน of ครูผู้สอน ถือว่าเป็นบุคคลสำคัญที่สุดที่จะนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดผลสูงสุด ครูจึงต้องรับการจับเตรียมให้พร้อม เพื่อการใช้หลักสูตรได้อย่างบรรลุเป้าหมายสูงสุด และบุคลากรอื่น ๆ หมายถึง ผู้ปกครองนักเรียน วิทยากรประจำห้องเรียนและภูมิปัญญาท้องถิ่น ก็มีส่วนเกี่ยวข้องในการนำหลักสูตรไปใช้ในมุมมองของงานบริหารและบริการหลักสูตร

รุจิร ภู่อาระ (2545 : 154-159) ได้กล่าวถึง การบริหารหลักสูตรในด้าน การบริหารงานวิชาการ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งในการจัดการให้หลักสูตร มีการนำหลักสูตรไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการใช้หลักสูตรการวางแผนดำเนินการอย่างมีการส่งเสริมของทุกกลุ่มทุกคน ในด้านการบริหารงานวิชาการ โดยประการแรก ต้องจัดชั้นเรียนหรือการจัดกลุ่มผู้เรียน โดยจัดกลุ่มผู้เรียนเป็นชั้น จัดกลุ่มผู้เรียนตามความสามารถและจัดกลุ่มผู้เรียนตามความสนใจ ประการที่สอง การจัดครูเข้าสอน อาจแบ่งได้เป็นการจัดครูประจำชั้น การจัดครูแนะแนว การจัดครูประจำกลุ่มสาระการเรียนรู้และการจัดครูสอนเป็นคณะ ฉะนั้นการบริหารงานหลักสูตรที่ใช้ในสถานศึกษา ต้องคำนึงความเหมาะสมของกลุ่มผู้เรียนและครูผู้สอนที่สอดคล้องกับจำนวนคุณภาพและปริมาณของตัวหลักสูตร ที่มีสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ตามที่ได้ดำเนินการวางแผนการทำหลักสูตรตั้งแต่เริ่มแรก

จากที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า งานบริหารและบริการหลักสูตร หมายถึง งานที่สถานศึกษาได้ดำเนินการเกี่ยวกับ การจัดประชุมครู อบรม สัมมนา การเตรียมครูผู้สอนให้เข้าใจหลักสูตรให้มีความพร้อมในการสอน การจัดเตรียมเนื้อหาตามหลักสูตร ทักษะการสอน การประเมินผลการเรียน จัดครูเข้าสอนตามหลักสูตรตามความรู้ ความสามารถ จัดเตรียมเอกสารหลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตร คู่มือครู คู่มือการจัดกิจกรรม แนวทางการวัดผลและประเมินผล ให้ได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม มีการเตรียมพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ อาคารสถานที่ แหล่งเรียนรู้ จัดบริการวัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งการจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ

3.2 การดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร

การดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร นับว่าเป็นงานที่สถานศึกษาต้องดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตร มีหลายท่านได้ให้หลักการและแนวคิดดังจะกล่าวถึงรายละเอียดดังต่อไปนี้

สัจจ อุทรานันท์ (2532 : 264-265) ได้กล่าวถึง การดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร ประกอบด้วย การปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น การจัดทำแผนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนและการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ดังนี้

1 การปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น เนื่องจากหลักสูตรกลางที่ยกกว้าง ขึ้นมาเพื่อใช้กับประชากรโดยส่วนรวมนั้น มักจะไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ดังนั้นควรจะได้มีการปรับปรุงหลักสูตรกลางให้มีความเหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นทำได้หลายลักษณะ คือ อาจทำโดยคณะกรรมการหรือบางลักษณะอาจจะทำโดยครูผู้สอนแต่ละคนก็ได้

2 การจัดทำแผนการสอน การจัดทำแผนการสอนเป็นการขยายรายละเอียดของหลักสูตรให้ไปสู่ภาคปฏิบัติ โดยการกำหนดกิจกรรมและเวลาไว้อย่างชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้ การจัดทำแผนการสอนจึงมักดำเนินการเป็นรายวิชาหรือเป็นรายชั้นเรียน แผนการสอนอาจแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นแผนการสอนระยะยาวและอีกส่วนหนึ่งเป็นแผนการสอนระยะสั้น โดยการนำเอาแผนการสอนระยะยาวขยายเป็นรายละเอียดสำหรับการสอนในแต่ละครั้ง

3 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในการจัดกิจกรรมการสอนแต่ละครั้งจะต้องเริ่มจากการพิจารณาถึงจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่ได้กำหนดไว้ในแผนการสอนในครั้งนั้น ๆ มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญอย่างไร การที่จะบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้จะต้องให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมอะไรในบางครั้งการที่จะให้บรรลุจุดมุ่งหมายเรื่องใดเรื่องหนึ่งอาจจะสามารถจัดกิจกรรมได้หลาย ๆ ชนิด แต่ละชนิดอาจจะมี ความแตกต่างกันเป็นอย่างมากในเรื่องการใช้เวลา การใช้แรงงาน การใช้ทรัพยากร ตลอดจนการใช้งบประมาณ ครูผู้สอนควรเลือกกิจกรรมที่เห็นว่าจะก่อให้เกิดความรู้หรือประสบการณ์ สามารถทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายได้ง่ายที่สุด เร็วที่สุดประหยัดทั้งเวลา แรงงานและค่าใช้จ่ายให้มากที่สุด

4 การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน เป็นงานที่สำคัญงานหนึ่งเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรของครู ทั้งนี้เพราะการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนที่ดำเนินการอย่างถูกต้องตามหลักการของหลักสูตรจะช่วยบ่งบอกถึงความสัมฤทธิ์ผลการใช้หลักสูตรได้ ครูผู้สอนจะต้องทำการศึกษาให้เข้าใจถึงจุดประสงค์และจุดเน้นของหลักสูตรอย่างชัดเจน ค่อยจากนั้นจึงศึกษาเกี่ยวกับระเบียบวิธีการวัดและประเมินผลให้เข้าใจ แล้วจึงปฏิบัติตามข้อกำหนดและวิธีการต่าง ๆ อย่างถูกต้องและครบถ้วน จะเป็นการช่วยให้การใช้หลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

สมาน แก้วคำไสย์ (2545 : 46) ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 22 กล่าวว่าไว้ว่าการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้

กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 9 - 35) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินงานการเรียนการสอนตามหลักสูตร โดยมุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนตามช่วงชั้นที่สถานศึกษานำไปใช้จัดการเรียนรู้ ต้องจัดสาระการเรียนรู้ให้ครบทั้ง 8 กลุ่มในทุกชั้น ให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความถนัด ความสนใจ ความต้องการ และความแตกต่างระหว่างบุคคล การจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้นควรใช้รูปแบบวิธีการที่หลากหลาย จัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง เรียนรู้ในลักษณะองค์รวม บูรณาการในการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับผู้เรียน หลักสูตรและวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ และในด้านการประเมิน

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545ข : 2) การจัดการเรียนการสอนจะประสบความสำเร็จจำเป็นต้องพัฒนาในทุก ๆ ด้านไปพร้อมกัน บรรยากาศและสภาพแวดล้อมเป็นเรื่องหนึ่งที่ผู้บริหารโรงเรียนต้องใส่ใจและให้ความสำคัญ เนื่องจากบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของการจัดการเรียนการสอน

กระทรวงศึกษาธิการ (2545ข : 45-46) ได้ระบุไว้ว่าโรงเรียนควรมีบริเวณสถานที่ รวมถึงห้องเรียนที่สะอาด ถูกสุขลักษณะ มีสภาพการจัดบรรยากาศให้โรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ สามารถเชื่อมโยงประสบการณ์จากการเรียนกับชีวิตจริง ช่วยให้ผู้เรียน ได้คิด ได้ทำ แสดงออกตามความถนัด และความสนใจ จัดสภาพแวดล้อมให้ส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง ส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา มีภูมิปัญญาท้องถิ่น บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดีในโรงเรียน มีส่วนช่วยให้การดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตรมีประสิทธิภาพมากขึ้น

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545ข : 6 – 7) ได้ให้ความสำคัญของสื่อการเรียนรู้ไว้ว่าสื่อเป็นเครื่องมือของการเรียนรู้ ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึกร่วมกันทักษะและประสบการณ์ สร้างสถานการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาศักยภาพทางความคิด ได้แก่ การคิดไตร่ตรอง การคิดสร้างสรรค์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณตลอดจนสร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมให้แก่ผู้เรียน สื่อการเรียนรู้ในยุคปัจจุบันมีอิทธิพลสูงต่อการกระตุ้น

ให้ผู้เรียนกลายเป็นผู้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีมากมายหลากหลายรูปแบบ มีบทบาทและให้คุณประโยชน์ต่างๆ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545ข 23-24) ได้กล่าวถึง ลักษณะของสื่อการเรียนรู้ที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ควรมีความหลากหลายทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และสื่ออื่นๆ ซึ่งช่วยส่งเสริมให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีคุณค่า น่าสนใจ ชวนคิด ชวนติดตาม เข้าใจง่ายและรวดเร็วขึ้น รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้ เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวางลึกซึ้งและต่อเนื่องตลอดเวลา เพื่อให้การใช้สื่อการเรียนรู้เป็นไปตามการจัดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนให้เกิดเรียนรู้

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545ข 18-19) ได้กล่าวถึง หลักการใช้สื่อการเรียนรู้ การจัดกระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ขึ้นสิ่งสำคัญนอกเหนือจากการเลือกสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม ก็คือ การใช้สื่อที่มีประสิทธิภาพด้วย

กระทรวงศึกษาธิการ (2545ก 9-10) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีการมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนตามช่วงชั้นที่สถานศึกษานำไปใช้จัดการเรียนรู้ ต้องจัดสาระการเรียนรู้ให้ครบทั้ง 8 กลุ่มในทุกชั้นจัดทำสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความถนัด ความสนใจ ความต้องการและความแตกต่างระหว่างบุคคล นอกจากนี้ความสำคัญของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545ค 1-2) ได้อ้างถึง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ให้ความสำคัญของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนว่า จะช่วยให้ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพโดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกัน แก้ปัญหาและเรียนรู้จากประสบการณ์จริง รู้จักปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรีและมีความสุข และอีกกระบวนการหนึ่งที่สำคัญในการดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545ฉ 5-8) ได้กำหนดกรอบการวัดและประเมินผล การเรียนและหลักการวัดประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เมื่อนำไปประมวลกับแนวการจัดหลักสูตรสถานศึกษาและกระบวนการจัดการเรียนการสอน มีภารกิจเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่จะต้องดำเนินการ คือ การประเมินผลการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์และการประเมิน การอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน

ชูศรี สุวรรณโชติ (2542 : 240) ได้กล่าวถึง การดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่

เน้นบทบาทสำคัญที่สุดได้แก่ครูที่ทำการสอนวิชานั้นและหัวหน้าวิชานั้นที่รับผิดชอบโดยตรงลักษณะที่สำคัญในระหว่างการเรียนรู้การสอนได้แก่

1 การปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการและสภาพของท้องถิ่นความสำคัญของหลักสูตรท้องถิ่นได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น จึงไม่จำเป็นที่จะต้องนำมากล่าวซ้ำอีก แต่ต้องคำนึงเสมอว่าผู้บริหารหลักสูตรจะต้องให้ความสำคัญต่อการจัดหลักสูตรที่สนองสภาพและความต้องการของท้องถิ่นเสมอ ครูผู้สอนจะต้องดำเนินการบริหารหลักสูตรให้ตรงกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

2 การจัดการเรียนการสอน บุคคลที่เกี่ยวข้องจะต้องจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ คือ การจัดทำประมวลการสอน การจัดทำโครงการสอน การจัดทำแผนการสอน การจัดทำบันทึกการสอน

กิจกรรมที่บุคคลที่เกี่ยวข้องจะต้องกระทำทั้ง 4 ประการดังกล่าวหรือจะน้อยกว่าก็ได้ แต่สิ่งสำคัญก็คือ กิจกรรมเหล่านี้จะทำให้ระหว่างการเรียนรู้การสอนประสบผลสำเร็จและเกิดประสิทธิภาพในการเรียนการสอนอย่างสมบูรณ์ที่สุด

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545 ก 9-10) ได้กล่าวถึง การวางแผนการดำเนินงานการใช้หลักสูตร ได้แก่ การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ การเลือกใช้และพัฒนาสื่อ การจัดกระบวนการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การวัดผลและประเมินผล เป็นต้น ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1 การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้

บรรยากาศภายในโรงเรียนมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะส่งเสริมให้การจัดการเรียนการสอน สบายและมีสเกล (Hoy and Miskel 1994 185 – 186) กล่าวว่าบรรยากาศในโรงเรียน หมายถึง คุณลักษณะเฉพาะที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียนที่เป็นผลมาจากความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารโรงเรียนและบุคลากรอื่นๆ ในโรงเรียนมีผลทำให้โรงเรียนเกิดความแตกต่างกันนั้นคือ บรรยากาศภายในโรงเรียนย่อมมีผลต่อพฤติกรรมของบุคคลในโรงเรียน เช่นกับที่ คิลเลียน (Killeen 1968 202 – 203) กล่าวว่าไว้ว่าบรรยากาศของโรงเรียนมีอิทธิพลต่อการเกิดแรงจูงใจความพึงพอใจ ตลอดจนความสำเร็จของการปฏิบัติงาน ซึ่งไสว พิกขาว (2542 243) กล่าวว่าบรรยากาศและสภาพแวดล้อมเป็นเรื่องหนึ่งที่ผู้บริหารโรงเรียนต้องใส่ใจและให้ความสำคัญ เนื่องจากบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของการจัดการเรียนการสอนมีลักษณะดังต่อไปนี้ บรรยากาศจะต้องเป็นแบบประชาธิปไตย คือ ทุกคนมีความเคารพในสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น บรรยากาศจะเป็นแบบร่วมมือมากกว่าการแข่งขัน บรรยากาศจะเป็นแบบผ่านคลายมากกว่าเคร่งเครียด บรรยากาศจะเป็นแบบยกย่องชมเชยมากกว่าตำหนิ ลงโทษ

จันทร์ธานี สงวนนาม (2533 76-153) ได้กล่าวสรุปว่า บรรยากาศของโรงเรียนมีส่วนสัมพันธ์กับแบบผู้นำและพฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียน จำนวนครู จำนวนนักเรียน การควบคุมดูแลนักเรียน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับครูและระหว่างครูกับผู้บริหารโรงเรียน แรงจูงใจ ความพึงพอใจในงานและมีผลต่อความสำเร็จของโรงเรียนเป็นอย่างมาก นอกจากนั้นผลการวิจัยพบว่า บรรยากาศของโรงเรียนที่

ประสบความสำเร็จกับโรงเรียนที่ยังไม่ประสบความสำเร็จแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ปัจจัยด้านบรรยากาศของโรงเรียนเป็นตัวแปรที่สามารถทำนายความสำเร็จของโรงเรียนประถมศึกษาได้ และเป็นปัจจัยที่ต้องเสริมสร้างและพัฒนาให้เกิดขึ้นในโรงเรียนประถมศึกษาทั่วไป

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2541 : 59 – 61) ได้เสนอเพิ่มเติมเกี่ยวกับการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ว่าจะต้องมุ่งให้นักเรียนได้แสดงออก ได้คิด ได้ทำได้แก้ปัญหาด้วยตัวเองมากกว่าเป็นผู้รับการถ่ายทอด และสภาพแวดล้อมต้องส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า ความอยากรู้ อยากเห็นของผู้เรียน ต้องส่งเสริมการคิด การแสดงออก และจะต้องมีความเป็นระเบียบ สวยงาม ร่มรื่นอีกด้วย

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 45 - 46) ได้ระบุว่าบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดีในโรงเรียน ควรมีลักษณะดังนี้คือ บริเวณโรงเรียนสะอาด มีต้นไม้ร่มรื่น มีมุมหรือมุมสงบ ห้องเรียนสะอาด มีสีและแสงที่อ่อนโยนนุ่มนวล มีรูปภาพตกแต่งผนังอย่างเหมาะสม มีโรงอาหาร และห้องน้ำที่สะอาดถูกสุขอนามัยจะช่วยให้เด็กนักเรียนมีความกระตือรือร้นมากยิ่งขึ้น เกิดความรักและไม่ต้องการให้โรงเรียนหรือห้องเรียนของตนสกปรก เกิดความเคยชินกับความสะอาด ความสวยงาม ความเป็นระเบียบจนซึมซับสิ่งดีๆที่ได้รับช่วยให้เกิดความรับผิดชอบและวินัยในตนเอง สามารถรับความรู้และประสบการณ์ต่างๆที่โรงเรียนให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้สิ่งสำคัญที่สุดในการจัดบรรยากาศการเรียนรู้คือ ครูอาจารย์ทุกคนในโรงเรียนจะต้องส่งเสริมให้นักเรียนเข้าถึงบรรยากาศที่ดีนั้น โดยการบอกกล่าว แนะนำ และกระตุ้นด้วยวิธีการต่างๆ ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องปรับปรุงและพัฒนาบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยเริ่มจากการส่งเสริมบรรยากาศในการทำงานของครูและบุคลากรที่ต้องเป็นไปอย่างให้เกิดคติเชื่อมั่นต่อกัน ให้อิสระทางความคิด ยอมรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน ร่วมมือทำงานเป็นทีมเป็นคณะ ทั้งนี้เพื่อเป็นแบบอย่างแก่ผู้เรียน และให้ครูและบุคลากรได้ปฏิบัติงานเคยชินเป็นนิสัย (ภาวิณี ศรีสุขวัฒนานนท์และเรณูมาศ มาอุ่น 2542 : 6)

นอกจากนี้ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องจัดบรรยากาศส่งเสริมการคิดวิเคราะห์วิจารณ์ ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ส่งเสริมบรรยากาศการช่วยเหลือร่วมมือและปฏิสัมพันธ์ของ ผู้เรียนมากกว่าการแข่งขัน ส่งเสริมการแสดงออกในทางที่ถูกที่ควรให้นักเรียนเกิดความภูมิใจ เชื่อมมั่นในตนเอง กล้าคิด กล้าตัดสินใจในการแก้ปัญหา (ดวงเดือน อ่อนน่วม 2542 : 12 - 13) ซึ่งบรรยากาศของการเรียนการสอนต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้ากระตุ้นให้ผู้เรียนอยากค้นคว้าแสวงหาความรู้ เช่น จัดอุทยานการศึกษา จัดมุมประชาธิปไตย จัดสวนวรรณคดี จัดป้ายนิเทศตามบริเวณต่างๆ สวนหนังสือ มุมวิทยาศาสตร์ และส่งเสริมการแสดงออกของผู้เรียนในโอกาสต่างๆ เช่น เป็นพิธีกรหน้าเสาธง เป็นต้น (วัฒนาพร ระงับทุกข์ 2541 : 81) และส่งเสริมบรรยากาศภายในโรงเรียนให้สนับสนุน

การเรียนการสอน เช่น ร่วมมือประสานงานกับสถานประกอบการแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้านให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้ปกครอง ชุมชนแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การพัฒนาระหว่างชุมชน และป้องกันสิ่งที่จะทำลายบรรยากาศต่าง ๆ (กระทรวงศึกษาธิการ 2545 15 – 16)

จรัส นองมาก (2547 7 - 8) ได้กล่าวว่า สภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อการเรียนอย่างมีความสุขของผู้เรียน ได้แก่บรรยากาศในห้องเรียน สภาพทั่วไปต้องสะอาดเรียบร้อย นักเรียนได้เรียนอยู่ในสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เหมาะสม เช่น ป่าวนิเทศให้ความรู้ มุมประสบการณ์ ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองมากที่สุด มีกฎหรือระเบียบในการปฏิบัติตน ความผูกพันกับเพื่อนฝูงในทางที่ดี มีกิจกรรมต่างๆที่จัดขึ้นเพื่อเสริมผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน เช่น ผลงานของผู้เรียนที่ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในผลงานของตนเองและชื่นชมผลงานของผู้อื่น เป็นต้น สภาพภายในโรงเรียนโดยทั่วไปต้องสะอาด สวยงาม ร่มรื่น และปลอดภัย โรงเรียนต้องทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกว่าโรงเรียนเปรียบเสมือนบ้านที่สองของเขา เมื่อเขามาอยู่โรงเรียนมีความรู้สึก สะดวกสบาย และอบอุ่นเช่นเดียวกับอยู่ที่บ้าน การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนมีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการต่างๆ สวนหย่อม ไม้ดอก ไม้ประดับ ฯลฯ ต้องพร้อมที่จะให้นักเรียนมีโอกาสศึกษาหาความรู้ นอกจากนั้นปฏิสัมพันธ์ของบุคลากรในโรงเรียนกับนักเรียน กับผู้ปกครองนักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนด้วยกันต้องเป็นไปในทางที่ดี เป็นที่ประทับใจของผู้พบเห็น

สรุปได้ว่าการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ หมายถึง สภาพการจัดบรรยากาศให้มีการจัดป่าวนิเทศทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน และจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนให้สะอาด สวยงาม ร่มรื่นและปลอดภัย มีบรรยากาศเชื่อมโยงประสบการณ์จากการเรียนกับชีวิตจริง จัดให้มีห้องศิลปะ ห้องดนตรี ห้องนาฏศิลป์ เพื่อสร้างให้ผู้เรียนได้คิด ได้ทำ แสดงออกตามความถนัดและความสนใจ จัดให้มีมุมหนังสือทุกห้องเรียน ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ ให้เป็นสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าให้ผู้เรียนได้ค้นพบและสร้างความรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา

2 การเลือกใช้ และพัฒนาสื่อ

การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรในโรงเรียน จะบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายการปฏิรูปการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพได้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการจัดเลือกใช้และพัฒนาสื่อ ได้กล่าวถึงแนวคิด ความสำคัญ การเลือกใช้ และการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ไว้ดังนี้

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545ข 32) ได้กล่าวถึง สื่อการเรียนรู้ ว่าเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้สถานศึกษาจัดการเรียนรู้ได้บรรลุตามจุดหมายของหลักสูตร สื่อเป็น

เครื่องถ่ายทอดความรู้ ความคิด เสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน บทบาทในการพัฒนาสื่อการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการด้วย เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรของสถานศึกษา

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545 : 220) การจัดการศึกษาตามหลักสูตรสถานศึกษา มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งมีความยืดหยุ่น สนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่และเรียนรู้ได้จากสื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ทุกประเภท รวมทั้งจากเครือข่ายการเรียนรู้ต่างๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ชุมชน และแหล่งอื่นๆ เน้นสื่อที่ผู้เรียนและผู้สอนใช้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียน ผู้สอนสามารถจัดทำแผนและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ขึ้นเองหรือนำสื่อต่างๆ ที่มีอยู่รอบตัวและในระบบสารสนเทศมาใช้ในการเรียนรู้ โดยใช้วิจารณญาณในการเลือกใช้สื่อและแหล่งความรู้โดยเฉพาะหนังสือเรียน ควรมีเนื้อหาสาระครอบคลุมตลอดช่วงชั้น สื่อสิ่งพิมพ์ควรจัดให้มีอย่างเพียงพอทั้งนี้ ควรให้ผู้เรียนสามารถยืมได้จากศูนย์สื่อ หรือห้องสมุดของสถานศึกษา

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545: 6 – 7) ได้ให้ความสำคัญของสื่อการเรียนรู้ว่าสื่อเป็นเครื่องมือของการเรียนรู้ ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึกเพิ่มพูนทักษะและประสบการณ์ สร้างสถานการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาศักยภาพทางการคิด ได้แก่ การคิดไตร่ตรอง การคิดสร้างสรรค์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ตลอดจนสร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมให้แก่ผู้เรียน สื่อการเรียนรู้ในยุคปัจจุบันมีอิทธิพลสูงต่อการกระตุ้นให้ผู้เรียนกลายเป็นผู้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีมากมายหลากหลายรูปแบบ มีบทบาทและให้คุณประโยชน์ต่างๆ เช่น

- 1 ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความคิดรวบยอดได้ง่ายขึ้น รวดเร็วขึ้น
- 2 ช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นสิ่งที่กำลังเรียนรู้ได้อย่างเป็นรูปธรรมและเป็นกระบวนการ
- 3 ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์
- 4 สร้างสภาพแวดล้อมและประสบการณ์การเรียนรู้ที่แปลกใหม่ น่าสนใจ และทำให้อยากรู้

อยากเห็น

- 5 ส่งเสริมการมีกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้เรียน
- 6 เกื้อหนุนผู้เรียนที่มีความสนใจและความสามารถในการเรียนรู้ที่ต่างกัน ให้เรียนรู้

ได้เท่าเทียมกัน

- 7 ช่วยให้ผู้เรียนบูรณาการสาระการเรียนรู้ต่างๆ ให้เชื่อมโยงกัน
- 8 ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการใช้สื่อและแหล่งข้อมูลต่างๆ เพื่อการค้นคว้าเพิ่มเติม

9 ช่วยให้ผู้เรียนได้รับการเรียนรู้ในหลายมิติจากสื่อที่หลากหลาย

10 เชื่อมโยงโลกที่อยู่ใกล้ตัวผู้เรียนให้เข้าสู่การเรียนรู้ของผู้เรียน

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545 : 220 - 221) ได้จำแนกลักษณะของสื่อการเรียนรู้ไว้เป็นประเภทใหญ่ๆ คือ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และสื่ออื่นๆ ที่หมายถึง สื่อบุคคล สื่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สื่อกิจกรรม / กระบวนการ และสื่อวัสดุ / เครื่องมือและอุปกรณ์สื่อต่างๆ ที่จัดทำหรือจัดหาเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องเชื่อมั่นได้ว่าให้สาระการเรียนรู้ที่ถูกต้อง มีความหมาย หวังสมคหรือศูนย์สื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญ ที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างอิสระและร่วมมือกันระหว่างเพื่อน สถานศึกษาจึงต้องพัฒนาห้องสมุดให้สมบูรณ์ เทคโนโลยีเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ที่ไม่มีขีดจำกัด ผู้เรียนจึงต้องได้รับการชี้แนะและฝึกให้รู้จักคิด แสวงหาแหล่งข้อมูลและวิธีการค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ด้วยตนเองอย่างอิสระตลอดจนได้รับการฝึกให้สามารถคิด วิเคราะห์เพื่อเลือกสรรข้อมูลมาใช้ประโยชน์ได้

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 23- 24) ได้กล่าวถึงลักษณะของสื่อการเรียนรู้ที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ควรมีความหลากหลายทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และสื่ออื่นๆ ซึ่งช่วยส่งเสริมให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีคุณค่า น่าสนใจ ชวนคิด ชวนติดตาม เข้าใจง่าย และรวดเร็วขึ้น รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้ เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง ลึกซึ้ง และต่อเนื่องตลอดเวลา เพื่อให้การใช้สื่อการเรียนรู้เป็นไปตามการจัดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนให้เกิดเรียนรู้ สถานศึกษาควรดำเนินการ ดังนี้

1 จัดทำและจัดหาสิ่งที่อยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้

2 ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน

3 จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้ สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียนและเสริมความรู้ครูผู้สอน

4 ศึกษาวิธีการเลือกและการใช้สื่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพเหมาะสมหลากหลายและสอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน

5 ศึกษาวิธีการวิเคราะห์และประเมินคุณภาพมาตรฐานสื่อการเรียนรู้ที่จัดทำขึ้นเองและที่เลือกนำมาใช้ประกอบการเรียนรู้ โดยมีการวิเคราะห์และประเมินสื่อการเรียนรู้ที่ใช้อยู่นั้นอย่างสม่ำเสมอ

6 จัดหาหรือจัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษา และชุมชน เพื่อการศึกษาค้นคว้าแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ และพัฒนาสื่อการเรียนรู้

7 จัดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้ เพื่อเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่าง

สถานศึกษาท้องถิ่น ชุมชน และสังคมอื่น

8 จัดให้มีการกำกับ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับสื่อ และการใช้ การเรียนรู้เป็นระยะๆ

สื่อการเรียนรู้เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้สถานศึกษาจัดการเรียนรู้ได้บรรลุตาม จุดหมายของหลักสูตร สื่อเป็นเครื่องมือของการเรียนรู้ ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ความ รู้สึกเพิ่มพูนทักษะและประสบการณ์ สร้างสถานการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน กระตุ้นให้เกิดการพัฒนา ศักยภาพทางการคิด โดยลักษณะของสื่อการเรียนรู้ได้แบ่งเป็นประเภทใหญ่ๆ คือ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อ เทคโนโลยี และสื่ออื่นๆ ที่หมายถึง สื่อบุคคล สื่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สื่อกิจกรรม / กระบวนการ และสื่อวัสดุ / เครื่องมือและอุปกรณ์ ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเลือกใช้และพัฒนาสื่อให้มีประสิทธิภาพ สูงสุด

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545 : 222) ได้กล่าวถึง การจัดการเรียนรู้ โดยครูผู้สอนจะต้อง วางแผน จัดการเรียนรู้ และเลือกสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม ซึ่งในด้านหลักการเลือกสื่อการเรียนรู้ที่ สำคัญ มีดังต่อไปนี้

- 1 สัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายและเนื้อหาที่จะสอน
- 2 เหมาะสมกับผู้เรียน ผู้สอนจำเป็นต้องวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียน เพื่อจะได้รู้พัฒนาการด้าน ต่าง ๆ และความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียน
- 3 มีความเป็นไปได้และค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม ควรเลือกใช้วิธีการที่ประหยัดกว่า และมีความ เหมาะสมมากกว่า

4 ความสะดวกและความสามารถในการใช้สื่อการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้บางชนิดเป็นสื่อ สมัยใหม่ที่ผู้ใช้สามารถใช้ได้นั้น ๆ ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ สื่อบางชนิดมีความยุ่งยากในการจัดหา และเทคนิคการแต่อาจจำเป็นต้องเลือกใช้สื่อชนิดอื่นที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีเช่นเดียวกันแทน กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545 ข 18 – 19) ได้กล่าวถึง หลักการใช้สื่อการเรียนรู้ การจัดการกระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้นั้น สิ่งสำคัญนอกเหนือจากการเลือกสื่อ การเรียนรู้ที่เหมาะสม ก็คือ การใช้สื่อที่มีประสิทธิภาพซึ่งมีหลักการดังนี้

1 การเตรียมตัวของผู้สอน ผู้สอนจำเป็นต้องเตรียมการในด้านต่าง ๆ ก่อนที่จะนำสื่อ การเรียนรู้ไปใช้ กล่าวคือ ศึกษาเนื้อหาในสื่อการเรียนรู้ที่ได้เลือกไว้ ทดลองใช้สื่อการเรียนรู้บาง ประเภทซึ่งอาจมีความยุ่งยากในการใช้ หรือต้องการทดสอบประสิทธิภาพของสื่อชนิดนั้น ๆ จัด เตรียมอุปกรณ์ เครื่องมือ เพื่อจะได้ไม่เสียเวลา

2 การเตรียมจัดสภาพแวดล้อม การใช้สื่อการเรียนรู้บางประเภทจะต้องมีการจัดเตรียมสถานที่ หรือห้องเรียน ให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสมกับการใช้สื่อการเรียนรู้ประเภทนั้น ๆ

3 การเตรียมพร้อมผู้เรียน การใช้สื่อการเรียนรู้บางอย่างจำเป็นต้องชี้แจงให้ผู้เรียนรู้วัตถุประสงค์การเรียนรู้โดยใช้สื่อเหล่านั้น ๆ เป็นการให้ผู้เรียนรู้อย่างมีเป้าหมาย

4 การใช้สื่อการเรียนรู้ ผู้สอนจะต้องใช้สื่อการเรียนรู้ตามแผนที่กำหนดไว้ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนครั้งนั้นดำเนินไปได้อย่างราบรื่นและให้เกิดการเรียนรู้ที่ต้องการ

5 การประเมินการใช้สื่อการเรียนรู้ เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการใช้สื่อมาวิเคราะห์ให้เกิดความชัดเจน

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545ข 35 -37) สถานศึกษาจะต้องจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษาเอง บทบาทในการผลิตและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา จึงเป็นภารกิจที่ครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้จะต้องดำเนินการ เพราะสื่อการเรียนรู้ที่มีอยู่เดิมหรือมีจำหน่ายอยู่ในท้องตลาดคงมีอาจจะสนองผลการเรียนรู้รายปี/รายภาค ตามหลักสูตรกลุ่มสาระต่าง ๆ ของสถานศึกษาได้อย่างครบถ้วน การผลิตและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับผลการเรียนรู้รายปี/รายภาค อาจดำเนินการได้ใน 2 ลักษณะใหญ่ คือ

1 การผลิต / จัดทำสื่อการเรียนรู้ขึ้นใหม่

2 การดัดแปลง / ปรับปรุงสื่อการเรียนรู้ที่จัดทำ / สร้างไว้แล้ว

จะเห็นได้ว่าการพัฒนาสื่อโดยการผลิตสื่อการเรียนรู้ขึ้นมาใช้ในสถานศึกษา สามารถทำได้หลากหลาย แต่จำเป็นต้องมีหลักการผลิตสื่อขึ้นมาใช้เพื่อสามารถทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้ ดังที่กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545ข 37 - 39) ได้ให้ขั้นตอนการผลิตสื่อการเรียนรู้แต่ละประเภทเป็นรายละเอียดปลีกย่อยแตกต่างกันไป

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545ข 41- 42) การพัฒนาสื่อการเรียนรู้อีกลักษณะหนึ่ง คือ การปรับปรุงสื่อการเรียนรู้ที่มีอยู่แล้ว ผู้สอนสามารถดำเนินการได้โดยศึกษาวิเคราะห์สื่อการเรียนรู้ที่มีอยู่แล้ว อาจเป็นสื่อที่ผลิตจากหน่วยงานภาครัฐ เอกชนหรือท้องถิ่นซึ่งมีอยู่มากมายหลายชนิด แม้ว่าสื่อดังกล่าวจะผลิตขึ้นก่อนประกาศใช้หลักสูตรสถานศึกษาแต่องค์ความรู้ที่มีอยู่ในสื่อดังกล่าว โดยเฉพาะส่วนที่เป็นข้อเท็จจริงสามารถนำมาใช้กับหลักสูตร เพียงแต่ผู้สอนอาจจะต้องพิจารณาปรับปรุง ดัดแปลง หรือจัดทำเสริมเพิ่มเติมจากสื่อที่มีอยู่ เพื่อให้ได้สาระสมบูรณ์เป็นปัจจุบัน สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ของแต่ละกลุ่มสาระและสภาพปัญหาความต้องการของผู้เรียนสถานศึกษา

กระบวนการพัฒนาสื่อการเรียนรู้สามารถเลือกซื้อสื่อการเรียนรู้ที่จัดจำหน่าย ครูผู้สอนสถานศึกษา ควรเลือกสื่อจัดจำหน่ายที่มีหน่วยงานรับรองคุณภาพของสื่อและสถานศึกษา ครูผู้สอน ควรจัดเตรียมและจัดหาแหล่งการเรียนรู้ หรือสร้างเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา/เพื่อให้ผู้เรียนและผู้สอนได้ใช้ค้นคว้าหาความรู้และเรียนรู้ หรือจัดเตรียมสื่อเพื่อใช้

การเรียนการสอน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญผู้เรียนสามารถค้นคว้าเพิ่มเติมได้ตามความสามารถเฉพาะ และความแตกต่างของผู้เรียน สื่อการเรียนรู้ทั้งที่ผลิตขึ้นใหม่และที่ปรับปรุงหรือจัดทำเพิ่มเติมจาก สื่อที่มีอยู่เดิมเมื่อนำมาใช้จัดกระบวนการเรียนรู้ ผู้สอนจะต้องวิเคราะห์ผลการใช้สื่อดังกล่าวว่ามี ประสิทธิภาพเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตและวิเคราะห์ การใช้จะเป็นแนวทางให้ผู้สอนได้พัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า การเลือกใช้และพัฒนาสื่อ หมายถึง การสนับสนุนให้ครูผู้สอนมีความรู้ในการ เลือกใช้และผลิตสื่อการเรียนรู้ มีการสำรวจปัญหาและความต้องการในการใช้สื่อการเรียนรู้ มีการ จัดทำแผนการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ แต่ละกลุ่มสาระ มีการเตรียมสื่อการเรียนรู้ ที่หลากหลายเหมาะสม กับพัฒนาการ ความสามารถในการเรียนรู้และวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีสื่อที่สอดคล้องกับการจัดการ เรียนรู้ตามความถนัดและความแตกต่างของบุคคล มีระบบการจัดเก็บ ซ่อมแซมและบำรุงรักษาสื่อ การเรียนรู้ให้พร้อมที่จะใช้ประโยชน์ และมีการประเมินผลการใช้สื่อการเรียนรู้

3 การจัดกระบวนการเรียนรู้

การจัดกระบวนการเรียนรู้ นั้น ในมาตรา 24 กำหนดให้สถานศึกษาจัดเนื้อหาสาระและ กิจกรรมให้สอดคล้องกับความถนัดและความสนใจของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะกระบวนการคิด การฝึกปฏิบัติ การเรียนรู้จากประสบการณ์จริงให้คิดเป็น ทำเป็น เรียนรู้ อย่าง ต่อเนื่อง ให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มศักยภาพของตนเอง (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ 2545ก 3) เพื่อให้การจัดกระบวนการเรียนรู้ สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษาและมีประสิทธิภาพใน สถานศึกษามากที่สุด ได้กล่าวถึง ความหมายและความสำคัญของการจัดกระบวนการเรียนรู้ หลักการจัดการเรียนรู้ และรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

3.1 ความหมายและความสำคัญของการจัดกระบวนการเรียนรู้

คณะกรรมการการปฏิรูปการเรียนรู้ (2543 10) ได้ให้ความหมายของการจัดกระบวนการ เรียนรู้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในมาตรา 24 เกี่ยวกับการจัดกระบวนการ เรียนรู้ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่มีความสอดคล้องกันระหว่างเนื้อหาสาระและกิจกรรมการ เรียนการสอนที่เน้นความสนใจ ความถนัด และความแตกต่างของผู้เรียน ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และประยุกต์ใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ให้ผู้เรียนเรียนรู้จาก ประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆอย่างสมดุล รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ไว้ในทุกสาขา ผู้สอนสามารถจัดบรรยายภาค สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนรู้ สิ่งอำนวยความสะดวก ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและ

ผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย พ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่

ต่อมากระทรวงศึกษาธิการ (2545 9-10) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับ การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีการมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนตามช่วงชั้นของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สถานศึกษานำไปใช้จัดการเรียนรู้ ต้องจัดสาระการเรียนรู้ให้ครบทั้ง 8 กลุ่มในทุกชั้น จัดทำสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความถนัด ความสนใจ ความต้องการ และความแตกต่างระหว่างบุคคล

ช่วงชั้นที่ 1 และ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 และ 4 - 6 มุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิต กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม ทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ การคิดวิเคราะห์ การติดต่อสื่อสารและพื้นฐานความเป็นมนุษย์ เน้นการบูรณาการอย่างสมดุลทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคมและวัฒนธรรม

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสำรวจความสามารถ ความถนัด ความสนใจของตนเองและพัฒนาบุคลิกภาพส่วนตน ความสามารถ ทักษะพื้นฐานด้านการเรียนรู้ ทักษะในการดำเนินชีวิต ให้สมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงามและความรับผิดชอบต่อสังคม สร้างเสริมสุขภาพส่วนตนและชุมชน ภูมิใจในความเป็นไทย ใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพและศึกษาต่อ

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 มุ่งเน้นการศึกษาเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะ มุ่งปลูกฝังความรู้ ความสามารถ ทักษะวิทยาการและเทคโนโลยี เพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาคือ ประกอบอาชีพมุ่งมั่นพัฒนาตนและประเทศเป็นผู้นำและผู้ให้บริการชุมชนทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ

กระทรวงศึกษาธิการ (2545 34-35) การจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้นควรใช้รูปแบบวิธีการที่หลากหลาย จัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง เรียนรู้ในลักษณะองค์รวม บูรณาการในการจัดการเรียนรู้ ดังแนวทางต่อไปนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 จัดการเรียนรู้ต้องสนองตอบต่อความสนใจของผู้เรียน สถานศึกษาต้องจัดการเรียนรู้ให้ครบทุกกลุ่มสาระในลักษณะบูรณาการที่มีภาษาไทยและคณิตศาสตร์เป็นหลัก เน้นการเรียนรู้ตามสภาพจริง มีความสนุกสนาน ได้ปฏิบัติจริง เพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ ทักษะพื้นฐาน การติดต่อสื่อสาร การคิดคำนวณ การคิดวิเคราะห์และพัฒนาลักษณะนิสัยและสุนทรียภาพ

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 จัดการเรียนรู้มีลักษณะคล้ายกับช่วงชั้นที่ 1 แต่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกตามความสนใจ ให้เกิดทักษะในการคิด การค้นคว้า แสวงหาความรู้ สร้างความรู้ด้วยตนเองสร้างสรรค์ผลงานไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 จัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ยากขึ้น ซับซ้อน อาจจัดแยกเฉพาะ เน้นการเรียนรู้แบบโครงงาน ให้เกิดความคิด ความเข้าใจ รู้จักตนเองด้านความสามารถ ความถนัด เตรียมตัวเข้าสู่อาชีพ สถานศึกษาต้องจัดบรรยากาศการเรียนรู้ให้เหมาะสม

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 จัดการเรียนรู้เน้นเข้าสู่เฉพาะทางมากขึ้น เน้นความสามารถ ความคิดระดับสูง ความถนัด ความต้องการของผู้เรียน ด้านอาชีพและศึกษาต่อ

ความสำคัญของการจัดกระบวนการเรียนรู้ วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545 : 208 - 215) ได้กล่าวถึง การออกแบบการเรียนรู้ นับเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สถานศึกษาจะต้องแสดงไว้อย่างชัดเจน ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมถึงวิสัยทัศน์ เป้าหมายของหลักสูตรของสถานศึกษาและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษา ในมาตรา 24 ที่เน้นเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเห็นความสำคัญว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้ จะช่วยให้เกิดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม ที่เอื้อต่อการเรียนการสอน ทำให้เกิดแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ ความสำคัญของการจัดกระบวนการเรียนรู้ ในด้านครู ผู้สอน ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้อง คือ สามารถช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการหรือวิธีการเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และสามารถสร้างองค์ความรู้และพัฒนาเพิ่มพูนทักษะการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองไม่มีที่สิ้นสุด ด้วยการบูรณาการให้เกิดความรู้คู่คุณธรรมมีศักยภาพในการคิดและวิจารณ์ โดยทุกขั้นตอนของการเรียนรู้ต้องคำนึงถึงที่เกิดองค์ประกอบภายนอก และความรู้ที่เกิดจากองค์ประกอบภายในตัวผู้เรียนด้วย ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ นอกจากจะได้รับการปลูกฝังด้านปัญญาแล้ว ยังเป็นตัวช่วยให้เกิดการพัฒนาคิดของผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณแล้วยังมุ่งพัฒนาความสามารถทางอารมณ์ โดยการปลูกฝังให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของตนเอง เข้าใจตนเอง เห็นอกเห็นใจผู้อื่น สามารถแก้ปัญหาข้อขัดแย้งทางอารมณ์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

ความหมายและความสำคัญของการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้ว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ดีว่าผู้เรียนเป็นสำคัญโดยให้โอกาสผู้เรียนได้ค้นพบความรู้เอง และสามารถสร้างความรู้ที่มีความหมายแก่ตนเองตามความชอบ และความแตกต่างระหว่างบุคคล มีการวางแผนและออกแบบกิจกรรมและจัดประสบการณ์อย่างมีความหมายและเป็นระบบ การจัดกระบวนการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติอย่างเต็มศักยภาพ โดยพัฒนาผู้เรียนแบบบองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน สถานศึกษาต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม

3.2 หลักการและรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545 : 213 - 214) ได้กล่าวถึง การจัดการเรียนรู้ บิดหลักการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีเป้าหมายให้คนไทยเป็นคนดี เก่ง มีความเป็นไทย และอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม จะมีกระบวนการที่สร้างให้คนไทยเป็นคนที่มีศักยภาพในการคิดระดับสูง คิดเป็นองค์รวมและร่วมมือกันพัฒนาสังคมไทย การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร จึงมีหลักการสำคัญดังนี้

1 การปรับความคิดของครูให้มองผู้เรียนบนพื้นฐานแห่งความรัก ครูควรมองว่าผู้เรียนมีศักยภาพในการเรียนรู้ ครูเรียนรู้ไปพร้อมกับผู้เรียนและพร้อมเอื้ออำนวยความสะดวก จัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีอิสระในการคิด ได้ลงมือปฏิบัติจริง ครูพร้อมให้คำปรึกษาให้กำลังใจ เสริมแรงให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นว่าตนเองมีศักยภาพในการเรียนรู้ ในเชิงพหุปัญญา ไม่ด้านใดก็ด้านหนึ่ง หรือหลายด้านพร้อมกัน

2 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ บิดหลักการพัฒนาผู้เรียนให้ถึงศักยภาพสูงสุด

3 การบิดชีวิตจริงของผู้เรียนเป็นหลักในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เน้นให้ผู้เรียนมีศักยภาพในการคิดเชิงระบบ และคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีรูปแบบการคิดของตนเอง ค้นพบ

4 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ยึดหลักความแตกต่างระหว่างบุคคล และหลักการเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา

5 การจัดประสบการณ์โดยใช้คุณธรรม นำความรู้ บูรณาการคุณธรรม ในการจัดประสบการณ์ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

นอกจากนี้สถานศึกษาจะต้องดำเนินการศึกษาวิเคราะห์และจัดทำรายละเอียดออกแบบการเรียนรู้ของสถานศึกษาเองให้เหมาะสมกับสภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาต่อไป

รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545 : 210 - 212) ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับการเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ มีกระบวนการและวิธีการที่หลากหลาย ผู้สอนต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางด้านร่างกายและสติปัญญา วิธีการเรียนรู้ ความสนใจและความสามารถของผู้เรียนเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น ควรใช้รูปแบบ / วิธีการที่หลากหลาย เน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากธรรมชาติ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงและการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้คู่คุณธรรม ทั้งนี้ต้องพยายามนำกระบวนการจัดการกระบวนการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม กระบวนการคิด และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไปสอดแทรกในการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เนื้อหาและกระบวนการต่าง ๆ ข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้ในลักษณะองค์รวม การบูรณาการเป็นการกำหนด

เป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกันยึดผู้เรียนเป็นสำคัญโดยนำกระบวนการเรียนรู้จากกลุ่มสาระเดียวกัน หรือต่างกลุ่มสาระการเรียนรู้มาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งจัดได้หลายลักษณะ เช่น การบูรณาการแบบผู้สอนคนเดียว ผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้ โดยเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ กับหัวข้อเรื่องที่สอดคล้องกับชีวิตจริงหรือสาระที่กำหนดขึ้นมา การบูรณาการแบบคู่ขนาน มีผู้สอนตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมกันจัดการเรียนการสอน โดยอาจยึดหัวข้อเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้วบูรณาการเชื่อมโยงแบบคู่ขนาน บูรณาการแบบสหวิทยาการ การบูรณาการในลักษณะนี้นำเนื้อหาจากหลายกลุ่มสาระมาเชื่อมโยงเพื่อจัดการเรียนรู้ การบูรณาการแบบโครงการ ผู้สอนสามารถจัดการเรียนการสอน โดยบูรณาการเป็นโครงการ ผู้เรียนและครูผู้สอนร่วมกันสร้างสรรค์โครงการขึ้น

สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา (2546 : 6) ได้กล่าวถึงการจัดกระบวนการเรียนรู้ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยพิจารณาจากกรอบความคิดตามแนวการจัดการศึกษา เป็นกลุ่มรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยจำแนกเป็น 4 กลุ่มรูปแบบ ดังนี้

1. แบบการพัฒนากระบวนการคิดและการจัดการ โดยยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ฝึกทักษะกระบวนการคิดเปิดโอกาสให้ผู้เรียนคิดและจัดการ
 2. แบบใช้ประสบการณ์จริง พบว่าผู้เรียนได้รับอิสระ ควบคุมทิศทางการจัดกิจกรรมได้ดี คือ แบบประสบการณ์ แบบโครงงาน แบบที่เน้นการปฏิบัติ แบบร่วมมือร่วมใจ แบบจากสื่อการเรียนรู้
 3. แบบบูรณาการ เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริม และพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้รอบรู้
 4. จากแหล่งวิทยาการ คือ แบบจากแหล่งการเรียนรู้ แบบระบบนิเวศน์ในนาข้าว/แปลงผัก
- วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545 : 215) รูปแบบการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด การจัดกระบวนการเรียนรู้ ประกอบด้วยบุคคลผู้เกี่ยวข้อง 2 ส่วน คือ ผู้สอนและผู้เรียน สิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรมาตรฐานการเรียนรู้ และสาระการเรียนรู้ที่จะจัดการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างชัดเจนเกี่ยวกับการกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้หรือวิธีการเรียนรู้ ยังต้องพิจารณาถึงรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วย การจัดการเรียนรู้ จึงต้องให้ครบ 3 ด้าน ได้แก่

- 1) การให้ผู้เรียนมีความรู้ ความคิดในเรื่องที่เรียน / ศึกษา
- 2) การให้ผู้เรียนมีทักษะและกระบวนการในการเรียนรู้ด้วยการได้ลงมือปฏิบัติจริง
- 3) การให้ผู้เรียนมีเจตคติ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดีงามด้วยการปลูกฝังควบคู่ไปกับการให้ความรู้ และการให้ลงมือปฏิบัติจริง

ดังนั้นการจัดการเรียนรู้จึงต้องใช้รูปแบบและวิธีการที่หลากหลายเหมาะสมและยืดหยุ่นตามธรรมชาติของผู้เรียน ธรรมชาติและเป้าหมายของกลุ่มสาระการเรียนรู้ และลักษณะการจัดกิจกรรม

สรุปได้ว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้หมายถึง การจัดกิจกรรมที่หลากหลายของกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 วิสัยทัศน์และเป้าหมายของหลักสูตรสถานศึกษา เหมาะสมกับความถนัด ความสนใจและความสามารถของผู้เรียน มีเนื้อหาที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตของผู้เรียน เน้นทักษะกระบวนการคิดและแก้ปัญหา โดยสอดคล้องคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ส่งเสริมความมีวินัยในตนเอง รับผิดชอบในการทำงาน สามารถศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจนเกิดทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ โดยบูรณาการสาระการเรียนรู้ต่างๆ ให้เชื่อมโยงกันแน่นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการสอนทุกขั้นตอน มีการติดตามแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียน

4 การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญต่อการจัดการเรียนการสอน ดังจะกล่าวถึง ความหมาย ความสำคัญ หลักการ การออกแบบ และรูปแบบ ของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ดังต่อไปนี้

4.1 ความหมายและความสำคัญของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545ค 2-3) ได้ให้ความหมายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ไว้ว่าเป็นกิจกรรมที่จัดอย่างเป็นกระบวนการด้วยรูปแบบ วิธีการที่หลากหลายในการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกายและจิตใจ สติปัญญาอารมณ์และสังคม มุ่งเสริมเจตคติ คุณค่าชีวิต plugs คุณธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง สร้างจิตสำนึกในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปรับตัวและปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ประเทศชาติ และดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข โดยกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สามารถแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน เสริมสร้างทักษะชีวิต วุฒิภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา และการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ซึ่งผู้สอนทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิต การศึกษาต่อและการพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพและการมีงานทำ และกิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเองอย่างครบวงจร ตั้งแต่การศึกษา วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมินและปรับปรุงการทำงาน โดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เช่น ลูกเสือ เนตรนารี ขวากาชาดและผู้บำเพ็ญประโยชน์ เป็นต้น

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545ค 1-2) ได้อ้างถึง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ให้ความสำคัญของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนว่า จะช่วยให้ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับ

ความสนใจและความถนัดของผู้เรียน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกัน แก้ปัญหาและเรียนรู้จาก ประสบการณ์จริง กอปรกับมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมและเทคโนโลยี ก่อให้เกิดทั้งผลดี และผลเสียต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบันของบุคคล ทำให้เกิดความยุ่งยากซับซ้อนมากยิ่งขึ้นจำเป็นต้อง ปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี และมีความสุข

วัฒนาพร ระจับทุภัก (2545 : 254) ได้กล่าวว่า หลักสูตรได้กำหนดให้มีสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้ง 8 กลุ่ม เป็นการเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข และเป็น กิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองตามความถนัด และความสนใจอย่างแท้จริง ซึ่งสถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม

4.2 หลักการจัด การออกแบบ และรูปแบบ ของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545ค 2-3) ได้กล่าวไว้ว่ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีหลักการจัด ดังนี้

- 1 มีการกำหนดวัตถุประสงค์และแนวปฏิบัติที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม
- 2 จัดให้เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ ความสนใจ ความถนัดและความสามารถของผู้เรียน
- 3 บูรณาการวิชาการกับชีวิตจริง ให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้

ตลอดชีวิต

4 ใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ฝึกให้คิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ จินตนาการ ที่เป็นประโยชน์และสัมพันธ์กับชีวิตในแต่ละช่วงวัยอย่างต่อเนื่อง

- 5 จำนวนสมาชิกมีความเหมาะสมกับลักษณะของกิจกรรม

6 มีการกำหนดเวลาในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสม สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ และ เป้าหมายของสถานศึกษา

7 ผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินการ มีครูเป็นที่ปรึกษา ถือเป็นหน้าที่และงานประจำโดยคำนึงถึง ความปลอดภัย

8 ชีวหลักการมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรทั้ง ภาครัฐและเอกชน มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม

9 มีการประเมินการปฏิบัติกิจกรรม โดยวิธีการที่หลากหลายและสอดคล้องกับกิจกรรม อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยให้ถือว่าเป็นเกณฑ์ประเมินผลการช่วงชั้นเรียน

สำหรับการออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนั้น วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545 : 253-254) ได้ให้แนวทางการออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษา ประกอบด้วยขั้นตอนต่อไปนี้

- 1 ตั้งคณะทำงานหรือผู้รับผิดชอบ ออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
- 2 ศึกษา หลักการ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 เอกสารประกอบหลักสูตรเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและเอกสารอื่น ๆ
- 3 ศึกษาวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนและโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาที่กำหนดไว้
- 4 ศึกษาข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านอาคารสถานที่ ห้องปฏิบัติการด้านต่าง ๆ สื่อ แหล่งเรียนรู้ ศักยภาพของครู อาจารย์ บุคลากรในโรงเรียน นักเรียนผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้อง
- 5 ศึกษาความพร้อมของชุมชนและท้องถิ่นในการสนับสนุน ส่งเสริมการจัดการศึกษา
- 6 ประมวลผลการศึกษาข้อ 1-5 นำมาออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

รุจิร ภู่อาระ (2545 : 39) ได้กล่าวว่า สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยคำนึงถึงแนวการจัดดังต่อไปนี้

- 1 จัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเกื้อกูลส่งเสริมการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ เช่น การบูรณาการโครงการ องค์ความรู้จากกลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นต้น
- 2 จัดกิจกรรมตามความสนใจ ความถนัดตามธรรมชาติและความสามารถ ความต้องการของผู้เรียนและชุมชน เช่น ชมรมทางวิชาการต่าง ๆ เป็นต้น
- 3 จัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกในการทำประโยชน์ต่อสังคม เช่น กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี เป็นต้น
- 4 จัดกิจกรรมประเภทบริการด้านต่าง ๆ ผูกการทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนร่วม
- 5 การประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมอย่างเป็นระบบ โดยให้ถือว่าเป็นเกณฑ์ประเมินผลการผ่านช่วงชั้น

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545 : 261-269) สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยวุฒิภาวะ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนอาจจัดได้หลายรูปแบบ เช่น

- 1 จัดแบ่งสัดส่วนเวลาของกิจกรรมต่าง ๆ แล้วกำหนดเวลาเรียนในตารางเวลาเรียน เช่นเดียวกันกับกลุ่มสาระอีก 8 กลุ่มสาระ
- 2 จัดแบ่งสัดส่วนเวลาของกิจกรรมต่าง ๆ แล้วกำหนดเวลาเรียนบางส่วนในตาราง

เวลาเรียนปกติ และบางส่วนเรียนนอกเวลา

3 จัดกิจกรรมต่าง ๆ ไปด้วยกัน โดยการวางแผนร่วมกันของกลุ่มอาจารย์ที่ปรึกษา กิจกรรม กำหนดเวลาเรียนบางส่วนในตารางเวลาเรียนปกติ บางส่วนเรียนนอกเวลาฯลฯ ซึ่งการจัด กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมี 2 ลักษณะ ได้แก่ กิจกรรมนักเรียนและกิจกรรมแนะแนว

กิจกรรมนักเรียนเป็นกิจกรรมที่เกิดจากความสมัครใจของผู้เรียนมุ่งพัฒนาคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ เพิ่มเติมจากกิจกรรมในกลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันแก้ปัญหา ส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มที่ รวมถึงกิจกรรมที่มุ่งปลูกฝังความมีระเบียบ วินัย รับผิดชอบรู้สิทธิและหน้าที่ของตนเอง

กิจกรรมแนะแนวเป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากการ พัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่งและมีความสุข ท่ามกลางสภาพสังคมปัจจุบัน กระบวนการแนะแนว เป็นกลไกสำคัญในการป้องกัน ช่วยเหลือ ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนตั้งแต่เยาว์วัย เพราะจุดหมายของ การแนะแนวเป็นกระบวนการที่มุ่งสร้างผู้เรียนให้มีคุณภาพเหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน มีทักษะการดำเนินชีวิต มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ ศิลธรรม จริยธรรม รู้จักคิด ตัดสินใจ แก้ปัญหาในช่วงวิกฤต วางแผนการศึกษาต่อและการพัฒนาคนสู่โลกอาชีพและการ มีงานทำ รวมทั้งดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

สรุปได้ว่าการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หมายถึง การจัดกิจกรรมชมรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนที่ หลากหลาย ให้ผู้เรียนเลือกตามความถนัด ความสนใจและความต้องการของผู้เรียน ส่งเสริมความ สามารถพิเศษต่างๆ เช่น กีฬา ศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ เป็นต้น มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็น วิทยากรในการจัดกิจกรรม โดยวางแผนร่วมกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จัดบุคลากร รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและมีการนิเทศและติดตามการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจาก ผู้บริหารสถานศึกษา พร้อมทั้งจัดให้มีการใช้สถานที่สำคัญในชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ในการจัดกิจกรรม พัฒนาผู้เรียน

5 การวัดผลและประเมินผล

สำนักงานการศึกษา (2546ค 1) ได้กำหนดว่า การวัดผลประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการ ที่ให้ผู้สอนใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้าและความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน รวมทั้งข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ สถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการศึกษา ต้อง จัดทำหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียนของสถานศึกษาและกรมวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 5 – 8) ได้กำหนดกรอบการวัดและประเมินผลการเรียนและหลักการวัด ประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เมื่อนำไปประมวลกับ แนวการจัดหลักสูตรสถานศึกษาและกระบวนการจัดการเรียนการสอน มีภารกิจเกี่ยวกับการวัดและ ประเมินผลการเรียนที่จะต้องดำเนินการ คือ การประเมินผลการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ การ ประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์และการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน ดังจะกล่าวถึงรายละเอียดของการวัดและประเมินผลดังต่อไปนี้

1 การประเมินผลการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้

เป็นการประเมินผลการเรียนของผู้เรียน ในการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มตาม หลักสูตรของสถานศึกษาแต่ละช่วงชั้น ภารกิจที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการ ดังนี้

1.1 กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค โดยวิเคราะห์จากมาตรฐาน การเรียนรู้ช่วงชั้น ของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ กำหนดเกณฑ์สำหรับตัดสินการประเมินการผ่าน ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายข้อ กำหนดเกณฑ์การประเมินผล ให้ระดับผลการเรียนสาระการเรียนรู้ รายปีหรือรายภาค ประเมินผลการเรียนระหว่างเรียน ซึ่งเป็นการประเมินผลระดับชั้นห้องเรียน ประเมินตัดสินผลการเรียนสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค ประเมินสรุปผลการเรียนสาระการเรียนรู้ ผ่านช่วงชั้น ในทางปฏิบัติจริงสามารถทำการวัดและประเมินผลการเรียนเป็น 3 ลักษณะดังนี้ การ ประเมินผลก่อนเรียน เป็นหน้าที่ของครูผู้สอนในแต่ละรายวิชา ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ต้องประเมิน ผลก่อนเรียน ประกอบด้วยการประเมิน คือ การประเมินความพร้อมและพื้นฐานของผู้เรียน การ ประเมินความรู้ในเรื่องที่จะเรียนก่อนการเรียน การประเมินระหว่างเรียน เป็นการประเมินที่มุ่ง ตรวจสอบพัฒนาการของผู้เรียนว่าบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ครูได้วาง แผนไว้หรือระหว่างเรียน การประเมินหลังเรียน เป็นการประเมินผู้เรียนในเรื่องที่ได้เรียนจบแล้ว

1.2 การประเมินผลการเรียนปลายปี / ปลายภาค

เป็นการประเมินผลเพื่อตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในการเรียนรายวิชาต่าง ๆ ตาม ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 ประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 และมัธยม ศึกษาปีที่ 1 – 3 และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายภาค สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 การประเมินผลนี้ นอกจากจะมีจุดประสงค์เพื่อการสรุปตัดสินความสำเร็จของผู้เรียนในการเรียนสาระการเรียนรู้รายปี / รายภาคเป็นสำคัญแล้ว ยังใช้เป็นข้อมูลสำหรับปรับปรุงแก้ไข ช่อมเสริมผู้เรียนที่ไม่ผ่านการประเมินผล การเรียนรู้ที่คาดหวังของรายวิชา ให้เกิดพัฒนาการและมีผลการเรียนตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังอย่าง ครบถ้วนสมบูรณ์ด้วย การประเมินผลการเรียนปลายปี / ปลายภาค สามารถใช้วิธีการและเครื่องมือ การประเมินได้อย่างหลากหลาย ให้สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เนื้อหาสาระ กิจกรรมและ ช่วงเวลาในการประเมิน อย่างไรก็ดี เพื่อให้การประเมินผลการเรียนดังกล่าวมีส่วนที่เกี่วข้องสัมพันธ์

และสนับสนุนการเรียนการสอน จึงให้นำผลการประเมินระหว่างเรียนไปใช้เป็นข้อมูลในการประเมินผลการเรียนปลายปี / ปลายภาค โดยสัดส่วนการประเมินผลระหว่างเรียนมากกว่าการประเมินผลปลายภาคเรียนหรือปลายปี

2 การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

เป็นการประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามที่หลักสูตรสถานศึกษากำหนดภารกิจที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการ มีดังนี้ กำหนดจุดประสงค์การเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แต่ละกิจกรรม กำหนดเกณฑ์สำหรับตัดสินการผ่านกิจกรรมแต่ละกิจกรรม ประเมินผู้เรียนระหว่างการร่วมกิจกรรม ประเมินตัดสินการผ่านกิจกรรม ประเมินสรุปผลการร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนผ่านช่วงชั้น

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนในทุกช่วงชั้น การศึกษาได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามความถนัดและความสนใจให้เต็มศักยภาพ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสถานศึกษา จะต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีรูปแบบ และวิธีการที่เหมาะสม ผู้เรียนต้องผ่านเกณฑ์การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามที่สถานศึกษากำหนด จึงจะผ่านเกณฑ์การประเมินช่วงชั้น

สถานศึกษาต้องจัดให้มีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทั้ง 2 ลักษณะ ทุกภาคเรียน และทำการประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้เรียนเป็นรายกิจกรรม โดยมีแนวดำเนินการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ดังนี้ การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนรายกิจกรรม การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนผ่านช่วงชั้น

3 การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

เป็นการประเมินด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะอื่นๆ ที่สถานศึกษากำหนดขึ้นสำหรับพัฒนาผู้เรียนเป็นกรณีพิเศษ เพื่อแก้ปัญหาหรือสร้างเอกลักษณ์เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์อื่น ๆ ให้แก่ผู้เรียน สถานศึกษาและชุมชนของสถานศึกษา การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นการประเมินเชิงวินิจัย มีแนวทางในการดำเนินงาน ดังนี้ แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา คณะกรรมการพัฒนาและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา กำหนดแนวทางการพัฒนา การประเมินผู้เรียนรายภาค การประมวลผลการประเมินรายภาค การแจ้งผลและซ่อมเสริม การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ผ่านช่วงชั้น ผู้เรียนที่ไม่ผ่านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ประการใดประการหนึ่ง จะต้องเข้ารับการอบรมและปฏิบัติกิจกรรมคุณความดีชดเชยตามที่คณะกรรมการฯ มอบหมาย

จนครบถ้วนก่อน จึงจะได้รับอนุมัติให้ผ่านช่วงชั้นได้

4 การประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน

เป็นการประเมินศักยภาพของผู้เรียนในการอ่านหนังสือ เอกสารสื่อต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง คล่องแคล่ว แล้วนำมาคิดสรุปเป็นความรู้ความเข้าใจของตน ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เนื้อหาสาระของเรื่องที่อ่าน ซึ่งนำไปสู่การสังเคราะห์สร้างสรรค์และแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ และความสามารถในการถ่ายทอดความคิดเหล่านั้น ด้วยการเขียนสื่อความ ที่สะท้อนถึงสติปัญญา ความรู้ความเข้าใจ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ แก้ปัญหาและสร้างสรรค์จินตนาการอย่างเหมาะสมและมีคุณค่า พร้อมด้วยประสบการณ์และทักษะในการเขียนที่มีสำนวนภาษาถูกต้อง มีเหตุผล และลำดับขั้นตอนในการนำเสนอ ที่สามารถสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้อ่านได้อย่างชัดเจน ตามระดับของมาตรฐานช่วงชั้นอย่างแท้จริง การประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน เป็นเงื่อนไขสำคัญประการหนึ่งที่ผู้เรียนทุกคนจะต้องได้รับการประเมินให้ผ่านเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด จึงจะได้รับการตัดสินให้ผ่านการศึกษาแต่ละช่วงชั้น การประเมินดังกล่าวเป็นมาตรการสำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพการศึกษา เพราะมาตรการดังกล่าวจะช่วยผู้เรียนทุกคนให้ได้รับการฝึกฝนให้มีความสามารถในการอ่าน การคิดวิเคราะห์และการเขียนสื่อความ อันเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ในทุกๆ ด้านอย่างจริงจัง ในขณะที่เดียวกันก็เป็นมาตรการเพื่อแก้ปัญหาความอ่อนด้อยของความสามารถในการเขียนสื่อความของผู้จบการศึกษาทุกระดับ อีกด้วยซึ่งมีขั้นตอนดำเนินการในการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน มีดังนี้

1 คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและวิชาการของสถานศึกษากำหนดเกณฑ์และแนวทางการประเมิน ได้แก่ กำหนดมาตรฐานการอ่าน การคิดวิเคราะห์ และเขียนพร้อมทั้งตัวชี้วัดความสามารถ กำหนดแนวทางและวิธีการประเมินที่เหมาะสม เกณฑ์การตัดสินคุณภาพการอ่าน การคิดวิเคราะห์ และการเขียนตามความเหมาะสม แนวทางการซ่อมเสริม 2 ประกาศแนวทาง และวิธีการประเมินดังกล่าวข้างต้น ให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบอย่างสม่ำเสมอ และชี้แจงให้เกิดความเข้าใจ

3 สถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการประเมินการอ่าน การคิดวิเคราะห์และการเขียน

4 กรรมการดำเนินการประเมิน และนำเสนอผลการประเมินต่อคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและวิชาการของสถานศึกษา

5 ดำเนินการซ่อมเสริม ปรับปรุง แก้ไขผู้เรียนในส่วนที่ไม่ผ่านการประเมิน

สำหรับแนวทางการประเมินตัดสินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน ผ่านช่วงชั้น เป็นการประเมินความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์และการเขียนของผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาแต่ละช่วงชั้น เพื่อพิจารณาตัดสินผู้เรียนผ่านช่วงชั้นตามเกณฑ์ที่หลักสูตรกำหนดการประเมินผู้เรียน เพื่อตัดสินการ

ผ่านช่วงชั้น ควรใช้ผลการประเมินปลายปีในปีสุดท้ายของช่วงชั้นเป็นการประเมินเพื่อตัดสินการผ่านช่วงชั้น

สรุปได้ว่าการวัดผลและประเมินผล หมายถึง กระบวนการที่ให้ผู้สอนใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยใช้วิธีการวัดผลและประเมินผลที่หลากหลาย จากการใช้แบบทดสอบ การสังเกต การสัมภาษณ์ ตรวจผลงาน แฟ้มสะสมงาน ฯลฯ ให้ครอบคลุมภารกิจทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การประเมินผลการเรียนกลุ่มสาระ ประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ประเมินการอ่าน ทิศวิเคราะห์ และเขียนสื่อความ เพื่อให้ครูผู้สอนนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาการเรียนรู้และจัดทำข้อมูลการประเมินผลตามระดับชั้นเรียนและระดับช่วงชั้น รายงานต่อผู้เกี่ยวข้องเป็นประโยชน์ในการดำเนินการจัดทำเอกสารหลักฐานผลการเรียนรู้ เพื่อแสดงวุฒิการศึกษาและรับรองผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

จากที่ได้กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ การเลือกใช้และพัฒนาสื่อ การจัดกระบวนการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การวัดผลและประเมินผล เป็นต้น ตามหลักสูตรสถานศึกษาได้กำหนดให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

ดังนั้นพอสรุปได้ว่า การดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร หมายถึง งานที่สถานศึกษาได้ดำเนินการเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน โดยการปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่นในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ การเลือกใช้และพัฒนาสื่อ การจัดกระบวนการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การวัดผลและประเมินผลในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามหลักสูตร

3.3 การสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร

จากการศึกษาการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตรมีงานที่สถานศึกษาควรดำเนินการเพื่อให้การใช้หลักสูตรบรรลุจุดหมาย ซึ่งได้แก่การนิเทศ การวิจัยเพื่อการพัฒนา เป็นต้น มีหลายท่านได้ให้หลักการและแนวคิด ดังจะกล่าวถึงรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.3.1 การนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร

สัจ จูทรานันท์ (2532 : 155) ได้กล่าวถึง งานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร ประกอบด้วย การนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร และการจัดตั้งศูนย์วิชาการเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร ดังนี้

1 การนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร ในระหว่างการใช้หลักสูตรนั้น จะต้องมี การนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตรในโรงเรียนว่าได้ดำเนินการด้วยความถูกต้อง มีปัญหาใดเกิดขึ้นหรือไม่ หากมีปัญหาก็ได้หาทางแก้ไขและให้คำแนะนำช่วยเหลือแก่ครูผู้ใช้หลักสูตร เพื่อให้ครูดำเนินการใช้

หลักสูตรได้อย่างถูกต้อง การนิเทศการใช้หลักสูตรหรือนิเทศการจัดการเรียนการสอนต้องคำนึงถึงหลักสำคัญของการนิเทศว่า เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันเพื่อให้คำแนะนำช่วยเหลือ ไม่ใช่เป็นการตรวจเพื่อจับผิด

2 การจัดตั้งศูนย์วิชาการเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร หน่วยงานควรวางแผนสนับสนุนและส่งเสริมหน่วยงานผู้ใช้หลักสูตร ให้สามารถดำเนินการใช้หลักสูตรด้วยความมั่นใจ อาจทำในลักษณะของศูนย์ให้บริการแนะนำช่วยเหลือหรือจัดตั้งโรงเรียนตัวอย่างเพื่อพัฒนาให้เป็นแกนนำในการขยายผลการพัฒนาและการใช้หลักสูตร ไปสู่โรงเรียนอื่น รวมทั้งยังเป็นการกระตุ้นให้โรงเรียนพัฒนาประสิทธิภาพในการใช้หลักสูตรในโรงเรียนของตน และส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการใช้หลักสูตร ระหว่างโรงเรียนต่าง ๆ อีกด้วย

กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 59 - 64) ได้ให้กรอบแนวคิดและขอบข่ายการนิเทศ คือ การดำเนินการใช้หลักสูตรและการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา มีลักษณะเป็นกระบวนการวิจัยและพัฒนา (research and development) เพื่อนำข้อมูลจากผลการดำเนินการดังกล่าวมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผน และพัฒนาการใช้หลักสูตรสถานศึกษาอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ ดังนั้นในการดำเนินการศึกษารูปแบบการใช้หลักสูตร จึงจำเป็นต้องจัดให้มีการนิเทศติดตามและประเมินผลของการดำเนินงานฯ ซึ่งได้กำหนดกรอบแนวคิดและขอบข่ายการนิเทศ ดังนี้กรอบแนวคิดการนิเทศ มี 4 แบบ คือ

- 1 ใช้ตัววัดสภาพความสำเร็จของการดำเนินการศึกษา รูปแบบการใช้หลักสูตรของสถานศึกษา เป็นเป้าหมายในการนิเทศ
- 2 นิเทศแบบมีส่วนร่วม
- 3 นิเทศเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพดำเนินการใช้หลักสูตรของสถานศึกษาในภารกิจต่าง ๆ
- 4 สํารวจสภาพ / ข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา สำหรับการนิเทศเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการใช้หลักสูตรของสถานศึกษาขอบข่ายการนิเทศ

การกำหนดขอบข่ายการนิเทศจะพิจารณาจากตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จของการดำเนินการใช้หลักสูตร โดยพิจารณาว่าตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จได้คาดหวังว่าในการดำเนินการในแต่ละภารกิจได้กำหนดไว้นั้น ต้องการให้เกิดอะไรบ้างและเมื่อต้องการให้สิ่งต่าง ๆ เหล่านั้น ดังนั้น ขอบข่ายการนิเทศ คือ สิ่งที่คุณิเทศจะต้องไปให้คำแนะนำ คำปรึกษาและช่วยเหลือเพื่อให้สถานศึกษาสามารถพัฒนาประสิทธิภาพ การดำเนินการใช้หลักสูตรในภารกิจต่าง ๆ ตามที่ได้กำหนดไว้

รุจิร ภู่อาระ (2545 : 169-170) ได้กล่าวถึง การนิเทศติดตามผลและส่งเสริมการใช้หลักสูตรไว้ว่า การติดตามผล เป็นหน้าที่ที่สำคัญประการหนึ่งของผู้บริหาร โรงเรียนหรือเรียกว่าเป็น

การนิเทศภายในโรงเรียน ในการนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตรจะช่วยให้หลักสูตรบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ การนิเทศติดตามผลควรมีลักษณะเป็นการส่งเสริมร่วมมือ มิใช่เป็นการจับผิด บังคับ ซึ่งพอสรุปหลักการในการนิเทศการใช้หลักสูตรได้ ดังนี้

1 ช่วยให้อุครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องเข้าใจหลักการ และจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของหลักสูตร วิธีการนิเทศอาจใช้การประชุมชี้แจงปรึกษาหารือ เพื่อให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อการใช้หลักสูตร

2 กระตุ้นให้อุครูเป็นผู้นำทางวิชาการให้แก่นักเรียนและชุมชนที่อยู่ใกล้เคียง

3 ช่วยให้อุครูกล้าแสดงออกในการอภิปรายปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากการนำหลักสูตรไปใช้

4 ช่วยทำให้การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ชูศรี สุวรรณโชติ (2542 : 241-242) ได้กล่าวว่า การสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร ในสถานศึกษา นับว่าเป็นงานที่มีความสำคัญแต่ถ้าขาดงานสนับสนุนและส่งเสริมแล้วย่อมทำให้การใช้หลักสูตรไม่สมบูรณ์แบบ หากจะถือว่างานนี้มีความสำคัญอีกงานหนึ่งที่ย่อมจะถือได้ งานสนับสนุนและส่งเสริม เป็นงานที่การใช้หลักสูตรต้องจัดขึ้นเพื่อการใช้หลักสูตรประสบผลสำเร็จสมความมุ่งหมายของการจัดทำหลักสูตรเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผล การติดตามผล และการนิเทศ เพื่อเป็นการสนับสนุนและส่งเสริมให้การใช้หลักสูตรบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่หลักสูตรนั้น ๆ กำหนดเอาไว้ ผู้ที่มีหน้าที่โดยตรงเกี่ยวกับการสนับสนุนและส่งเสริมสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มการประเมินผล กลุ่มนิเทศการศึกษา เป็นกลุ่มที่จะต้องติดตามการใช้หลักสูตร ถือเป็นการนิเทศทั่วไป แต่การนิเทศหลักสูตรที่มีความสำคัญอีกจุดหนึ่งคือการนิเทศภายใน งานนิเทศหลักสูตรนี้เป็นกระบวนการในการทำงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือของบุคลากรในโรงเรียน 3 ฝ่ายด้วยกัน คือ ฝ่ายแรกได้แก่ผู้บริหารโรงเรียนผู้ช่วยผู้บริหารและหัวหน้าหมวดวิชาต่าง ๆ รวมไปถึงครูที่มีความรู้ความสามารถ ฝ่ายที่สอง คือผู้ได้รับประโยชน์ในการใช้หลักสูตรโดยทางตรงและทางอ้อม ซึ่งได้แก่ครูที่สอนวิชานั้น ๆ ฝ่ายที่สาม คือ ผู้สนับสนุนการนิเทศ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน คณะกรรมการการศึกษา คณะกรรมการกลุ่มโรงเรียน ผู้เชี่ยวชาญจากสถาบันต่าง ๆ วิทยากรในชุมชน รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่น

สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 54 - 58) การนิเทศเป็นงานที่มีความสำคัญของการจัดและการบริหารการศึกษา เป็นหลักของการจัดกิจกรรมการบริหารการศึกษา เป็นการส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาครูงานของการศึกษาโดยเฉพาะ ผู้นิเทศก็ต้องการความรู้ ประสบการณ์และทักษะต่างๆในการนิเทศ ต้องการ การสนับสนุน ต้องการขวัญกำลังใจ ต้องการความร่วมมือร่วมใจจากกลุ่มบุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ขณะเดียวกันผู้รับการนิเทศก็ต้องการดูแล เอาใจใส่ ขวัญกำลังใจและการสนับสนุนจากผู้นิเทศและผู้บริหารเช่นกัน

การนิเทศมาจากภาษาอังกฤษว่า Supervision คือการให้ความช่วยเหลือให้คำแนะนำและ

การปรับปรุงจากคำจำกัดความ สามารถสรุปว่าการนิเทศ

1 เป็นระบบหนึ่งของระบบการจัดการและบริหารสถานศึกษา

2 กระบวนการปรับปรุงการเรียนการสอน

3 การชี้แนะ การให้ความช่วยเหลือและร่วมมือกับครู รวมทั้งบุคคลที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

4 ความต้องการความสำเร็จตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา คือ คุณภาพของผู้เรียน

ดังนั้นการนิเทศจึงหมายถึง กระบวนการจัดการบริหารการศึกษา เพื่อชี้แนะให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือกับครู และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของครูและเพิ่มคุณภาพของนักเรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายของการศึกษา

การนิเทศเป็นรูปแบบของการบริหารการศึกษาที่ต้องการมีส่วนร่วมของบุคคล เป็นลักษณะของการบริหารตามรูปแบบประชาธิปไตย เพราะการนิเทศใช้หลักการต่างๆของประชาธิปไตยมาดำเนินการ ได้แก่ การเคารพซึ่งกันและกัน การประชุมปรึกษาหารือกัน การให้ความร่วมมือและประสานงาน การร่วมมือแก้ปัญหา

งานที่ปฏิบัติในสถานศึกษาเป็นงานที่มีเป้าหมายอยู่ที่การเรียนการสอน ซึ่งคืองานนิเทศการสอน มีลักษณะ 10 ประการ คือ

1 งานพัฒนาหลักสูตร เป็นงานเกี่ยวกับการออกแบบ ปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร เพื่อการเรียนการสอน

2 การจัดการเรียนการสอน ได้แก่ การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ การแปลความหมายของหลักสูตร เป็นพฤติกรรมการเรียนการสอน การแนะนำใช้หลักสูตรอย่างถูกต้องเหมาะสม

3. การเลือกสรรบุคลากร เป็นการจัดให้มีคณะบุคคลเพื่อรับผิดชอบในกิจกรรมต่างๆ ของการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งคัดเลือก บรรจุ ทดสอบ และพัฒนาบุคลากร

4 การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ การจัดให้มีวัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนให้พอเพียง ตามความจำเป็นต่อการใช้ในการเรียน เพื่อให้การสอนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

5 การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ ได้แก่ การจัดให้มีวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมในการเรียนการสอน

6 การจัดอบรมประจำการ จัดฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรให้มีความก้าวหน้าและก้าวหน้าการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี

7 การปฐมนิเทศจัดให้มีความรู้เบื้องต้นแก่ครูใหม่ เพื่อให้สามารถเข้าใจและปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ในการปฏิบัติงาน

8 การบริการพิเศษเป็นการจัดบริการอื่นๆ เพื่อสนับสนุนการสอนรวมทั้งงานเกี่ยวกับการพัฒนานโยบายแนวปฏิบัติในการทำงานให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ต่างๆ ในโรงเรียน

9 งานสัมพันธ์กับชุมชน เป็นการเชื่อมความสัมพันธ์กับชุมชนให้มีความเข้าใจ รวมทั้งการดำเนินการ ด้านการบริการ การศึกษาให้กับชุมชน

10 งานประเมินผล เป็นการประเมินผลการสอน ทั้งก่อน ระหว่าง และหลังเรียน เพื่อนำมาปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้นรูปแบบการนิเทศเป็นการแบ่งการนิเทศตามลักษณะของผู้นิเทศเป็น 4 รูปแบบ คือ

1 การนิเทศแบบตรวจตรา เป็นการนิเทศแบบดั้งเดิม ผู้ทำหน้าที่นิเทศเป็นผู้ตรวจตราการปฏิบัติงานของโรงเรียน แต่ละแห่งว่าเป็นไปตามกฎระเบียบที่วางไว้หรือมอบหมายไว้ เมื่อมีข้อผิดพลาดควรชี้แจงการปฏิบัติงานแก่ครูให้แก้ไขข้อบกพร่อง

2 การนิเทศแบบให้ผลผลิต เปรียบเสมือนโรงเรียนเป็นแหล่งผลิตและครูก็คือ ลูกจ้างที่ต้องสร้างผลผลิตให้กับโรงเรียน เป็นการนิเทศแบบวิทยาศาสตร์ โดยพิจารณาจากผลผลิตของการนิเทศเป็นหลัก เน้นการปรับปรุงการสอน ผู้นิเทศต้องมีความรู้ที่ฝึกหัดมาอย่างดี สามารถนำครูในด้านการปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ

3 การนิเทศแบบคลินิก เป็นการช่วยให้ครูในด้านการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการเรียนการสอนที่ได้จากการสังเกตการสอน เป็นการเผชิญหน้าระหว่างครูกับผู้นิเทศ ในการวิเคราะห์พฤติกรรมการสอน เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน หรือเรียกอีกอย่างว่าการนิเทศแบบมีส่วนร่วม

4 การนิเทศเพื่อการพัฒนา การนิเทศแบบนี้มองครูในฐานะเป็นผู้แก้ปัญหา การนิเทศมุ่งที่กระบวนการเพื่อแก้ปัญหา

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับการนิเทศ ประกอบด้วย 3 บทบาท คือ บทบาทในการพัฒนาหลักสูตร บทบาทในการเป็นผู้นำการเรียนการสอน บทบาทในการประเมินผลการสอน

จากที่กล่าวมาดังพอสรุปเกี่ยวกับการนิเทศได้ว่า เป็นงานที่สถานศึกษาได้จัดลักษณะงานการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร โดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนและโครงการนิเทศ นำแผนการนิเทศไปสู่การปฏิบัติของการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การวัดผลและประเมินผล ในหลายรูปแบบกับเวลาที่เหมาะสม จัดทำรายงานผลการนิเทศเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

3.3.2 การวิจัยเพื่อการพัฒนา

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545: 9-19) การวิจัยเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้การปฏิรูปการศึกษาประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดี ทั้งการนำกระบวนการวิจัยและผลการวิจัยมาใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยเฉพาะการปฏิรูปการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัยนั้นเป็นแนวทางหนึ่ง

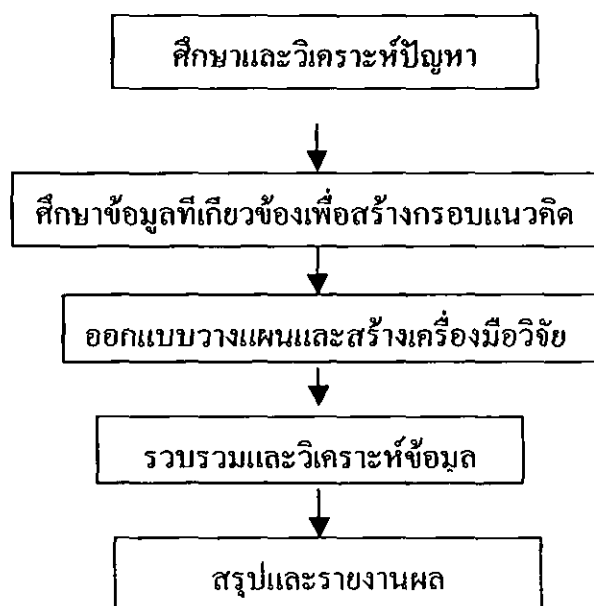
ที่ผู้สอนและผู้บริหารสามารถนำไปใช้ในสถานศึกษาได้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บททางการศึกษาของไทยได้ให้ความสำคัญกับการวิจัยและกำหนดไว้หลายมาตราที่ชี้ให้เห็นว่า การวิจัยเป็นกระบวนการที่ควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนรู้และกระบวนการทำงานของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ซึ่งเป็นกลไกที่นำไปสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ กล่าวคือ มาตรา 25 (5) ระบุให้ใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถใช้การวิจัยเพื่อศึกษาเรื่องที่สนใจและต้องการหาความรู้ใหม่ หรือต้องการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น การวิจัยจึงสัมพันธ์กับกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้กระบวนการคิด การจัดการ หาเหตุผลในการตอบปัญหาและรู้จักประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 30 ระบุให้ ผู้สอนทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน ผู้สอนนอกจากจัดกระบวนการเรียนการสอนแล้วยังใช้การวิจัยเพื่อศึกษาปัญหา พัฒนาสถานที่ที่ต้องการพัฒนาหรือแก้ปัญหาและศึกษาปัญหาพัฒนาในสิ่งที่ปัญหาหรือต้องการพัฒนาควบคู่กันไปอย่างต่อเนื่อง โดยบูรณาการกระบวนการจัดการเรียนการสอนและการวิจัยให้เป็นกระบวนการเดียวกันสามารถมองเห็นปัญหาระบุหรือรู้ปัญหาได้ รู้จักการวางแผนการวิจัย เก็บข้อมูลและวิเคราะห์อย่างเป็นระบบมีหลักฐานได้มาซึ่งข้อค้นพบ มีเหตุผลอธิบายถึงข้อค้นพบ มาตรา 48 ระบุให้สถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารจึงต้องวิจัยเชิงประเมินเกี่ยวกับองค์กร , สถานศึกษา เพื่อใช้ผลการวิจัยนั้นประกอบการตัดสินใจ จัดทำนโยบายและแผนตามพันธกิจขององค์กรนั้นต่อไป ในขณะที่เดียวกันผู้บริหารสามารถใช้การวิจัยเพื่อเป็นการสร้างองค์ความรู้ และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ในการสร้างภูมิปัญญาและการเรียนรู้ จึงได้กำหนดให้นำการวิจัยมาใช้เป็นกระบวนการควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนรู้และการดำเนินงานเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ดังนี้

1 การใช้การวิจัยในกระบวนการเรียนรู้ มุ่งให้ผู้เรียนทำวิจัยเพื่อใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้

2 การวิจัยพัฒนาการเรียนรู้ มุ่งให้ผู้สอนสามารถทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ด้วยการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการเรียนรู้ วางแผนแก้ไขปัญหการเรียนรู้ เก็บรวบรวมข้อมูล

3 การวิจัยพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา มุ่งให้ผู้บริหารทำการวิจัยแนะนำผลการวิจัยมาประกอบการตัดสินใจ

การวิจัยเป็นกระบวนการค้นหาความรู้และแนวทางปฏิบัติ ซึ่งโดยทั่วไปจะเริ่มต้นจากขั้นการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหา จนถึงขั้นสรุปและรายงานผล ดังภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 4 ขั้นตอนการวิจัยโดยทั่วไป

ทิตา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545) เอกสารประกอบหลักสูตร การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้
ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 11

การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ ด้วยการใช่วิจัยในกระบวนการเรียนรู้ การวิจัยพัฒนาการเรียนรู้ และการวิจัยพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา มีแนวคิดในแต่ละประเด็นดังนี้

1 การใช้การวิจัยในกระบวนการเรียนรู้มี 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ความต้องการการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 4 การสรุป ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลเพื่อปรับปรุงและนำไปใช้

2 การวิจัยพัฒนาการเรียนรู้

หัวใจของการปฏิรูปในครั้งนี้ คือ การปฏิรูปผู้สอน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการนำความสำเร็จมาสู่การปฏิรูปการศึกษาความสำคัญของผู้สอนมีมากมายในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขได้นั้น ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงมาตรฐานคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ตรงตามเป้าหมายที่ต้องการหรือไม่ มีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้าง กำหนดให้เป็นภารกิจของผู้สอน 3 ประการ ที่ต้องบูรณาการเข้าด้วยกัน คือ ประการแรก จัดกระบวนการเรียนการสอน และใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ (มาตรา 24 (5)) ประการที่สอง ทำวิจัยเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

(มาตรา 30) ประการที่สาม นำผลการวิจัยมาใช้ในการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน (มาตรา 30) เป็นการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตรให้เป็นไปตามจุดหมาย

3 การวิจัยพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

การปฏิรูปสถานศึกษา เป็นหนึ่งในภารกิจหลักของการปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้สถานศึกษาสามารถทำให้ผู้เรียนที่สำเร็จออกมามีคุณภาพตรงตามเป้าหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้ สถานศึกษาจึงเป็นหน่วยงานที่สำคัญที่สุดในการจัดการการศึกษาแก่เยาวชนไทยทุกคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางปัญญา อารมณ์ สังคม และทางร่างกาย สามารถพึ่งตนเอง ร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ในการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อมสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพเพียงใดขึ้นอยู่กับองค์ประกอบภายในของสถานศึกษานั้นๆ ได้แก่ ผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตร และสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ ผู้ที่สำคัญที่สุดในการทำให้กิจกรรมต่างๆ ภายในสถานศึกษาดำเนินไปได้ด้วยดี คือ ผู้บริหาร จะเป็นผู้ที่ระดมการมีส่วนร่วมของของชนทุกฝ่ายตั้งแต่ชุมชน ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการเพื่อกำหนดทิศทางหรือวิสัยทัศน์ จัดทำแผนปฏิบัติการของโรงเรียน การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ การนิเทศติดตามผล และการจัดทำรายงานผลการดำเนินงานของสถานศึกษาให้มีผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ กระบวนการดังกล่าวถือว่า ผู้บริหารได้นำกระบวนการวิจัยมาใช้สนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตรของสถานศึกษาได้

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545: 9-19) การวิจัยเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้การปฏิรูปการศึกษาประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดี ทั้งการนำกระบวนการวิจัยและผลการวิจัยมาใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยเฉพาะการปฏิรูปการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัยนั้น เป็นแนวทางหนึ่งที่ผู้สอนและผู้บริหารสามารถนำไปปฏิรูปการเรียนรู้ในสถานศึกษาได้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บททางการศึกษาของไทยได้ให้ความสำคัญกับการวิจัยและกำหนดไว้หลายมาตราที่ชี้ให้เห็นว่า การวิจัยเป็นกระบวนการที่ควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนรู้และกระบวนการทำงานของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาซึ่งเป็นกลไกที่นำไปสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ กล่าวคือ มาตรา 25 (5) ระบุให้ใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ผู้เรียน สามารถใช้การวิจัยเพื่อศึกษาเรื่องที่สนใจและต้องการหาความรู้ใหม่ หรือต้องการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น การวิจัยจึงสัมพันธ์กับกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้กระบวนการคิด การจัดการ หาเหตุผลในการตอบปัญหาและรู้จักประยุกต์ความรู้มาใช้ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาและรู้จักประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 30 ระบุให้ ผู้สอน ทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน นอกจากจัดกระบวนการเรียนการสอนแล้ว ยังใช้การวิจัยเพื่อศึกษาปัญหาหรือสิ่งที่ต้องการรู้

คำตอบ พัฒนาสิ่งที่ต้องการพัฒนาหรือแก้ปัญหาและศึกษาและพัฒนาในสิ่งที่ปัญหาหรือต้องการพัฒนาควบคู่กันไปอย่างต่อเนื่อง

สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2547 : 59 - 61) ได้กล่าวถึงวิจัยชั้นเรียน เป็นการวิจัยเชิงประจักษ์และการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่วิทยาศาสตร์ในการแสวงหาความรู้ที่เชื่อถือได้ อันจะนำไปใช้ปฏิบัติการและได้ประโยชน์โดยตรง ในการแก้ปัญหาทางการศึกษาของชุมชนและโรงเรียนและแก้ปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนของครูและนักเรียนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนได้อย่างชัดเจน จึงเป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนที่ครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องปฏิบัติการ เพื่อมุ่งแก้ปัญหาในการจัดกระบวนการเรียนรู้ในอันที่จะนำผลที่ได้ไปใช้ปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนได้ทันที

ลักษณะการวิจัยชั้นเรียน

การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน เป็นบทบาทของครูผู้สอนในอันที่จะใช้กระบวนการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน โดยใช้กระบวนการหรือนวัตกรรมที่เป็นระบบและเชื่อถือได้การทำควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามปกติ และนำผลมาปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีผลเพิ่มขึ้นทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ อันเป็นยาระดับประสิทธิผลและประสิทธิภาพของการเรียนการสอนให้สู่ระดับมาตรฐานการวิจัยชั้นเรียน มีลักษณะ ดังนี้

1 เป็นงานวิจัยขนาดเล็ก ที่มุ่งแสวงหาคำตอบเกี่ยวกับการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนซึ่งใช้เวลาดำเนินการไม่นานจนเกินไป เป็นกระบวนการที่ใช้เวลาในการดำเนินการไม่นานจนเกินไปจนกระทบต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามปกติ และเป็นการดำเนินงานควบคู่/ เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอน โดยทั่วไปแล้วจะใช้กระบวนการวิจัยโดยการทดลองใช้นวัตกรรมด้านการเรียนการสอนที่คิดค้น เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

2 เป็นการวิจัยที่ครูผู้สอนดำเนินการได้หลากหลายประเด็นไปพร้อมๆกันหากพบว่ามีหลายปัญหาที่ต้องการแก้ไขในเวลาเดียวกันในแต่ละภาคเรียนต่อปีการศึกษา

3 การศึกษา/วิจัยเน้นการใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ มาแก้ปัญหา/แสวงหาคำตอบเพื่อให้ข้อค้นพบน่าเชื่อถือ สามารถนำไปพัฒนาการเรียนได้โดยแท้จริง เป้าหมายที่แท้จริงของการวิจัยชั้นเรียนจึงมิใช่การมุ่งสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้านการเรียนการสอน การนำเสนอผลการวิจัยชั้นเรียนจึงไม่ใช่รูปแบบการวิจัยเชิงวิชาการ

4 ปัญหาการวิจัยชั้นเรียนได้มาจากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะนั้น และครูผู้สอนไม่สามารถใช้วิธีสอนแบบเดิมๆ มาใช้แก้ปัญหา จึงจำเป็นต้องแสวงหานวัตกรรมวิธีการใหม่มาช่วยในการแก้ปัญหา

5 กระบวนการวิจัยชั้นเรียนเป็นไปอย่างง่ายสามารถใช้ข้อมูลที่มีอยู่แล้วมาใช้ในการค้นคว้าหาคำตอบชั้นเรียน ครูผู้สอนต้องถือเป็นหน้าที่ควบคู่ไปกับการกิจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามปกติ การทำการวิจัยชั้นเรียนจึงไม่จำเป็นต้องขออนุมัติโครงการ และงบประมาณ ผู้วิจัยจึงสามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ดำเนินการภายใต้เงื่อนไขและสภาพที่เป็นจริงในขณะนั้นได้

6 การวิจัยชั้นเรียนเป็นงานการพัฒนาผู้เรียนโดยครูผู้สอนและผู้เกี่ยวข้อง มิใช่การสร้างผลงานทางวิชาการเพื่อผู้วิจัยเอง การทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนจึงเป็นงานที่ครูทั้งโรงเรียนร่วมมือกันแสวงหาหนทางแก้ปัญหาแก่ผู้เรียน โดยองค์รวมมากกว่าการทำการวิจัยเดี่ยว หรือเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะด้าน

การวิจัยชั้นเรียน เป็นกระบวนการวิจัยขนาดเล็กที่ครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องทำการแสวงหาวิธีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนทุกด้านมิใช่เฉพาะปัญหาด้านการเรียนการสอนเท่านั้น ด้วยใช้วิธีการที่กำหนดเฉพาะ โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านการเรียนรู้และด้านอื่นๆ การวิจัยชั้นเรียนมีลักษณะเด่นคือ เป็นกระบวนการวิจัยที่ทำได้รวดเร็ว โดยครูผู้สอนนำวิธีการแก้ปัญหาที่ตนคิดขึ้น ไปทดลองใช้กับผู้เรียน สังเกตการแก้ปัญหาแล้วนำเสนอผลการวิจัย

ประโยชน์ของการวิจัยชั้นเรียน

- 1 ครูผู้สอนสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชั้นเรียนได้ทันที่
- 2 ครูผู้สอนสนใจที่จะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น
- 3 ครูผู้สอนสามารถเลือกใช้กระบวนการเรียนการสอนที่เป็นระบบมากขึ้น
- 4 ครูผู้สอนจะเป็นผู้นำทางวิชาการที่น่าเชื่อถือได้ เนื่องจากมีผลการวิจัยรองรับ
- 5 ผู้เรียนได้รับการแก้ไขปัญหและพัฒนาทั้งด้านความรู้ ทักษะ/กระบวนการและจริยธรรม

คำนิยาม

ขั้นตอนการวิจัยชั้นเรียน กระบวนการวิจัยชั้นเรียนเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอนหรือการเรียนรู้ แบ่งเป็นขั้นตอน การดำเนินงานได้ ดังนี้

1 การกำหนดหัวข้อการวิจัย แบ่งเป็น 2 ขั้น คือ

- ขั้นสำรวจและกำหนดปัญหา เป็นการเริ่มต้นของการดำเนินงานการวิจัยชั้นเรียน การสำรวจปัญหาสามารถดำเนินการได้หลายลักษณะ เช่นการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน เป็นต้น

- ขั้นวิเคราะห์ปัญหา เป็นการศึกษารายละเอียดของปัญหา เพื่อให้เข้าใจกำหนดวิธีการแก้ปัญหา

2 การกำหนดวิธีการแก้ปัญหา เป็นการแสวงหาการแก้ไขปัญห โดยใช้นวัตกรรมทางการศึกษาเป็นเครื่องมือการแก้ปัญหา ผู้วิจัยจะทำการศึกษานวัตกรรมจากเอกสาร ตำรา ผลการวิจัย

สอบถามผู้รู้ อาศัยประสบการณ์ด้านการจัดการเรียนรู้ของตนเองและดำเนินการเลือกนวัตกรรมที่เหมาะสมกับงานวิจัย

3 การเขียนเค้าโครงการวิจัย เค้าโครงการวิจัยจะระบุเหตุผล วัตถุประสงค์และขั้นตอนการวิจัย รวมถึงงบประมาณ และระยะเวลาดำเนินงาน

4 การปฏิบัติการวิจัย เป็นดำเนินงานแก้ปัญหา ได้แก่ การจัดทำแผนการเรียนรู้ ออกแบบสร้างและทดลองใช้นวัตกรรมและวิเคราะห์ทางสถิติ แสดงผลการวิเคราะห์ สรุปผลการแก้ปัญหา

5 การเขียนโครงการ เป็นกระบวนการดำเนินการวิจัยขั้นสุดท้าย ที่ผู้วิจัยรวบรวมผลการดำเนินงานวิจัยทุกขั้นตอนมาเรียบเรียงเป็นเอกสารรายงานผลการดำเนินงานตามแบบที่กำหนด

จากที่กล่าวมาพอสรุปเกี่ยวกับการวิจัยเพื่อการพัฒนาได้ว่าเป็นงานที่สถานศึกษาได้ดำเนินการจัดทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนของสถานศึกษาโดยมีนโยบายชัดเจนในการส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดทำวิจัยในชั้นเรียน มีการวางแผนร่วมกันในการช่วยเหลือและสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการจัดทำวิจัยในชั้นเรียน ให้การสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ จัดหารายงานวิจัยมาเผยแพร่เป็นแบบอย่างและผู้บริหารสถานศึกษาได้ติดตามการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนอย่างจริงจัง มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากงานวิจัยของครูผู้สอนในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และติดตามการนำผลการวิจัยไปใช้พัฒนาการเรียนการสอน

จากที่ได้กล่าวมาทั้งการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรและการวิจัยเพื่อพัฒนานั้น พอสรุปได้ว่า การสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร หมายถึง งานที่สถานศึกษาดำเนินการเพื่อให้การใช้หลักสูตรสถานศึกษา ในลักษณะงานการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร โดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนและโครงการนิเทศ นำแผนการนิเทศไปสู่การปฏิบัติของการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การวัดผลและประเมินผล ในหลายรูปแบบกับเวลาที่เหมาะสม จัดทำรายงานผลการนิเทศเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน โดยมีนโยบายชัดเจนในการส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดทำวิจัยในชั้นเรียน มีการวางแผนร่วมกันในการช่วยเหลือและสร้างความรู้เกี่ยวกับกระบวนการจัดทำวิจัยในชั้นเรียน ให้การสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ จัดหารายงานการวิจัยมาเผยแพร่เป็นแบบอย่าง ผู้บริหารได้ติดตามการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนอย่างจริงจัง มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากงานวิจัยของครูผู้สอนในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและผู้บริหารได้ติดตามการนำผลการวิจัยไปใช้พัฒนาการเรียนการสอนอย่างจริงจัง

4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวแปร

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่ได้นำเสนอมาตามลำดับนั้น จะเห็นได้ว่าตัวแปรอิสระที่จะส่งผลต่อการให้หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพระโขนง กรุงเทพมหานครนั้น ได้แก่ สถานภาพของครูผู้สอนและความเชื่ออำนาจในตน

4.1 สถานภาพของครูผู้สอน ได้ศึกษาจาก สาระการเรียนรู้ กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ของผู้เรียนเป็น 8 กลุ่มสาระ คือ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ภาษาต่างประเทศ สาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มนี้ เป็นพื้นฐานสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้โดยอาจจัดเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรกประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างพื้นฐานการคิด และเป็นกลุ่ขุทในการแก้ปัญหาและวิกฤตของชาติ กลุ่มที่สองประกอบด้วย สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ เป็นสาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์ และสร้างศักยภาพในการคิดและการทำงานอย่างสร้างสรรค์เรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษา หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ไว้ในสาระการเรียนรู้กลุ่มต่างๆ โดยเฉพาะกลุ่มวิทยาศาสตร์ กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กลุ่มสุขศึกษาและพลศึกษา กลุ่มภาษาต่างประเทศ กำหนดให้เรียนภาษาอังกฤษทุกช่วงชั้น ส่วนภาษาต่างประเทศอื่นๆ สามารถเลือกจัดการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสม หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กำหนดสาระการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มไว้เฉพาะส่วนที่จำเป็นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับส่วนที่ตอบสนองความสามารถ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียนนั้น สถานศึกษาสามารถกำหนดเพิ่มขึ้นได้สอดคล้องและสนองตอบศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน

4.2 ความเชื่ออำนาจในตน เป็นลักษณะทางจิตที่สำคัญตัวหนึ่งในการกำหนดพฤติกรรมที่นำปรารถนาของบุคคล เกิดจากการรับรู้ต่อผลตอบแทนการกระทำของบุคคล ว่าเป็นผลมาจากตนเองหรือเป็นผลมาจากผู้อื่น โชคเคราะห์หรือสิ่งอื่นที่ไม่สามารถอธิบายได้ โดยแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ความเชื่ออำนาจภายในตนและความเชื่ออำนาจภายนอกตน

ความเชื่ออำนาจในตนเป็นความคาดหวังทั่วไปของบุคคลว่าสิ่งต่างๆ ที่ตนได้รับนั้นเกิดจากการกระทำของตนไม่ว่าจะเป็นสิ่งดีหรือไม่ดีก็ตาม เป็นต้นว่าถ้าทำชั่วก็จะได้รับผลร้ายตอบแทนและถ้าทำดีก็จะได้รับผลดีตอบแทนส่วนความเชื่ออำนาจในตนหมายถึง การที่บุคคลรับรู้ผลดีและผลเสียที่เกิดขึ้นกับตนนั้นมีสาเหตุมาจากโชคชะตา เกราะกรรม ความบังเอิญ อิทธิพล ของผู้อื่นบันดาลให้เป็นไปหรือเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างไรคาดฝันด้วยอำนาจใดๆ ที่อยู่รอบตัวเขา (สุวดี เข้มเกษร 2547 , อ้าง

อิงจาก Rotter 1966 98 , Strickland 1977 88) นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงความหมายของความเชื่ออำนาจในตนไว้ดังนี้

รอตเตอร์ (สุภากร มนตรีพิศุทธิ์ 2544 26-27 , อ้างอิงจาก Rotter 1966 6) ให้ความหมายของความเชื่ออำนาจในตนว่า หมายถึง ลักษณะบุคคลที่มีความเชื่อหรือรับรู้ว่ามีอำนาจหรือมีความสามารถที่จะปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น เป็นบุคคลที่ยากที่จะชักชวนให้เชื่อตามโดยไม่มีเหตุผล สามารถควบคุมเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นกับตนเองได้ และมีความเชื่อว่าความสำเร็จหรือความล้มเหลวที่ตนได้รับเกิดจากการกระทำของตน

สตรีกแลนด์ (สุภากร มนตรีพิศุทธิ์ 2544 27 , อ้างอิงจาก Strickland 1977 221) ให้ความหมายของความเชื่ออำนาจในตนว่า หมายถึง ความเชื่อว่าสิ่งต่างๆ ที่ตนเองได้รับ เกิดจากการกระทำของตน ไม่ว่าจะเป็นในด้านดีหรือด้านร้าย

บุญรบ ศักดิ์มณี (2532 58) สรุปความหมายของความเชื่ออำนาจในตนเองว่า หมายถึง ความเชื่อว่าคนสามารถทำให้เกิดผลดีหรือผลเสียแก่ตนเองและผู้อื่นได้ตามที่ตนปรารถนาและมุ่งหวัง และเชื่อว่าความสำเร็จ ความล้มเหลว การได้รับสิ่งที่ตนปรารถนาหรือสูญเสียประโยชน์ เกิดจากการกระทำของตนเอง

ศักดิ์ชัย นิรัฐทวี (2531 64) ให้ความหมายของความเชื่ออำนาจในตน หมายถึง ความเชื่อที่ว่าความสำเร็จหรือความล้มเหลวต่างๆ เกิดจากการกระทำของตนเอง และตนสามารถควบคุมให้เป็นไปตามที่ต้องการได้

สุภากร มนตรีพิศุทธิ์ (2544 27) ให้ความหมายของความเชื่ออำนาจในตน หมายถึง การที่มีความเชื่อหรือการรับรู้ เหตุการณ์หรือสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับตน ทั้งความสำเร็จและความล้มเหลว เกิดจากการกระทำของตนเอง ส่งผลให้มีบุคลิกลักษณะมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความกระตือรือร้นต่อการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม พยายามปรับปรุงตนเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อมนั้นๆ และเห็นคุณค่าของทักษะและความพยายามของตนเอง

วิไลลักษณ์ ลังกา (2546 44) ได้สรุปความหมายของความเชื่ออำนาจในตนว่า หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่มีความเชื่อว่าสิ่งที่เกิดขึ้นกับตนหรือสิ่งที่ตนได้รับทั้งความสำเร็จ และความล้มเหลว เกิดจากการกระทำหรือความสามารถของตนเองมากกว่าอิทธิพลภายนอก ตนสามารถควบคุมให้เป็นไปตามที่ต้องการได้ ส่งผลให้มีบุคลิกลักษณะที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความกระตือรือร้น และเห็นคุณค่าของทักษะและความพยายามของตนเอง

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่าความเชื่ออำนาจในตน หมายถึง ความเชื่อของครูที่ว่าสิ่งที่เกิดขึ้นกับตนหรือสิ่งที่ตนได้รับทั้งความสำเร็จและความล้มเหลว เกิดจากการกระทำหรือความสามารถของตนเอง และตนสามารถควบคุมให้เป็นไปตามที่ต้องการได้

รอตเตอร์ (สุภากร มนตรีพิศุทธิ์ 2544 : 27, อ้างอิงจาก Rotter 1966 : 2) ได้อธิบายลักษณะทั่วไปของความเชื่ออำนาจในตนโดยอาศัยทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม โดยอธิบายว่าผลตอบแทนจากพฤติกรรมของบุคคลย่อมก่อให้เกิดความหวัง (Expectancy) ที่จะได้รับผลตอบแทนเช่นเดียวกันจากพฤติกรรมใหม่ในสถานการณ์ที่คล้ายกับสถานการณ์เดิม และถ้าเหตุการณ์เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ บุคคลจะเกิดความคาดหวังไว้ บุคคลจะเกิดความคาดหวังเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ แต่ถ้าผลตอบแทนมิได้เป็นไปตามที่คาดหวัง ก็จะทำให้ความคาดหวังของบุคคลนั้นค่อยๆ ลดลง การลดหรือการเพิ่มความคาดหวังนี้จะก่อตัวขึ้นจากพฤติกรรมอย่างหนึ่งก่อนแล้วจึงจะขยายครอบคลุมพฤติกรรมหรือเหตุการณ์อื่นๆ ที่คล้ายคลึงกัน หรือเกี่ยวข้องกับสถานการณ์สถานการณ์เดิมเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนกลายเป็นบุคลิกภาพที่สำคัญในตัวบุคคลถ้าประสบการณ์ของบุคคลได้รับการเสริมแรงบ่อยครั้ง เมื่อแสดงพฤติกรรมเดิมจะทำให้บุคคลนั้นเชื่อว่า สิ่งที่เกิดขึ้นมีผลมาจากทักษะหรือความสามารถของตนเองเป็นผู้กระทำให้เกิดขึ้น ซึ่งความเชื่อเช่นนี้เรียกว่า ความเชื่อในตนเอง (Internal Locus of Control) สอดคล้องกับแนวคิดของดวงเดือน พันธุนาวิน (2529 : 207) อธิบายเกี่ยวกับความเชื่ออำนาจในตนว่าเป็นความเชื่อว่าผลที่เกิดขึ้นกับคนส่วนใหญ่เกิดจากการกระทำของตนเอง มากกว่าจะเกิดจากความบังเอิญ โชคชะตา หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ลบล้างบาป

ในส่วนที่เกี่ยวกับการทำงานของข้าราชการนั้นเชื่อว่า ความเชื่ออำนาจในตนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำให้ข้าราชการมีพฤติกรรมที่พึงปรารถนา เพราะตราบดีที่ข้าราชการยังเชื่อว่า สิ่งภายนอกอื่นๆ มิใช่ตนเองมีอิทธิพลต่อผลการทำงานและความเจริญก้าวหน้า หรือความสำเร็จในการทำงานราชการของตนเองแล้ว พฤติกรรมการทำงานราชการก็ยังคงเป็นไปในลักษณะ “เช้าชาม เย็นชาม” (บุญรับ ศักดิ์บดิน 2532 : 41-42)

ศักดิ์ชัย นิรัญทวี (2531 : 107) ได้กล่าวถึงความสำคัญของความเชื่ออำนาจในตนที่มีต่อพฤติกรรมการทำงานของครู ไว้ว่า ครูที่มีความเชื่ออำนาจในตนสูงจะมีพฤติกรรมการทำงานสูงกว่าครูที่มีความเชื่ออำนาจในตนต่ำ และเมื่อพิจารณาพร้อมกับจิตลักษณะอื่น คือ ความรู้สึกเกี่ยวกับการสนับสนุนจากสังคมและความภาคภูมิใจในตนเอง ก็พบว่า ถ้าครูมีความเชื่ออำนาจในตนสูงในขณะที่มีจิตลักษณะอื่นต่ำ ก็ยังเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมการสอนและการอบรมจริยธรรมสูงกว่าครูลักษณะอื่น แต่ถ้าครูมีความเชื่ออำนาจในตนต่ำในขณะที่มีจิตลักษณะอื่นสูงจะมีพฤติกรรมทั้งสองด้านต่ำ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของความเชื่ออำนาจในตนที่มีต่อพฤติกรรมการทำงาน

การวัดความเชื่ออำนาจภายในตน

เริ่มมีการสร้างแบบวัดขึ้นในเมืองไทยเมื่อปี 2529 ผู้สร้างคือ จิตนา บิลมาศ ได้สร้างแบบสอบถามความเชื่ออำนาจภายในตน – ภายนอกตนและตั้งชื่อแบบสอบถามนี้ว่าแบบสอบถามเหตุการณ์ในชีวิตการทำงานของข้าพเจ้า โดยพัฒนาจากแบบวัดที่สร้างโดยรอตเตอร์ (Rotter 1966 และ

ลีเวนสัน (Levenson and Miller 1976) ได้นำมาพัฒนาลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบประเมินค่าแต่ละข้อมีการวัด 6 ค่า คือ ตั้งแต่จริงที่สุดถึงไม่จริงเลยจำนวน 20 ข้อ และในปี 2531 ศักดิ์ชัย นิรัญทวี ได้สร้างเครื่องมือวัดความเชื่ออำนาจในตนของครูประถมในกรุงเทพมหานคร ซึ่งปรับปรุงมาจากแบบสอบถามเหตุการณ์ในชีวิตการทำงานของข้าพเจ้าของจินตนา บิลมาศ โดยใช้มาตราประเมินค่ามีมาตรวัด 6 อันดับ จำนวน 15 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 4.17–7.31 ค่าความเชื่อมั่น 90 ดังนั้นในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามของศักดิ์ชัย นิรัญทวี (2531) โดยปรับข้อคำถามให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างและปรับปรุงแบบสอบถามให้มีลักษณะคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า ชนิด 5 ระดับ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่ออำนาจในตนสรุปได้ว่าความเชื่ออำนาจในตน เป็นลักษณะที่พึงปรารถนาและนำไปสู่พฤติกรรมการใช้หลักสูตร มีความสัมพันธ์กับการมีพฤติกรรมการใช้หลักสูตรและพฤติกรรมการสอนได้ ทำให้ผู้วิจัยคาดว่าครูที่มีความเชื่ออำนาจในตนสูงจะมีพฤติกรรมการใช้หลักสูตรและพฤติกรรมการสอนมากกว่าครูที่มีความเชื่ออำนาจในตนต่ำ

จากที่ได้กล่าวมาผู้วิจัยได้จัดคุณลักษณะของครูผู้สอน ประกอบด้วย สถานภาพของครูผู้สอนออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มสร้างพื้นฐานความคิดและกลุ่มสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์ และความเชื่ออำนาจในตนเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ความเชื่ออำนาจในตนสูงและต่ำ ที่คาดว่าจะส่งผลต่อการศึกษาการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้ามีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

5.1 งานวิจัยในประเทศ

มยุรี สิงห์แก้ว (2540 บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การติดตามการใช้หลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย ผลการวิจัยพบว่า (1) สภาพการดำเนินการใช้หลักสูตร โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนมีการปฏิบัติน้อย ได้แก่ ด้านการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร รองลงมาได้แก่ด้านการจัดการเรียนการสอน ลำดับสุดท้ายได้แก่ ด้านการบริหารและบริการหลักสูตร (2) สภาพปัญหาการใช้หลักสูตร โดยภาพรวมมีปัญหายอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีปัญหามากที่สุด ได้แก่ ด้านงบประมาณ รองลงมาได้แก่ ด้านบุคลากร (3) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่จะทำให้การใช้หลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ 3 อันดับแรก ได้แก่ จัดอบรมบุคลากรในโรงเรียนให้มีความรู้และทักษะในการสอนเฉพาะด้านอยู่เสมอ จัดเอกสารหลักสูตรให้เพียงพอต่อความต้องการของครูและนักเรียน และประชาสัมพันธ์งานโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาให้ชุมชนได้เห็นความสำคัญ

รัชชัย นานาปา (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการใช้หลักสูตรในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด กรมสามัญศึกษา จังหวัดอุทัยธานี ผลการวิจัยพบว่า ด้านการบริหารและบริการหลักสูตร โรงเรียน ขนาดใหญ่มีการเตรียมบุคลากร โดยการจัดประชุม อบรม หรือสัมมนาเกี่ยวกับหลักสูตร จัดครู เข้าสอนตามวุฒิการศึกษาและความเหมาะสม การบริหารและการบริการวัสดุหลักสูตรได้จัดหาและ จัดทำเอกสารหลักสูตร ส่งเสริมการใช้และผลิตสื่อการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหาและ วัตถุประสงค์ มีหน่วยบริการสื่อการเรียนการสอน การบริหารหลักสูตรภายในโรงเรียนมีฝ่ายจัดสรร งบประมาณเพื่อการใช้หลักสูตร สนับสนุนห้องเรียน ห้องปฏิบัติการต่างๆ จัดห้องสมุดเป็นแหล่ง การเรียนการสอน แต่งตั้งคณะกรรมการแนะแนวการศึกษาและอาชีพ ด้านปัญหาพบว่าโรงเรียนขนาด งบประมาณ จำนวนบุคลากรไม่เพียงพอ เอกสารและสื่อการเรียนการสอนไม่เพียงพอ ครูขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมแนะแนว ด้านงานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร โรงเรียน ส่วนใหญ่ไม่ได้ปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น ครูจัดทำแผนการสอนเป็นรายภาคและเน้น ทักษะกระบวนการและยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ประเมินผลแบบอิงเกณฑ์วัดด้านความรู้ ความจำและ ความเข้าใจตามวัตถุประสงค์รายวิชา ด้านปัญหาพบว่า ครูขาดความรู้และทักษะการพัฒนาหลักสูตร ท้องถิ่น เทคนิคและวิธีวัดผลแนวใหม่ ครูไม่สอนตามแผนการสอน ไม่มีเวลาเนื่องจากมีภาระงานอื่น มาก ด้านงานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่เคยและติดตามผลการใช้ หลักสูตรโดยให้คำปรึกษา โดยครูไม่มีส่วนร่วมในการนิเทศและติดตามผล นิเทศการเรียนการสอน โดยวิธีการประชุม อบรม สัมมนาและการตรวจสอบเอกสาร จัดตั้งศูนย์วิชาการแลกเปลี่ยนความรู้และ ประสบการณ์เฉพาะด้าน เช่น ศูนย์วิทยาศาสตร์ ศูนย์คณิตศาสตร์ และศูนย์ภาษาไทย เป็นต้น ด้าน ปัญหาพบว่า โรงเรียนขาดการวางแผนนิเทศและติดตามผลอย่างเป็นระบบ ขาดงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์เพื่อปรับปรุงและพัฒนาศูนย์วิชาการ ครูขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการและวิธีนิเทศ

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ (2546ข. บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ติดตามประเมินผล การดำเนินงานการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนที่ใช้หลักสูตรสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 พบว่า ด้านปัจจัยสนับสนุนการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ครูส่วนใหญ่เห็นว่า สื่อที่มีอยู่แล้วมีความเหมาะสมสื่อที่ใช้ตามหลักสูตรยังมีไม่เพียงพอ มีแหล่งการเรียนรู้ ที่เพียงพอและครูผู้สอนยังมีความเห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้และความตระหนักในการจัดการ หลักสูตร มีความเป็นผู้นำทางวิชาการ และมีทักษะในการจัดการบริหารหลักสูตรอยู่ในระดับปานกลาง ด้านกระบวนการใช้หลักสูตรพบว่าสถานศึกษาจัดครูสอน ได้ตรงตามวุฒิและตรงตามความรู้ ความ สามารถ สถานศึกษาส่วนใหญ่มีการศึกษาสภาพการใช้หลักสูตรสถานศึกษาและวางแผนนิเทศการใช้ สำหรับวิธีการนิเทศที่ใช้ คือ การประชุมอบรม การให้คำปรึกษาและการเยี่ยมชมชั้นเรียน ผู้บริหาร

สถานศึกษา ผู้สอนและผู้เรียนปฏิบัติหลังการใช้แตกต่างจากก่อนใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 05 สำหรับด้านผลผลิตจากการใช้หลักสูตรสถานศึกษา พบว่าผู้บริหารสถานศึกษา ผู้สอน ผู้เรียนและชุมชน มีความพึงพอใจต่อการใช้หลักสูตรสถานศึกษาในระดับมาก

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ (2546ก บทคัดย่อ) ได้ศึกษา เรื่องการติดตามและ ประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษาที่เป็นโรงเรียนนำร่องและโรงเรียนเครือข่าย ในระดับมัธยมศึกษา ที่ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 จำนวน 768 โรงเรียน พบว่าปัจจัยในการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ด้านบุคลากร ผู้บริหารส่วนใหญ่มีการ บริหารจัดการและทักษะในการบริหารหลักสูตรในระดับมาก แต่ชุมชนส่วนใหญ่เห็นความสำคัญและ มีส่วนร่วมในการจัดทำและใช้หลักสูตรสถานศึกษาในระดับปานกลาง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ต่อการใช้หลักสูตร พบว่า สถานศึกษาส่วนใหญ่ มีจำนวนห้องเรียนเพียงพอแก่นักเรียน สถานศึกษา มากกว่าร้อยละ 90.0 มีเครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องโพรเจกเตอร์ เครื่องขยายเสียง และมีแหล่งการเรียนรู้ภายในและภายนอกสถานศึกษาเพียงพอในระดับปานกลาง สำหรับด้านกระบวนการในการใช้หลักสูตร สถานศึกษา ด้านการบริหารจัดการพบว่าสถานศึกษาส่วนใหญ่ประชาสัมพันธ์หลักสูตร สถานศึกษา ให้แก่บุคคลที่เกี่ยวข้อง จัดครูเข้าสอนตามวุฒิ และตรงกับความรู้ความสามารถในกลุ่มสาระที่สอน แต่โรงเรียนส่วนใหญ่ยังขาดแคลนครู มีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบอาคารสถานที่และมีแผนการใช้อาคาร ด้านการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ พบว่า 1) ครูมากกว่าร้อยละ 95.0 กำหนดเนื้อหาในแผนการจัดการ เรียนรู้ สอดคล้องกับคำอธิบายรายวิชาศึกษาเอกสารหลักสูตรสถานศึกษาก่อนวางแผนจัดการ เรียนรู้ และกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของหลักสูตรสถานศึกษา ครูมากกว่าร้อยละ 90.0 มีแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิด ปฏิบัติจริง และส่งเสริมคุณธรรม ครู ร้อยละ 68.5 ทำวิจัยในชั้นเรียน และร้อยละ 64.3 นำผลการวิจัยในชั้นเรียนไปใช้ ด้านผลผลิตของ การใช้หลักสูตรสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหาร ครู นักเรียน และชุมชนพึงพอใจต่อการใช้หลักสูตร สถานศึกษาในระดับมากผลการเรียนรู้ของนักเรียนส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 95.0 ผ่านเกณฑ์การ ประเมินของทุกกลุ่มสาระ

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ (2546ค บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความพร้อมในการใช้ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา ในปีการศึกษา 2546 จาก 35 จังหวัด ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและวิทยากรแกนนำ สรุปผลการวิจัยพบว่า 1) การเตรียมความพร้อมในการจัดทำหลักสูตร สถานศึกษา คือ สถานศึกษาเตรียมความพร้อมเรื่องลำดับได้แก่ การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจแก่ บุคลากร การจัดทำระบบสารสนเทศ การประชาสัมพันธ์ให้นักเรียน/ผู้ปกครอง/ชุมชนได้ทราบและ เข้าใจหลักสูตรและส่งเสริมความรู้ความเข้าใจแก่ชุมชน ผู้ปกครองและหน่วยงานในชุมชน พบว่า

ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรในระดับมาก คือ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การกำหนดโครงสร้างหลักสูตร ผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรในระดับมาก ได้แก่ การวัดผลและประเมินผล การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญ การจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และในระดับน้อยคือการใช้กระบวนการวิจัยในการจัดการเรียนรู้ วิจัยในชั้นเรียน 2) การดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า สถานศึกษาได้ดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเสร็จแล้ว ปัญหาอุปสรรคในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา คือ บุคลากรขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตร มีเวลาน้อย ขาดงบประมาณ และสถานศึกษามีความพร้อมในการใช้หลักสูตรปีการศึกษา 2546 ในระดับมากทุกสังกัด 3) ความต้องการช่วยเหลือเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตร พบว่า สถานศึกษาต้องการความช่วยเหลือในการจัดประชุมอบรมให้ความรู้ในการจัดทำหลักสูตร งบประมาณ ข้อเสนอแนะควรจัดอบรมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องให้มีความมั่นใจในการใช้หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ สนับสนุนงบประมาณในการจัดทำสื่อเพิ่มขึ้น เผยแพร่เอกสารหลักสูตร คู่มือต่างๆ ให้มากขึ้นให้เพียงพอในแต่ละกลุ่มสาระ

ปรางค์ กระทุมเขตต์ (2546 บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนนาร่องและโรงเรียนเครือข่าย สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า มีปัญหาในการใช้หลักสูตร คือ 1)งานบริหารและบริการหลักสูตร ครูมีภาระรับผิดชอบทั้งงานสอนและงานพิเศษมาก แนวทางการแก้ปัญหาควรมีการแยกครูที่ปฏิบัติการสอนและสายสนับสนุนการสอนให้ชัดเจน 2) งานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร ครูขาดความรู้ความเข้าใจวิธีดำเนินการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ แนวทางการแก้ปัญหา จัดอบรมให้ความรู้แก่ครู-อาจารย์ โดยเชิญวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ครูขาดความรู้ ความเข้าใจระเบียบการวัดและประเมินผล แนวทางการแก้ปัญหา จัดทำเอกสารและจัดอบรมให้ความรู้ในเรื่องการวัดผลประเมินผลอย่างต่อเนื่อง 3) งานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร ขาดการนิเทศภายในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ แนวทางการแก้ปัญหา ควรมีการนิเทศภายใน การติดตามผลการใช้หลักสูตรเป็นระบบที่ชัดเจน

พรหมทิพย์ บัวชุม (2546 บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โรงเรียนนาร่องและโรงเรียนเครือข่ายในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนมและสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่าสภาพการใช้หลักสูตรการศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ทั้งในภาพรวม และด้านบุคลากร ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านสื่อการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้อยู่ในระดับปานกลาง ความคิดเห็นของนักเรียนโดยรวม และด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านสื่อการเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนความคิดเห็นของผู้ปกครอง

และคณะกรรมการสถานศึกษาโดยรวมและด้านการวางแผน ด้านการให้บริการ ด้านการสร้างและเผยแพร่และด้านการสนับสนุนอยู่ในระดับปานกลาง ผลจากการสัมภาษณ์ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 8 คน ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าโรงเรียนและชุมชนได้ร่วมกันจัดหลักสูตรสถานศึกษาอยู่ในระดับดี ถ้ามีการนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตรไปพร้อมกันจะทำให้เกิดผลมากขึ้น สำหรับครูผู้สอน จำนวน 40 คน ส่วนใหญ่มีการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการจัดทำสื่อการเรียนรู้และใช้สื่อได้สอดคล้องกับแผนการจัดการเรียนรู้ และมีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนไปด้วยสำหรับนักเรียน 160 คน ส่วนใหญ่มีความสุขกับการเรียน เพราะนักเรียนได้คิด ได้ปฏิบัติ ได้แก้ปัญหาเอง และได้เลือกเรียนในสิ่งที่ตนถนัด สำหรับผู้ปกครองนักเรียนและคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 120 คน ส่วนใหญ่ได้มีบทบาทในการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ปัญหาการใช้หลักสูตรสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียนและคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนใหญ่เห็นว่ามีปัญหาที่ตัวบุคลากร เพราะทุกฝ่ายยังไม่พร้อมในการใช้หลักสูตร และมีปัญหาด้านงบประมาณ แนวทางการแก้ไขตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน จะต้องมีการส่งเสริม ปรับปรุง พัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ สำหรับนักเรียนจะต้องได้รับความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ผู้ปกครองนักเรียนและคณะกรรมการการศึกษา ร่วมมือกันในการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างเคร่งครัด

นิติพร อินทสิทธิ์ (2546 บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของโรงเรียนนาร่องและโรงเรียนเครือข่าย สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การเตรียมบุคลากร ด้านสังคมและชุมชนและด้านระบบข้อมูลสารสนเทศ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ด้านการประชาสัมพันธ์หลักสูตรและสื่อวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง ส่วนปัญหาในการเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตรนั้น ด้านการประชาสัมพันธ์หลักสูตร ด้านสื่อวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ ด้านสังคมและชุมชนและด้านระบบข้อมูลสารสนเทศ มีปัญหาในระดับปานกลาง ด้านบุคลากรมีปัญหาในระดับน้อย 2) สภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา มีการปฏิบัติในระดับมาก ทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยดังนี้ การจัดโครงสร้างหลักสูตร การจัดทำสาระหลักสูตร การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจเป้าหมาย การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กำหนดรูปแบบ วิธีการเกณฑ์การตัดสิน เอกสารหลักฐานการศึกษา การออกแบบการเรียนรู้และการพัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุน ส่วนปัญหาในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษานั้น ส่วนใหญ่มีปัญหาในระดับปานกลาง ยกเว้นด้านการจัดโครงสร้างหลักสูตรมีปัญหาในระดับน้อย 3) สภาพการดำเนินการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการปฏิบัติในระดับมาก ทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้และ

การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ส่วนปัญหาในการดำเนินการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น พบว่า มีปัญหาในระดับ ปานกลาง ทุกด้าน

มณีนภา ชูติบุตร (2546 บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การประเมินหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กระบวนการนำหลักสูตรไปใช้ พบว่า 1) โรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานครประสบความสำเร็จในการจัดทำหลักสูตร แต่ส่วนที่โรงเรียนส่วนใหญ่ยังดำเนินการไม่ครบ คือ การตรวจสอบหรือประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตร 2) ผู้บริหาร ครู และนักเรียน ประเมินว่ามีการนำหลักสูตรไปใช้ระดับมาก โดยสิ่งที่ครูปฏิบัติมาก คือ การวิเคราะห์ความถนัด ความสนใจ และวิธีการเรียนรู้ของนักเรียนและการส่งเสริมให้นักเรียนแสวงหาความรู้ โดยใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 3) ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่าโรงเรียนมีความสำเร็จในการใช้หลักสูตรในระดับปานกลาง คือประมาณร้อยละ 63 เมื่อพิจารณาจากความพึงพอใจของครูพบว่า ครูที่รู้สึกเฉย ๆ และไม่พอใจมีสูงถึงร้อยละ 45 สำหรับนักเรียนมีความเห็นว่าตนเองได้รับการพัฒนาจากการจัดการเรียนรู้ในระดับมาก 4) ปัญหาสำคัญของการนำหลักสูตรไปใช้ คือ ครูขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เอกสารบางกลุ่มสาระการเรียนรู้ยังไม่มีประสิทธิภาพ สื่อการสอนที่ใช้ยังไม่ทันสมัย และดึงดูดความสนใจของนักเรียน นักเรียนแต่ละห้องมีจำนวนมากทำให้ครูดูแลได้ไม่ทั่วถึง การประชาสัมพันธ์ยังมีน้อย และศึกษานิเทศก์ให้การนิเทศค่อนข้างน้อย

ธนัญชัย มณีธรรม (2547 บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนนาร่องและโรงเรียนเครือข่ายสังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนนาร่องคือ 1) งานบริหารและบริการหลักสูตร ครูมีภาระรับผิดชอบทั้งงานสอนและงานพิเศษมาก แนวทางแก้ไข คือ ต้องเพิ่มจำนวนครูเพื่อลดภาระงานให้น้อยลง 2) งานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร ครูมีจำนวนคาบที่สอนมากเกินไป ทำให้การสอนขาดประสิทธิภาพ แนวทางแก้ปัญหา คือ เพิ่มจำนวนครูเพื่อลดชั่วโมงสอน 3) งานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร ขาดงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาห้องสมุด แนวทางแก้ปัญหา คือ ต้องจัดหางบประมาณให้เพียงพอ สำหรับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนเครือข่าย คือ 1) งานบริหารและบริการหลักสูตร ไม่มีห้องสื่อเฉพาะที่จะให้บริการสื่อการเรียนการสอน แนวทางแก้ปัญหา คือ ใช้ห้องเรียน มุมห้องตู้เก็บสื่อ และจัดทำห้องเก็บสื่อโดยเฉพาะพร้อมทั้งครูรับผิดชอบ 2) งานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร ครูมีจำนวนคาบที่สอนมากเกินไปทำให้การสอนขาดประสิทธิภาพ แนวทางแก้ปัญหา คือ ปรับการจัดตารางสอนใหม่ให้เหมาะสม 3) งานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร ขาดบุคลากรทางการแนะแนว แนวทางแก้ปัญหา คือ ส่งครูเข้าอบรมหรือให้ต้นสังกัดส่งครูแนะแนวมาโดยตรง

น้ำทิพย์ งามสุทธา (2547 บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพการใช้และปัญหาการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนในเครือคณะภคินีพระหฤทัยของพระเยซูเจ้าแห่งกรุงเทพฯ 3 ด้าน คือ ด้านการบริหารและบริการหลักสูตร การดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตรและการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร ผลการวิจัยพบว่าสภาพการใช้หลักสูตรสถานศึกษาตามความคิดของครูโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ครูมีความเห็นว่าทุกด้านมีสภาพการใช้มากที่สุดเช่นเดียวกัน ปัญหาการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน โดยรวมตามความคิดเห็นของครูอยู่ในระดับปานกลาง ผลการเปรียบเทียบปัญหาการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนพบว่า ครูโรงเรียนต่างกันมีความคิดเห็นต่อปัญหาการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านทั้ง 3 ด้าน แตกต่างกันและครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างกันมีความคิดเห็นต่อปัญหาการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โดยรวมและด้านการบริหารและบริการหลักสูตรแตกต่างกัน

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

บินดา (Binda 1989 1492 – A) ได้ทำการวิจัยเรื่องผู้บริหารกับการนำหลักสูตรไปใช้ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารต้องสนใจความต้องการของผู้เรียนมีการจัดสรรเวลาและทบทวนหลักสูตร จัดเตรียมวัสดุ สื่อการเรียนการสอน รวมทั้งรูปแบบการสอนมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการบริหาร และการเตรียมการเป็นผู้นำ รวมทั้งผู้บริหารเองควรมี บทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก มีการให้คำปรึกษา ก่อนการนำหลักสูตรไปใช้ โดยวางอยู่บนพื้นฐานของนโยบายส่วนกลาง ซึ่งแสดงให้เห็น บทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

เดลวิน (Delvin 1989 1492-A) วิจัยเรื่องการส่งเสริมกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า ผู้บริหารควรมีเวลาในการปรับปรุงหลักสูตรใหม่ ทบทวนหลักสูตรเก่าให้มากขึ้น จัดบริการวัสดุอุปกรณ์ มีภาวะผู้นำ ปรึกษาขยายโครงสร้างการบริหาร ให้คำปรึกษาในการใช้หลักสูตร และจัดสถานะแวดล้อมทางการเรียนให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียน รักในการแสวงหาความรู้มากขึ้น

บรู๊คส์ (Brooks 1994 Abstract) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรประถมศึกษาใน British Columbia เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการติดตามการใช้หลักสูตรประถมศึกษา ในปี ค.ศ. 2000 จากมหาวิทยาลัยเทกซัส ในเมืองฮอสติน บรู๊คส์ กล่าวว่า หลักสูตรประถมศึกษาที่ได้ปรับปรุงใหม่จะครอบคลุมการศึกษา 4 ปี ซึ่งเน้นหนัก 4 ประการ ดังนี้ 1) การจัดกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมและการศึกษาด้วยตนเอง 2) การรายงานแบบไม่มีการเปรียบเทียบในบรรยากาศแบบไม่มีชั้นเรียน 3) มีการร่วมมือกันทำกิจกรรมระหว่างผู้ปกครองและนักเรียน 4) การบูรณาการหลักสูตรทางด้านมนุษยวิทยา วิทยาศาสตร์ ความงามทางศิลปะและศิลปะประดิษฐ์

บรู๊คส์ ได้สัมภาษณ์บุคคล 22 คน ซึ่งประกอบไปด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ผู้บริหารโรงเรียนและบุคคลอื่นๆ ที่มีส่วนเกี่ยวกับการศึกษาในระบบ

โค จีสิก (Cho, Teasik. 2001 Abstract) ได้วิจัยเรื่อง การใช้หลักสูตรเป็นการเสริมประสบการณ์ของครู กรณีศึกษาจากครู 2 คน ในมหาวิทยาลัยโอไฮโอ พบว่า ครูทั้งสองคน มีความคิดเห็นต่อคุณค่าของหลักสูตรแตกต่างกัน ซึ่งเป็นการอธิบายถึงความแตกต่างของครูตามลักษณะความเป็นจริงต่อการเสริมสร้างประสบการณ์ในชั้นเรียนในกรณีศึกษาในครั้งนี้ ครูที่ได้รับการบรรจุใหม่จะมีความศรัทธาความเชื่อต่อการใช้หลักสูตรมาเป็นพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร โดยกำหนดว่า จะทำการสอนนักเรียนในสิ่งที่ถูกต้อง เหมาะสมกับเวลา และมีลักษณะการบูรณาการ ซึ่งกระบวนการใช้หลักสูตรมีค่าสูงในด้านความจำเป็นเกี่ยวกับทักษะและความรู้เพื่อการสอน ครูอีกคนหนึ่งมีความคิดเห็นว่าหลักสูตรที่นำมาใช้ เป็นเครื่องมือที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตร ต้องใช้ตัดสินใจเฉพาะหน้าต่อการแสดงออกของความต้องการของนักเรียนตามที่คาดหวังไว้

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่นำเสนอตามลำดับนั้น หลักสูตรนับเป็นหัวใจสำคัญต่อการศึกษาระดับชั้นที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม รวมทั้งเจตคติ จริยธรรม คุณธรรมและค่านิยมอันดีงาม ตัวจักรที่สำคัญที่สุดที่จะผลักดันให้หลักสูตรบรรลุผลสำเร็จตามจุดหมายที่วางไว้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในด้านการบริหารและบริการหลักสูตร พบว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาหลักสูตร เอกสารคู่มือและวัสดุอุปกรณ์ มิใช่เพียงพอ ด้านงานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร พบว่า ครูไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอน สอนเนื้อหามากกว่ากระบวนการไม่มีเวลาสอนซ่อมเสริม ขาดแหล่งเรียนรู้ ครูขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล ด้านการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร พบว่า ขาดการนิเทศในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ ซึ่งสถานศึกษาได้นำหลักสูตรไปใช้ดำเนินงาน ได้แก่ การบริหารและการบริการหลักสูตร การดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร ในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ การเลือกใช้และพัฒนาสื่อ การจัดกระบวนการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การวัดผลและประเมินผล และการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร ในการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการใช้หลักสูตรสถานศึกษา เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปเป็นข้อมูลในการวางแผนปรับปรุงพัฒนาการใช้หลักสูตรสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มุ่งศึกษาเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรสถานศึกษาใน 3 ด้าน ของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน เพื่อให้การวิจัยเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้า โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 ส่วน ใช้ในการสัมภาษณ์เป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คนและครูผู้สอน จำนวน 130 คนใช้ในการตอบแบบสอบถามเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2548 จำนวน 4 โรงเรียน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 ส่วน ใช้ในการสัมภาษณ์เป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน ซึ่งได้จากประชากรทั้งหมด ส่วนครูผู้สอนใช้ในการตอบแบบสอบถาม มีวิธีการสุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตาราง เครจซี่และมอร์แกน(Krejcie & Morgan 1970 608) ได้จำนวน 97 คน
2. สุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้โรงเรียนเป็นชั้น และจำนวนครูในโรงเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละชั้น
3. กำหนดผู้ให้ข้อมูลในแต่ละชั้น โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขต

พระโขนง กรุงเทพมหานคร

โรงเรียน	จำนวนประชากร (คน)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน)
โรงเรียนวัดธรรมมงคล	31	23
โรงเรียนบางจาก	36	25
โรงเรียนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม	37	26
โรงเรียนพูนสิน	26	18
รวม	130	92

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้นมาจากเนื้อหา ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 2 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 เป็นแบบสอบถาม เพื่อศึกษาการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ใน 3 ด้านของครูผู้สอน แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะของแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ 2 สอบถามความเชื่ออำนาจในตน จำนวน 15 ข้อ ผู้วิจัยได้ปรับปรุงจากแบบสอบถามความเชื่ออำนาจในตนของศักดิ์ชัย นิธิวุฒิว (2532) มีลักษณะคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ชนิด 5 ระดับ คือ จริง ค่อนข้างจริง เฉยๆ ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ใน 3 ด้าน คือ การบริหารและบริหารหลักสูตร การดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร การสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร โดยผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ชุดที่ 2 เป็นแบบบันทึกการสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาการใช้หลักสูตรสถานศึกษาใน 3 ด้านของผู้บริหารสถานศึกษา

3. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูล มี 2 ชุด คือ ชุดที่ 1 แบบสอบถาม (สำหรับครูผู้สอน) และชุดที่ 2 แบบบันทึกการสัมภาษณ์ (สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา) มีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

ชุดที่ 1 แบบสอบถาม (สำหรับครูผู้สอน)

ในการสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูล ชุดที่ 1 แบบสอบถาม (สำหรับครูผู้สอน) เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ใน 3 ด้าน คือ ด้านการบริหารและบริการหลักสูตร ด้านการดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร ด้านการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร โดยผู้วิจัยมีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามและพัฒนาปรับปรุงแบบสอบถามให้ครอบคลุมตรงตามเนื้อหาที่ทำการวิจัย

2 ศึกษาวิธีสร้างแบบสอบถามตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert's Scale) ตามหลักการสร้างแบบสอบถามและวิเคราะห์เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยของวิเชียร เกตุสิงห์ (2530 79-80) หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และเอกสารประกอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของวาสนา ตุ่นศรี (2537) ยุพิน ศรีสุวรรณ (2537) และนิติพร อินทร์สิทธิ์ (2546)

3 สร้างแบบสอบถามการใช้หลักสูตรสถานศึกษาสำหรับครูผู้สอน เสนออาจารย์ที่ปรึกษานิพนธ์ เพื่อพิจารณาแก้ไขข้อบกพร่องให้มีความถูกต้องครอบคลุมตามขอบเขตและนิยามศัพท์ที่ศึกษา พร้อมทั้งตรวจสอบสำนวนภาษาที่ใช้ในแบบสอบถาม

4 นำแบบสอบถามที่แก้ไขแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยวิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 50 ขึ้นไป จากการศึกษาพบว่า แบบสอบถามเกือบทุกข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่า 50 ขึ้นไป ซึ่งผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญได้กรุณาเสนอแนะ

5 นำแบบสอบถามที่ได้ตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษานิพนธ์เพื่อตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง แล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับครูผู้สอนที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตสวนหลวง สำนักงานเขตประเวศ สำนักงานเขตบางนา แล้วนำผลการทดลองใช้ไปหาความเชื่อมั่น (Reliability)

ของแบบสอบถาม ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha - Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.983 รายละเอียดดังนี้

5.1 ด้านการบริหารและบริการหลักสูตร ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.937

5.2 ด้านการดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร

ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.969

5.3 ด้านการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร

ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.973

และแบบสอบถามความเชื่ออำนาจในตน ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.889

6 นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ไปใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต่อไป

ชุดที่ 2 แบบบันทึกการสัมภาษณ์ (สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา)

ในการสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูล ชุดที่ 2 แบบบันทึกการสัมภาษณ์ (สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา) ซึ่งเป็นแบบบันทึกการสัมภาษณ์การใช้หลักสูตรสถานศึกษา ในด้านการบริหารและบริการหลักสูตร ด้านการดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร ด้านการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

2.1 เขียนคำสัมภาษณ์ตามกรอบความคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.2 นำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองใช้กับผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน เพื่อตรวจสอบความชัดเจนของคำถาม

2.3 นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้ปรับปรุงและแก้ไขแล้วไปดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1 ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อขอความร่วมมือจากสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร ในการขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยนำหนังสือไปให้ด้วยตนเอง

2 การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามส่งให้แก่ครูผู้สอนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 97 ฉบับ โดยใช้ส่งทางไปรษณีย์ และติดต่อบริษัทกลับคืนด้วยตนเอง

3 นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนจากกลุ่มตัวอย่างมาตรวจสอบ และคัดแยกแบบสอบถามที่สมบูรณ์ครบถ้วน ซึ่งได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์ครบถ้วนทั้งสิ้น 92 ฉบับ จาก 97 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 94.84

4 การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ไปบันทึกการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 4 คน

5. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การจัดกระทำข้อมูล

สำหรับข้อมูลที่เป็นแบบสอบถามได้ดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

1.1 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม โดยการพิจารณาแบบสอบถามที่ตอบครบถ้วนและไม่ตอบซ้ำในข้อเดียวกัน ซึ่งถือว่าเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์

1.2 นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ตรวจสอบให้คะแนน โดยกำหนดค่าคะแนนของแต่ละแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดไว้ ดังนี้

แบบสอบถามเกี่ยวกับความเชื่ออำนาจในตน

เกณฑ์การตรวจให้คะแนน

ข้อคำถามเป็นเชิงบวก		ข้อคำถามเป็นเชิงลบ	
ไม่จริง	ให้ 0 คะแนน	ไม่จริง	ให้ 4 คะแนน
ค่อนข้างไม่จริง	ให้ 1 คะแนน	ค่อนข้างไม่จริง	ให้ 3 คะแนน
เฉยๆ	ให้ 2 คะแนน	เฉยๆ	ให้ 2 คะแนน
ค่อนข้างจริง	ให้ 3 คะแนน	ค่อนข้างจริง	ให้ 1 คะแนน

จริง

ให้ 4 คะแนน

จริง

ให้ 0 คะแนน

แบบสอบถามการปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรสถานศึกษา เมื่อตอบในแต่ละข้อ
ตามเกณฑ์ ดังนี้

ให้คะแนน 1 เมื่อตอบในช่อง น้อยที่สุด

ให้คะแนน 2 เมื่อตอบในช่อง น้อย

ให้คะแนน 3 เมื่อตอบในช่อง ปานกลาง

ให้คะแนน 4 เมื่อตอบในช่อง มาก

ให้คะแนน 5 เมื่อตอบในช่อง มากที่สุด

2 การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ชุดที่ 1 แบบสอบถาม (ครูผู้สอน)

ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

211 แบบสอบถาม ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป/ของครูผู้สอน วิเคราะห์ข้อมูลโดย
การแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

212 แบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามความเชื่ออำนาจในตน
วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ คำนวณหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบน
มาตรฐาน (S D) ของระดับความเชื่ออำนาจในตนเป็นรายข้อ และโดยรวม นำเสนอเป็นตาราง
ประกอบความเรียง โดยแปลความหมายโดยค่าเฉลี่ยด้วยเกณฑ์ในการประเมิน ดังนี้

การจัดกลุ่มความเชื่ออำนาจในตนของครูผู้ให้หลักสูตรสามารถจัดได้ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มความเชื่ออำนาจในตนสูง และความเชื่ออำนาจในตนต่ำ โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ของคะแนนทั้งหมดเป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่ม คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ตั้งแต่ 2.79 ขึ้นไป เป็นกลุ่มความเชื่ออำนาจในตนสูง และ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) กลุ่มต่ำตั้งแต่ 2.79 ลงมา เป็นกลุ่มความเชื่ออำนาจในตนต่ำ

2 1 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ในด้านการบริหาร และบริการหลักสูตร ด้านการดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร ด้านการสนับสนุนและ ส่งเสริมการใช้หลักสูตร ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยโดยใช้เกณฑ์ของประคอง กรรณสูต (2542 : 73) ดังนี้

1 00 - 1 49 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

1 50 - 2 49 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ น้อย

2 50 - 3 49 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ ปานกลาง

3 50 - 4 49 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ มาก

4 50 - 5 00 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ มากที่สุด

2 2 เปรียบเทียบการปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรสถานศึกษา จำแนกตามสถานภาพ และความเชื่ออำนาจในตน โดยใช้ t -test แบบ Independent

2 3 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

นำแบบบันทึกการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ใน 3 ด้าน คือ ด้านการบริหารและบริการหลักสูตร ด้านการดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร ด้านการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์เป็นความเรียง

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้สถิติเพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์ ดังนี้

1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S D)

2 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ

2 1 หาค่าความเที่ยงตรงเชิงพินิจของแบบสอบถาม โดยการพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

2 2 การวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach)

3 สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐานข้อ 2 และ ข้อ 3 ใช้การทดสอบค่าที (t -test แบบ Independent)

4 วิเคราะห์แบบบันทึกการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ใน 3 ด้าน โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ที่ตรงกัน ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

n	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
SD	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
t	แทน	ค่าสถิติการแจกแจงแบบที (t – distribution)
p	แทน	ค่าความน่าจะเป็น
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 05

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอเป็นลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติการใช้หลักสูตรสถานศึกษา จำแนกตามสถานภาพของครูผู้สอน และความเชื่ออำนาจในตน

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เรื่อง การใช้หลักสูตรสถานศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นครูผู้สอน จำแนกตามสถานภาพของครูผู้สอน และความเชื่ออำนาจในตน โดยใช้การแจกแจงจำนวนและร้อยละ ดังปรากฏในตาราง 2

ตาราง 2 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามสถานภาพของครูผู้สอน และความเชื่ออำนาจในตน

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สถานภาพของครูผู้สอน		
กลุ่มสร้างพื้นฐานการคิด	50	54.35
กลุ่มสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์	42	45.65
รวม	92	100.00
ความเชื่ออำนาจในตน		
ความเชื่ออำนาจในตนสูง	45	48.91
ความเชื่ออำนาจในตนต่ำ	47	51.09
รวม	92	100.00

จากตาราง 2 พบว่า สถานภาพของครูผู้สอนทั้งหมดจำนวน 92 คน มีกลุ่มสร้างพื้นฐานการคิดจำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 54.35 ส่วนกลุ่มสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์มีจำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 45.65 มีความเชื่ออำนาจในตนสูงจำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 48.91 และมีความเชื่ออำนาจในตนต่ำจำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 51.09

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

การวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย ด้านบริหารและ
บริการหลักสูตร ด้านการดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร และด้านการสนับสนุนและส่งเสริม
การใช้หลักสูตร ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอเป็นภาพรวม รายด้านและรายข้อ ดังปรากฏใน
ตาราง 3 - 6

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับปฏิบัติการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของ
ครูผู้สอน

การใช้หลักสูตรสถานศึกษา	$\bar{X}$	SD	ระดับการปฏิบัติ
1 ด้านบริหารและบริการหลักสูตร	3.63	0.60	มาก
2 ด้านการดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร	3.66	0.55	มาก
3 ด้านการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร	3.55	0.61	มาก
รวม	3.63	0.54	มาก

จากตาราง 3 พบว่า การปฏิบัติงานการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับ
มาก ($\bar{X} = 3.63$, $SD = 0.54$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่า
เฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร ($\bar{X} = 3.66$, $SD = 0.55$) ด้านบริหาร
และบริการหลักสูตร ($\bar{X} = 3.63$, $SD = 0.60$) และด้านการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร ($\bar{X} = 3.55$,
 $SD = 0.61$)

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับปฏิบัติการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของ
ครูผู้สอน ด้านบริหารและบริการหลักสูตร

การใช้หลักสูตรสถานศึกษาด้านการบริหารและบริการหลักสูตร	$\bar{X}$	S D	ระดับ
การบริหารหลักสูตร			
1 จัดให้ครูเข้ารับการประชุมอบรม สัมมนา ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร ปีการศึกษา 1 ครั้ง	4 30	0 81	มาก
2 จัดการประชุมชี้แจงในการวัดผลและประเมินผลตามหลักสูตร ภาคเรียนละ 1 ครั้ง	3 80	0 96	มาก
3 จัดการประชุม อบรม สัมมนา เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร ภาคเรียนละ 1 ครั้ง	3 90	0 90	มาก
4 ครูได้เตรียมความพร้อมในการสอนทุกภาคเรียน	3 95	0 86	มาก
5 ครูได้สอนตรงตามความรู้ ความสามารถร้อยละ 80	3 84	0 95	มาก
การบริการหลักสูตร			
6 ครูได้เข้าสอนตรงตามความถนัดและความสนใจร้อยละ 80	3 80	1 00	มาก
7 จัดทำแผนงานด้านการจัดสรรงบประมาณ สำหรับการจัดการเรียนรู้อย่างเพียงพอ	3 39	0 88	ปานกลาง
8 จัดสำรวจความต้องการวัสดุ-อุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้ภาคเรียนละ 1 ครั้ง	3 61	0 96	มาก
9 จัดให้มีหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ไว้ให้ครูอย่างเพียงพอ	3 54	0 95	มาก
10 จัดให้มีคู่มือการจัดการเรียนรู้ให้ครูศึกษาค้นคว้าได้ครบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้เพียงพอ	3 37	0 83	ปานกลาง
11 จัดให้มีคู่มือพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้ครูได้แสวงหาความรู้เพียงพอ	3 30	0 82	ปานกลาง
12 จัดให้มีคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้ครูได้ครบทุกชั้นเรียน	3 18	0 91	ปานกลาง
13 จัดให้มีคู่มือแนวทางการวัดผลและประเมินผลการเรียนให้ครูได้ครบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้	3 33	0 92	ปานกลาง
14 จัดเตรียมอาคารสถานที่/ห้องเรียนให้พร้อมก่อนเปิดภาคเรียน	3 77	0 92	มาก
15 จัดบริการวัสดุ-อุปกรณ์สำหรับให้ครูผู้สอนอย่างเพียงพอ	3 30	0 89	ปานกลาง
16 จัดสภาพแวดล้อมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน	3 68	0 74	มาก
รวม	3 63	0 60	มาก

จากตาราง 4 พบว่า การปฏิบัติงานการใช้หลักสูตรสถานศึกษาด้านการบริหารและบริการหลักสูตร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.63, SD = 0.60$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3 อันดับแรก คือ ข้อที่ 1 การจัดให้ครูเข้ารับการประชุมอบรม สัมมนา ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร ปีการศึกษา 1 ครั้ง ($\bar{X} = 4.30, SD = 0.81$) รองลงมาคือ ข้อที่ 4 ครูได้เตรียมความพร้อมในการสอนทุกภาคเรียน ($\bar{X} = 3.95, SD = 0.86$) และข้อที่ 3 จัดการประชุม อบรม สัมมนา เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร ภาคเรียนละ 1 ครั้ง ($\bar{X} = 3.90, SD = 0.90$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ย 3 อันดับสุดท้าย โดยเรียงลำดับจากน้อยไปมาก คือ ข้อที่ 12 จัดให้มีคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้ครูได้ครบทุกชั้นเรียน ($\bar{X} = 3.18, SD = 0.91$) ข้อที่ 11 จัดให้มีคู่มือพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้ครูได้แสวงหาความรู้เพียงพอ ($\bar{X} = 3.30, SD = 0.82$) และข้อที่ 15 จัดบริการวัสดุ-อุปกรณ์สำหรับให้ครูผู้สอนอย่างเพียงพอ ($\bar{X} = 3.30, SD = 0.89$)

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับปฏิบัติการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของ
ครูผู้สอน ด้านการดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร

การใช้หลักสูตรสถานศึกษาด้านการดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร	$\bar{X}$	SD	ระดับ
การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้			
1 จัดป้ายนิเทศในห้องเรียนได้ครบตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทุกสัปดาห์	3.40	0.89	มาก
2 จัดป้ายนิเทศนอกห้องเรียนไว้ให้ผู้เรียนร่วมกันตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ เดือนละ 1 ครั้ง	3.39	0.91	ปานกลาง
3 จัดมุมหนังสือทุกห้องเรียนไว้ให้ผู้เรียนได้หาความรู้เพิ่มเติมและปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน	3.86	0.82	มาก
4 จัดแผนการใช้ห้องศิลปะ ห้องดนตรี ห้องนาฏศิลป์ ในการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอย่างทั่วถึง	3.86	0.93	มาก
5 จัดแผนการใช้ห้องวิทยาศาสตร์ในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน ตลอดปีการศึกษา	3.64	0.87	มาก
6 จัดแผนการใช้ห้องคอมพิวเตอร์ในการสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตได้อย่างกว้างขวางทุกกลุ่ม สาระการเรียนรู้	3.76	0.98	มาก
7 จัดให้ทุกห้องเรียนได้ใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ	3.64	1.05	มาก
การเลือกใช้และพัฒนาสื่อ			
8 ครูได้เข้ารับการประชุมปฏิบัติการเกี่ยวกับการเลือกใช้และพัฒนาสื่อที่สอดคล้องกับหลักสูตร	3.57	0.91	มาก
9 ดำเนินปัญหาและความต้องการของครูผู้สอนในการใช้สื่อการเรียนรู้	3.28	0.95	ปานกลาง
10 จัดทำแผนพัฒนาสื่อการเรียนรู้ไว้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ	3.33	0.84	ปานกลาง
11 จัดเตรียมสื่อการเรียนรู้ไว้อย่างหลากหลายให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน	3.35	0.86	ปานกลาง
12 จัดเตรียมสื่อการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ไว้ล่วงหน้า 1 เดือน	3.18	0.82	ปานกลาง
13 ครูเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน	3.63	0.67	มาก
14 จัดระบบการจัดเก็บ ซ่อมและบำรุงรักษาสื่อการเรียนรู้ให้มีความพร้อมที่จะใช้ประโยชน์	3.17	0.93	ปานกลาง
15 จัดบุคลากรรับผิดชอบเกี่ยวกับสื่อการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้	3.32	0.98	ปานกลาง
16 จัดการกำกับ ติดตาม ประเมินผลการใช้สื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	3.22	0.96	ปานกลาง
การจัดกระบวนการเรียนรู้			
17 จัดกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544	3.78	0.74	มาก
18 จัดกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และเป้าหมายของหลักสูตรสถานศึกษา	3.84	0.80	มาก
19 จัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายให้เหมาะสมกับความสนใจและความสามารถของผู้เรียน	3.84	0.75	มาก
20 จัดกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นเนื้อหาที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตของผู้เรียน	3.75	0.86	มาก
21 จัดกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นทักษะกระบวนการคิดและการแก้ปัญหา	3.77	0.74	มาก
22 จัดกระบวนการเรียนรู้โดยสอดคล้องกับคุณธรรม จริยธรรมค่านิยมที่พึงประสงค์	4.08	0.79	มาก
23 จัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการทั้งในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกันและต่างกลุ่มสาระการเรียนรู้	3.85	0.80	มาก
24 จัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ทุกคน	3.79	0.73	มาก
25 จัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เช่น การจัดทำรายงานการศึกษา ค้นคว้า เป็นต้น	3.79	0.75	มาก
26 จัดการติดตามแก้ไข ข้อบกพร่องของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง	3.62	0.75	มาก
การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน			
27 จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้อย่างหลากหลายให้ผู้เรียนได้เลือกตามความสนใจและความถนัด	3.75	0.75	มาก

ตาราง 5 (ต่อ)

การใช้หลักสูตรสถานศึกษาด้านการเรียนการสอนตามหลักสูตร	$\bar{X}$	S D	ระดับ
28 จัดกิจกรรมชมรมให้ผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ เช่น กีฬา ดนตรี นาฏศิลป์ เป็นต้น	4.04	0.82	มาก
29 จัดเชิญภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นวิทยากร ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	3.60	1.02	มาก
30 จัดการวางแผนร่วมกันระหว่างผู้บริหาร สถานศึกษาและครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	3.71	0.83	มาก
31 จัดบุคลากรรับผิดชอบการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้เหมาะสมกับความถนัดและความสามารถ	3.73	0.89	มาก
32 ผู้บริหาร ได้นิเทศและติดตามการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	3.51	0.85	มาก
33 จัดให้มีการใช้สถานที่สำคัญในชุมชน เช่น วัด สำนักงานเขต ศูนย์บริการสาธารณสุข เป็นแหล่งเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	3.57	1.06	มาก
การวัดและประเมินผล			
34 จัดเตรียมแบบวัดผลและประเมินผลตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ไว้ล่วงหน้า	3.75	0.92	มาก
35 ใช้วิธีการวัดผลและประเมินผลที่หลากหลาย เช่น ทดสอบ สังเกต สัมภาษณ์ ตรวจผลงาน แฟ้มสะสมงาน ฯลฯ	3.93	0.75	มาก
36 จัดการประเมินผลการเรียนรู้ให้ครอบคลุมภารกิจทั้ง 4 ด้าน คือ การประเมินผลการเรียนกลุ่มสาระ ประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนสื่อความ	4.04	0.78	มาก
37 จัดทำข้อมูลเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลระดับช่วงชั้น	3.82	0.84	มาก
38 ครูได้นำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาการเรียนรู้อย่างเหมาะสม เช่น จัดสอนซ่อมเสริม	3.77	0.87	มาก
39 จัดทำเอกสารหลักฐานเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ไว้แสดงวุฒิการศึกษา และรับรองผลการเรียนรู้ของผู้เรียน	3.90	0.80	มาก
รวม	3.66	0.55	มาก

จากตาราง 5 พบว่า การปฏิบัติงานการใช้หลักสูตรสถานศึกษาด้านการดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตรโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.66, S D = 0.55$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3 อันดับแรก คือ ข้อที่ 22 การจัดกระบวนการเรียนรู้โดยสอดคล้องคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ ($\bar{X} = 4.08, S D = 0.79$) รองลงมาคือข้อที่ 28 จัดกิจกรรมชมรมให้ผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ เช่น กีฬา ดนตรี นาฏศิลป์ เป็นต้น ($\bar{X} = 4.04, S D = 0.82$) และข้อที่ 36 จัดการประเมินผลการเรียนรู้ให้ครอบคลุมภารกิจทั้ง 4 ด้าน คือ การประเมินผลการเรียนกลุ่มสาระ ประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนสื่อความ ($\bar{X} = 4.04, S D = 0.78$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ย 3 อันดับสุดท้าย คือ ข้อที่ 14 จัดระบบการจัดเก็บซ่อมและบำรุงรักษาสื่อการเรียนรู้ให้มีความพร้อมที่จะใช้ประโยชน์ ($\bar{X} = 3.17, S D = 0.93$) ข้อที่ 12 จัดเตรียมสื่อการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ไว้ล่วงหน้า 1 เดือน ($\bar{X} = 3.18, S D = 0.82$) และข้อที่ 16 จัดการกำกับ ติดตาม ประเมินผลการใช้สื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 3.22, S D = 0.96$)

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับปฏิบัติการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของครูผู้สอน ด้านการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร

การใช้หลักสูตรสถานศึกษาด้านการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร	$\bar{X}$	S D	ระดับ
การนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร			
1 จัดทำแผนนิเทศ/โครงการนิเทศโดยกำหนดเป้าหมายชัดเจน	3.47	0.80	ปานกลาง
2 จัดการประชุมชี้แจง ปรึกษาหารือให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อการใช้หลักสูตรและการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร	3.66	0.80	มาก
3 กำหนดตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จในการดำเนินงานการใช้หลักสูตรสถานศึกษา	3.58	0.79	มาก
4 จัดกิจกรรมการนิเทศหลายรูปแบบ ให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา	3.53	0.83	มาก
5 จัดการนิเทศเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การวัดผลประเมินผลอย่างต่อเนื่อง	3.59	0.79	มาก
6 ดำเนินการนิเทศภายในโดยการเขียนชั้นเรียนเป็นประจำและสม่ำเสมอ	3.40	0.77	ปานกลาง
7 จัดสรรเวลาในการนิเทศได้อย่างเหมาะสม	3.33	0.85	ปานกลาง
8 รายงานผลการนิเทศต่อผู้ร่วมงานและผู้บังคับบัญชาไว้ร่วมกันหาแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอน	3.46	0.83	ปานกลาง
การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน			
9 มีนโยบายที่ชัดเจนในการส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดทำวิจัยในชั้นเรียน	4.03	0.82	มาก
10 มีการวางแผนร่วมกันของผู้บริหารและครูผู้สอนในการช่วยเหลือครูผู้สอนให้ทำวิจัยในชั้นเรียน	3.64	0.88	มาก
11 จัดการอบรมให้ครูผู้สอนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ กระบวนการจัดทำวิจัยในชั้นเรียน	4.05	0.75	มาก
12 จัดหาวิทยากรวิจัยในชั้นเรียนมาเผยแพร่และเป็นแบบอย่างให้แก่ครูผู้สอน	3.34	0.99	ปานกลาง
13 จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากรายงานวิจัยของครูผู้สอนในสถานศึกษา	3.27	0.97	ปานกลาง
14 ผู้บริหารติดตามการจัดทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนอย่างจริงจัง	3.58	0.94	มาก
15 ผู้บริหารติดตาม การนำผลการวิจัยไปใช้ในการปฏิบัติให้พัฒนาการเรียนการสอนอย่างจริงจัง	3.39	0.85	ปานกลาง
รวม	3.55	0.61	มาก

จากตาราง 6 พบว่า การปฏิบัติงานการใช้หลักสูตรสถานศึกษาด้านการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตรโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55, S D = 0.61$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3 อันดับแรก คือ ข้อที่ 11 การจัดการอบรมให้ครูผู้สอนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ กระบวนการจัดทำวิจัยในชั้นเรียน ($\bar{X} = 4.05, S D = 0.75$) รองลงมาคือข้อที่ 9 มีนโยบายที่ชัดเจนในการส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดทำวิจัยในชั้นเรียน ($\bar{X} = 4.03, S D = 0.82$) และข้อที่ 2 จัดการประชุมชี้แจง ปรึกษาหารือให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อการใช้หลักสูตรและการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร ($\bar{X} = 3.66, S D = 0.80$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ย 3 อันดับสุดท้าย คือ ข้อที่ 13 จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากรายงานวิจัยของครูผู้สอนในสถานศึกษา ($\bar{X} = 3.27, S D = 0.97$) ข้อที่ 7 จัดสรรเวลาในการนิเทศได้อย่าง

เหมาะสม ($\bar{X}=3.33, SD=0.85$) และข้อที่ 12 จัดหารายงานวิจัยในชั้นเรียนมาเผยแพร่และเป็นแบบอย่างให้แก่ครูผู้สอน ($\bar{X}=3.34, SD=0.99$)

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติการใช้หลักสูตรสถานศึกษา จำแนกตามสถานภาพของครูผู้สอน และความเชื่ออำนาจในตน

การเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติงานการใช้หลักสูตรสถานศึกษา จำแนกตามสถานภาพของครูผู้สอนและความเชื่ออำนาจในตน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอเป็นภาพรวม รายด้าน ดังปรากฏในตาราง 7 - 8

ตาราง 7 การเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติการใช้หลักสูตรสถานศึกษา จำแนกตามสถานภาพของครูผู้สอน

ระดับการปฏิบัติ การใช้หลักสูตรสถานศึกษา	สถานภาพของครูผู้สอน	n	$\bar{X}$	SD	t	p
1 ด้านการบริหารและบริการ หลักสูตร	กลุ่มสร้างพื้นฐานการคิด	50	3.67	.66	70	.49
	กลุ่มสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์	42	3.58	.54		
2 ด้านการเรียนการสอนตาม หลักสูตร	กลุ่มสร้างพื้นฐานการคิด	50	3.68	.61	32	.75
	กลุ่มสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์	42	3.64	.48		
3 ด้านการสนับสนุนและ ส่งเสริมการใช้หลักสูตร	กลุ่มสร้างพื้นฐานการคิด	50	3.59	.63	57	.57
	กลุ่มสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์	42	3.51	.61		
รวมทุกด้าน	กลุ่มสร้างพื้นฐานการคิด	50	3.66	.60	50	.62
	กลุ่มสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์	42	3.60	.48		

จากตาราง 7 พบว่า ครูผู้สอนมีสถานภาพแตกต่างกัน มีการปฏิบัติในการใช้หลักสูตรสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน ทั้งโดยรวมและรายด้าน

ตาราง 8 การเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติการใช้หลักสูตรสถานศึกษา จำแนกตามความเชื่ออำนาจในตน

ระดับการปฏิบัติ การใช้หลักสูตรสถานศึกษา	ความเชื่ออำนาจในตน	n	$\bar{X}$	SD	t	p
1 ด้านการบริหารและ บริการหลักสูตร	ความเชื่ออำนาจในตนสูง	45	3.84	58	3.50*	.001
	ความเชื่ออำนาจในตนต่ำ	47	3.43	56		
2 ด้านการเรียนการสอน ตามหลักสูตร	ความเชื่ออำนาจในตนสูง	45	3.84	57	3.12*	.002
	ความเชื่ออำนาจในตนต่ำ	47	3.49	49		
3 ด้านการสนับสนุนและ ส่งเสริมการใช้หลักสูตร	ความเชื่ออำนาจในตนสูง	45	3.73	64	2.83*	.006
	ความเชื่ออำนาจในตนต่ำ	47	3.38	55		
รวมทุกด้าน	ความเชื่ออำนาจในตนสูง	45	3.82	55	3.37*	.001
	ความเชื่ออำนาจในตนต่ำ	47	3.45	48		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 8 พบว่า การใช้หลักสูตรสถานศึกษาของครูผู้สอน ที่มีความเชื่ออำนาจในตนแตกต่างกันมีระดับการปฏิบัติการใช้หลักสูตรสถานศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 โดยรวม ผู้ที่มีความเชื่ออำนาจในตนสูงมีระดับการปฏิบัติการใช้หลักสูตรสถานศึกษาสูงกว่าผู้ที่มีความเชื่ออำนาจในตนต่ำ และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ผู้ที่มีความเชื่ออำนาจในตนสูงมีระดับการปฏิบัติการใช้หลักสูตรสถานศึกษาสูงกว่าผู้ที่มีความเชื่ออำนาจในตนต่ำทุกด้าน

4. วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา เรื่อง การใช้หลักสูตรสถานศึกษาใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารและบริการหลักสูตร ด้านการดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร ด้านการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร จำนวน 4 ข้อคำถาม สัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับโรงเรียนของท่านมีการปฏิบัติในการใช้หลักสูตรสถานศึกษา และพบปัญหาใน 3 ด้าน และปัญหาด้านอื่นจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนบางจาก ผู้อำนวยการโรงเรียนพูนสิน ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรมและผู้อำนวยการโรงเรียนวัดธรรมมงคล สรุปได้ดังนี้

5.1 ด้านการบริหารและบริการหลักสูตร

ผู้บริหารสถานศึกษามีการปฏิบัติและพบปัญหาในการบริหารและบริการหลักสูตร ดังนี้

5.1.1 จัดสร้างระบบการทำงานเป็นทีม เน้นการมีส่วนร่วมสร้างความคิดและความตระหนัก มีคณะกรรมการบริหารหลักสูตรโดยบริหารเป็นช่วงชั้น มีการวิเคราะห์หลักสูตรและตรวจสอบทบทวน ได้พัฒนาหลักสูตรทุกชั้นตอนครูมีความมั่นใจว่ามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร ได้สร้างความตระหนักปรับหลักสูตรให้สนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียน ให้ความรู้พัฒนาบุคลากรทุกด้าน เช่น การเตรียมความพร้อมในการสอน ครูได้สอนตรงความรู้ ความสามารถ ความถนัดและความสนใจ

5.1.2 มีแผนการจัดทำงบประมาณในการจัดกระบวนการเรียนรู้ มีการสำรวจความต้องการวัสดุ-อุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้ มีการจัดเอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรตามความต้องการและความสนใจของครูผู้สอน มีการจัดสภาพแวดล้อมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนมีการเตรียมอาคารสถานที่ มีบริการวัสดุ-อุปกรณ์อย่างเพียงพอ

5.1.3 พบปัญหาด้านขาดครูที่มีความเชี่ยวชาญ การปรับเทคนิควิธีสอนมีน้อย หลักสูตรไม่กำหนดทิศทางแน่นอน ครูไม่สามารถจัดปรับปรุงหลักสูตรให้ทันเวลา การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นในส่วนของหลักสูตรร้อยละ 30 การจัดหาเอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรหรือทรัพยากรไม่ทันเหตุการณ์

5.2 ด้านการดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร

ผู้บริหารสถานศึกษามีการปฏิบัติและพบปัญหาในการดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร ดังนี้

5.2.1 การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ จัดได้เหมาะสมกับผู้เรียนและกลุ่มสาระการเรียนรู้ทุกพื้นที่ของสถานศึกษา เน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ เน้นห้องสมุดและห้องคอมพิวเตอร์เป็นแหล่งเรียนรู้ และแหล่งสืบค้นข้อมูล เน้นองค์ความรู้ไม่เน้นความสวยงามและการแสดงผลงานของนักเรียนปลายทางเป็นสำคัญ การพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนด้านศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ มีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ก้าวทันเทคโนโลยี ปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน สร้างบรรยากาศให้ครูเป็นมิตรแท้ เป็นผู้ให้ เป็นผู้เมตตา สร้างตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม ปัญหาที่พบ ขาดความเชี่ยวชาญในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ให้เกิดทักษะกระบวนการคิดและการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

5.2.1 การเลือกใช้และพัฒนาสื่อ มีการสนับสนุนการผลิตสื่อและหาสื่อที่เหมาะสม มีการประชุมเชิงปฏิบัติการในการเลือกใช้และพัฒนาสื่อ แต่ยังไม่มีการสำรวจปัญหาและความต้องการของครูผู้สอนในการเลือกใช้สื่อในระดับน้อย มีแผนพัฒนาสื่อบางส่วนแต่ยังไม่ชัดเจน ไม่มีบุคลากรจัดเก็บซ่อมบำรุงที่ชัดเจน มีการประชาสัมพันธ์สื่อ ในการจัดหาสื่อเน้นสื่ออย่างง่าย ขาดครูที่มีความ

เชี่ยวชาญด้านโศดทัศน์ศึกษา รับผิดชอบในการจัดการกำกับ ติดตามประเมินผลการใช้สื่อการเรียนรู้ มีการประกวดสื่อด้วยวิธีการแบบลากจูงกันไป และพบปัญหาครูผู้สอนยังไม่สามารถที่ใช้สื่อในการถ่ายทอดได้ชัดเจนในบางกลุ่มสาระการเรียนรู้

5.2.3 การจัดกระบวนการเรียนรู้ ดำเนินการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 วิสัยทัศน์และเป้าหมายของหลักสูตรสถานศึกษา จัดกระบวนการเรียนรู้ได้หลากหลายเหมาะสมกับความสนใจและความสามารถของผู้เรียน แต่ยังไม่ทำได้สมบูรณ์ เน้นเนื้อหาที่ไปตามธรรมชาติของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้และสภาพของผู้เรียน เน้นทักษะกระบวนการคิดและแก้ปัญหาแต่ยังทำได้ไม่เต็มร้อย การสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ ทำอย่างจริงจังได้ผลที่สมบูรณ์ มีการกระตุ้นสม่ำเสมอในการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการทำได้เป็นบางส่วน ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและค้นคว้าด้วยตนเอง มีการสร้างความตระหนักให้เกิดจิตสำนึกในการเรียนรู้ มีการติดตามและแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียน ปัญหาที่พบครูผู้สอนมีความเข้าใจการจัดกระบวนการเรียนรู้แต่ขาดการทุ่มเท ครูไม่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอน ยังยึดแบบเรียนเป็นหลัก

5.2.4 การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จัดได้อย่างหลากหลายให้ผู้เรียนได้เลือกตามความถนัดและความสนใจ มีกิจกรรมตามความต้องการของผู้เรียนและ ส่งเสริมการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ เน้นส่งเสริมความเป็นไทย มีการเชิญวิทยากรท้องถิ่น มีการวางแผนร่วมกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนรับผิดชอบ ปัญหาที่พบผู้บริหารได้นิเทศและติดตามการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนน้อย ความปลอดภัยของผู้เรียนในการไปศึกษานอกสถานที่ ครูผู้สอนไม่ประเมินผลของการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อการพัฒนางานของตนเอง รายงานผลการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไม่ชัดเจน

5.2.5 การวัดผลและประเมินผล มีคณะกรรมการดำเนินการวัดผลและประเมินผล มีการจัดเตรียมแบบวัดผลและประเมินผลตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ใช้วิธีการวัดผลและประเมินผลที่หลากหลาย มีการใช้แบบทดสอบ การสังเกต การสัมภาษณ์ ตรวจผลงานและแฟ้มสะสมงาน มีการจัดการประเมินผลการเรียนรู้ให้ครอบคลุมภารกิจ 4 ด้าน มีการจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลระดับช่วงชั้น นำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาการเรียนรู้ มีการเตรียมความพร้อมจัดทำเอกสารหลักฐานไว้แสดงวุฒิการศึกษาและรับรองผลการเรียนรู้ ปัญหาที่พบ เอกสารการวัดผลประเมินผลตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 มีเอกสารแบบพิมพ์หลายฉบับมากเพิ่มภาระงานให้ครูผู้สอน ขาดระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจน จุดที่ต้องพัฒนาคือการนำผลการประเมินไปพัฒนาการเรียนรู้ ไม่มีบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านการวัดผลและประเมินผลโดยตรงในการช่วยเหลือสะท้อนภาพที่ชัดเจน ครูผู้สอนที่จัดทำข้อมูลสารสนเทศด้านวัดผลมีภารกิจในการสอนเต็มที่

5.3 ด้านการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร

ผู้บริหารสถานศึกษามีการปฏิบัติและพบปัญหาในการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร ดังนี้

5.3.1 การนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร มีการจัดทำแผนการนิเทศ โครงการนิเทศที่กำหนดเป้าหมายชัดเจน จัดการประชุมชี้แจง ปฐกษัตริย์ให้ทุกฝ่าย ได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อการใช้หลักสูตรและการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรในรูปแบบของคณะกรรมการบริหารหลักสูตร การกำหนดตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จของการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ต้องพัฒนาที่เร่งด่วน การจัดกิจกรรมการนิเทศนั้นจัดไว้หลายรูปแบบ มีการสังเกตการสอน มีการนิเทศแบบกัลยาณมิตร คู่สัญญา การเยี่ยมชั้น ครูผู้สอนตระหนักในการนิเทศว่ามีผลต่อการพัฒนาการเรียนการสอน มีส่วนน้อยที่ไม่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอน ปัญหาที่พบการจัดสรรเวลาในการนิเทศให้มีความเหมาะสม การกำหนดตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จของการใช้หลักสูตรสถานศึกษา การรายงานผลการนิเทศต่อผู้ร่วมงานและผู้บังคับบัญชาเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอน

5.3.2 การวิจัยเพื่อการพัฒนาการเรียนการสอน มีนโยบายที่ชัดเจนในการส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างน้อยคนละ 1 ชิ้นงานในปีการศึกษา มีการวางแผนร่วมกันของผู้บริหารและครูผู้สอนในการช่วยเหลือให้ทำวิจัยในชั้นเรียน การเสริมความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการวิจัยในชั้นเรียน ด้วยการเข้าร่วมอบรมสัมมนา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับครูผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถด้านวิจัย จัดหารายงานการวิจัยในชั้นเรียนมาเผยแพร่และเป็นแบบอย่างที่ดี แต่ในการนำผลการวิจัยไปใช้ในการปฏิบัติไว้พัฒนาการเรียนการสอนเป็นจุดอ่อนที่ต้องพัฒนา ปัญหาที่พบครูผู้สอนได้แก้ไขปัญหาในขณะดำเนินการเรียนการสอน แต่ไม่มีการจดบันทึกไว้เพื่อการพัฒนาต่อไป และงานบันทึกหลังสอนไม่สอดคล้องนำไปสู่งานวิจัยในชั้นเรียน

5.4 ปัญหาอื่นๆที่ผู้บริหารสถานศึกษาพบ

5.4.1 หลักสูตรง่ายเกินไป ผู้เรียนมีความสุขแต่ไม่ฉลาด หลักสูตรที่ต่างกัน ต่างทำต่างกัน ต่างปรับนั้นเป็นปัญหาในการพัฒนาหลักสูตร การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาแล้ว ไม่อ่านศึกษา ทำความเข้าใจ เป็นอุปสรรคในการพัฒนา

5.4.2 ผู้ปกครองมีความรู้ ความเข้าใจหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้น้อย ผู้ปกครองยังนิยมให้บุตรหลานเรียนพิเศษ ด้วยสภาพปัญหาทางครอบครัว เศรษฐกิจ ครอบครัวแตกแยกมีรายได้น้อย ฐานะยากจนมีผลต่อการใช้หลักสูตรสถานศึกษาในการพัฒนาการเรียนรู้อของผู้เรียน

5.4.3 ปัญหาการพัฒนาด้านอาคารสถานที่ ยังส่งผลกระทบต่อบรรยากาศการเรียนรู้ในการใช้หลักสูตรสถานศึกษา การสร้างความตระหนักให้คณะกรรมการสถานศึกษา เห็นความสำคัญและมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรสถานศึกษา เพื่อนำข้อมูลและปัญหาในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย เรื่อง การใช้หลักสูตรสถานศึกษา รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำผลการวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย โดยได้นำเสนอตามลำดับ ดังนี้

- 1 ความมุ่งหมายของการวิจัย
- 2 สมมุติฐานของการวิจัย
- 3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
- 4 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 5 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 6 การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล
- 7 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล
- 8 อภิปรายผล
- 9 ข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ดังต่อไปนี้

- 1 เพื่อศึกษาการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ใน 3 ด้าน คือ การบริหารและบริการหลักสูตร การดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร การสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร
- 2 เพื่อเปรียบเทียบการใช้หลักสูตรสถานศึกษา จำแนกตามสถานภาพของครูผู้สอน
ความเชื่ออำนาจในตน

สมมุติฐานในการวิจัย

- 1 ครูผู้สอนมีสถานภาพแตกต่างกัน มีการใช้หลักสูตรสถานศึกษาแตกต่างกัน
- 2 ครูผู้สอนมีความเชื่ออำนาจในตนแตกต่างกัน มีการใช้หลักสูตรสถานศึกษา แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 2 ส่วนคือใช้ในการสัมภาษณ์และการตอบแบบสอบถาม เป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร ในปีการศึกษา 2547 จำนวน 134 คนได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาใช้ในการสัมภาษณ์ จำนวน 4 คนและครูผู้สอนใช้ในการตอบแบบสอบถาม จำนวน 130 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือใช้ในการสัมภาษณ์และการตอบแบบสอบถาม ผู้บริหารสถานศึกษาใช้ในการสัมภาษณ์ จำนวน 4 คน และครูผู้สอนใช้ในการตอบแบบสอบถาม จำนวน 97 คน โดยการเปิดตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan 1970 608) จากนั้นใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้โรงเรียนเป็นชั้น และจำนวนครูในโรงเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละชั้น จำแนกตามกลุ่มสร้างพื้นฐานการคิดและกลุ่มสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์ จากนั้นในแต่ละกลุ่มกำหนดผู้ให้ข้อมูลโดยใช้การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาขึ้นโดยอาศัยการศึกษาค้นคว้าจากตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและแบบบันทึกการสัมภาษณ์ ซึ่งมี 2 ชุด คือ

ชุดที่ 1 เป็นแบบสอบถาม เพื่อศึกษาการใช้หลักสูตรสถานศึกษา แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นครูผู้สอน ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ใดของ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้

ตอนที่ 2 สอบถามความเชื่ออำนาจในคน ค่าความเชื่อมั่นได้เท่ากับ 0.889

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ทั้งฉบับ ค่าความเชื่อมั่นได้เท่ากับ 0.983 ได้แก่ ด้านการบริหารและบริการหลักสูตร ค่าความเชื่อมั่นได้เท่ากับ 0.937 ด้านการดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร ค่าความเชื่อมั่นได้เท่ากับ 0.969 ด้านการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร ค่าความเชื่อมั่นได้เท่ากับ 0.973

ชุดที่ 2 เป็นแบบบันทึกการสัมภาษณ์ ผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อศึกษาการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1 ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อขอความร่วมมือจากสำนักงานเขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร ในการขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและเก็บข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามของครูผู้สอน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์และตอบแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยนำหนังสือไปให้ด้วยตนเอง

2 การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามส่งให้แก่ครูผู้สอนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 97 ฉบับ โดยใช้ส่งทางไปรษณีย์ และติดต่อบริษัทรับคืนด้วยตนเอง

3 นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนจากกลุ่มตัวอย่างมาตรวจสอบ และคัดแยกแบบสอบถามที่สมบูรณ์ครบถ้วน ซึ่งได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์ครบถ้วนทั้งสิ้น 92 ฉบับ จาก 97 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 94.84

4 การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ไปบันทึกการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาด้วยตนเอง จำนวน 4 คน

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1 แบบสอบถามที่ได้รับคืนมา ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม โดยการพิจารณาแบบสอบถามที่ตอบครบถ้วนและไม่ตอบซ้ำในข้อเดียวกัน ซึ่งถือว่าเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ ตรวจสอบให้คะแนน โดยกำหนดค่าคะแนนของแต่ละแบบสอบถาม ตามเกณฑ์ที่กำหนด

2 แบบบันทึกการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยได้นำแบบบันทึกการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา รวบรวมสรุปข้อมูลไว้

3 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ชุดที่ 1 แบบสอบถาม (ครูผู้สอน) ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดังนี้

3.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของครูผู้สอน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

3.2 วิเคราะห์ความเชื่ออำนาจในตน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ คำนวณค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของระดับความเชื่ออำนาจในตนเป็นรายข้อ และโดยรวม โดยแปลความหมายโดยค่าเฉลี่ยด้วยเกณฑ์ในการประเมิน คือการจัดกลุ่มความเชื่ออำนาจในตนของครูผู้สอนได้ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มความเชื่ออำนาจในตนสูง และความเชื่ออำนาจในตนต่ำ โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ของคะแนนทั้งหมดเป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่ม คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ตั้งแต่ 2.79 ขึ้นไป เป็นกลุ่มความเชื่ออำนาจในตนสูง และ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) กลุ่มต่ำตั้งแต่ 2.79 ลงมา เป็นกลุ่มความเชื่ออำนาจในตนต่ำ

3.3 วิเคราะห์การใช้หลักสูตรสถานศึกษา ในด้านการบริหารและบริการหลักสูตร ด้านการดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร ด้านการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และ เปรียบเทียบการปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรสถานศึกษา จำแนกตามสถานภาพของครูผู้สอนและความเชื่ออำนาจในตน โดยใช้ t-test แบบ Independent

4 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ นำแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ใน 3 ด้าน คือ ด้านการบริหารและบริการหลักสูตร ด้านการดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร ด้านการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์เป็นความเรียง

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการศึกษาค้นคว้ามีดังต่อไปนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม พบว่า

1 ข้อมูลทั่วไปในการออกแบบสอบถามของครูผู้สอน พบว่า สถานภาพของครูผู้สอนจำนวน 92 คน มีกลุ่มสร้างพื้นฐานการคิดจำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 54.3 และกลุ่มสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 45.7 จำแนกตามความเชื่ออำนาจในตน เป็นผู้มีความเชื่ออำนาจในตนสูง จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 48.91 และเป็นผู้มีความเชื่ออำนาจในตนต่ำ จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 51.09

2 การใช้หลักสูตรสถานศึกษา โดยรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับด้านการดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตรมีระดับการปฏิบัติมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านบริหารและบริการหลักสูตร และลำดับสุดท้าย คือ ด้านการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร

3 ผลการเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติการใช้หลักสูตรสถานศึกษา จำแนกตามสถานภาพของครูผู้สอน และความเชื่ออำนาจในตน

3.1 ครูผู้สอนมีสถานภาพแตกต่างกัน มีระดับการปฏิบัติการใช้หลักสูตรสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน ทั้งโดยรวมและรายด้าน

3.2 การปฏิบัติงานการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของครูผู้สอน ที่มีความเชื่ออำนาจในตนแตกต่างกัน พบว่า มีการปฏิบัติโดยรวมแตกต่าง และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า แตกต่างกันทุกด้าน

4 สรุปผลจากการสัมภาษณ์

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาในการใช้หลักสูตรสถานศึกษา จำนวน 4 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนบางจาก ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม ผู้อำนวยการโรงเรียนพุนสิน ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดธรรมมงคล ผู้บริหารสถานศึกษามีการปฏิบัติในการใช้หลักสูตรสถานศึกษาและพบปัญหา ดังนี้

4.1 ด้านการบริหารและบริการหลักสูตร

4.1.1 มีการวิเคราะห์หลักสูตรและตรวจสอบทบทวน ครูมีความมั่นใจว่ามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร ได้สร้างความตระหนักปรับหลักสูตรให้สนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียน

4.1.2 มีการสำรวจความต้องการและบริการวัสดุ-อุปกรณ์ มีการจัดเอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร

4.1.3 พบปัญหาขาดครูที่มีความเชี่ยวชาญ ครูไม่สามารถจัดปรับปรุงหลักสูตรให้ทันเวลา ต้องพัฒนาการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นในส่วนร้อยละ 30 การจัดหาเอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรหรือวัสดุบริการไม่ทันเหตุการณ์

4.2 ด้านการดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร

4.2.1 การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ เน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ ขาดครูที่มีความเชี่ยวชาญในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ให้เกิดทักษะกระบวนการคิดและการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

4.2.1 การเลือกใช้และพัฒนาสื่อ มีการสนับสนุนการผลิตสื่อ เน้นการสำรวจปัญหาและความต้องการในการเลือกใช้สื่อ ไม่มีบุคลากรจัดเก็บซ่อมบำรุง ขาดครูที่มีความเชี่ยวชาญด้านโสตทัศนศึกษารับผิดชอบในการจัดการกำกับ ติดตามประเมินผลการใช้สื่อการเรียนรู้ ครูผู้สอนยังไม่สามารถที่ใช้สื่อในการถ่ายทอดได้ชัดเจนในบางกลุ่มสาระการเรียนรู้

4.2.3 การจัดการกระบวนการเรียนรู้ ได้หลากหลายเหมาะสมกับความสนใจและความสามารถของผู้เรียนแต่ยังไม่ทำได้สมบูรณ์ เน้นทักษะกระบวนการคิดและแก้ปัญหาแต่ยังทำได้ไม่เต็มร้อย การสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ ทำอย่างจริงจังได้ผลดี มีการสร้างความตระหนักให้เกิดจิตสำนึกในการเรียนรู้ มีการติดตามและแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียน พบปัญหาคือครูมีความรู้และความเข้าใจการจัดการกระบวนการเรียนรู้แต่ขาดการทุ่มเทและ ครูไม่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนยังยึดแบบเรียนเป็นหลัก

4.2.4 การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จัดได้อย่างหลากหลายให้ผู้เรียนได้เลือกตามความถนัดและความสนใจ มีการวางแผนร่วมกัน พบปัญหาคือผู้บริหารได้นิเทศและติดตามการจัดกิจกรรม

พัฒนาผู้เรียนน้อย ครูผู้สอนไม่ประเมินผลการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในการพัฒนางานของตนเอง รายงานผลการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไม่ชัดเจน

4.2.5 การวัดผลและประเมินผล มีการจัดเตรียมแบบวัดผลและประเมินผลตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ใช้วิธีการวัดผลและประเมินผลที่หลากหลาย มีการจัดการประเมินผลการเรียนรู้ให้ครอบคลุมภารกิจ 4 ด้าน นำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาการเรียนรู้ของ พบปัญหา คือ มีเอกสารแบบพิมพ์หลายฉบับมากเพิ่มภาระงานให้ครูผู้สอน ขาดระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจน ต้องพัฒนาการนำผลประเมินไปพัฒนาการเรียนรู้

4.3 ด้านการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร

4.3.1 การนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร มีเป้าหมายชัดเจนในการจัดทำแผนการนิเทศ โครงการนิเทศ จัดการประชุมชี้แจงให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร มีการจัดกิจกรรมการนิเทศไว้หลายรูปแบบ ครูตระหนักว่าการนิเทศมีผลต่อการพัฒนาการเรียนการสอน พบปัญหา คือ การจัดสรรเวลาในการนิเทศให้มีความเหมาะสม การกำหนดตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จของการใช้หลักสูตรสถานศึกษา การรายงานผลการนิเทศไว้พัฒนาการเรียนการสอน

4.3.2 การวิจัยเพื่อการพัฒนาการเรียนการสอน มีนโยบายที่ชัดเจน มีการวางแผนร่วมกันช่วยเหลือให้ทำวิจัยในชั้นเรียน มีการเสริมความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการวิจัยในชั้นเรียน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้ที่มีความสามารถด้านวิจัย จัดหารายงานการวิจัยมาเผยแพร่ ต้องพัฒนาการนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน พบปัญหา คือ ครูได้แก้ไขปัญหามิได้แก่ปัญหาในการจดบันทึกไว้เพื่อการพัฒนา และงานบันทึกหลังสอนไม่สอดคล้องนำไปสู่งานวิจัยในชั้นเรียน

4.4 ปัญหาอื่นๆ

4.4.1 ครูไม่อ่านศึกษา ทำความเข้าใจ เป็นอุปสรรคในการพัฒนาการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

4.4.2 ผู้ปกครองมีความรู้ ความเข้าใจหลักสูตรน้อยมีผลต่อการใช้หลักสูตรสถานศึกษาในการพัฒนาการเรียนรู้

4.4.3 การพัฒนาอาคารสถานที่ ยังเป็นปัญหาต่อการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ในการใช้หลักสูตรสถานศึกษา การสร้างความตระหนักให้คณะกรรมการสถานศึกษา เห็นความสำคัญและมีความรู้ ความเข้าใจในการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลในประเด็นสำคัญดังนี้

1 จากการศึกษาพบว่า การใช้หลักสูตรสถานศึกษา โดยรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับด้านการดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตรมีระดับการปฏิบัติมากสูงสุด รองลงมาคือด้านบริหารและบริการหลักสูตร และลำดับสุดท้ายคือด้านการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร โดยจะนำมาอภิปรายเป็นรายด้าน ตามลำดับดังนี้

ด้านการดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร ผู้บริหารและครูผู้สอนมีการปฏิบัติตรงกันในเรื่อง การจัดกระบวนการเรียนรู้โดยสอดคล้องกับคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ ทั้งนี้เป็นเพราะจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 คือมุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย ผลการศึกษาดังกล่าวได้แสดงถึงการดำเนินงานที่สอดคล้องกับปรัชญาของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ที่ว่า เป็นคนดี มีปัญญา มีความเป็นไทย มีความรู้อันเป็นสากล และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข (สุภรณ์ สภาพงศ์ 2545 :19-21) และสอดคล้องกับรายงานการติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ปีการศึกษา 2545 ที่พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ครูได้จัดกิจกรรมการสอน โดยสอดคล้องกับคุณธรรม จริยธรรม เป็นการสอนแบบบูรณาการ จริยธรรม คุณธรรม เพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่เลิศ (ศูนย์วิจัยและพัฒนาฝ่ายการศึกษาอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ 2545 :10-14) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ควรดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างหลากหลายให้ ผู้เรียนได้เลือกตามความถนัดและความสนใจ จัดกิจกรรมชมรมตามความต้องการของผู้เรียน และ ส่งเสริมการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ เน้นส่งเสริมความเป็นไทย จัดเชิญวิทยากรท้องถิ่นมาเป็นวิทยากรเป็นช่วงๆ มีการวางแผนร่วมกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนจัดบุคลากรรับผิดชอบ มีการจัดกิจกรรมชมรมให้ ผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ เช่น กีฬา ดนตรี นาฏศิลป์ เป็นต้น ส่วนด้านการวัดผลและประเมินผลควร ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการวัดผลและประเมินผล ให้มีการจัดเตรียมแบบวัดผลและประเมินผลตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ใช้วิธีการวัดผลและประเมินผลที่หลากหลาย โดยจัดการวัดผลและประเมินผลก่อนเรียน ระหว่างเรียน หลังเรียนและปลาย มีการจัดการประเมินผลการเรียนรู้ให้ครอบคลุม มีการจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลระดับช่วงชั้น การนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาการเรียนรู้ มีการเตรียมความพร้อมในการทำเอกสารหลักฐานเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผล การเรียนรู้ไว้แสดงวุฒิการศึกษาและรับรองผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร (2546: 1) ได้กำหนดไว้ว่า การวัดผลประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ให้ผู้สอนใช้พัฒนา คุณภาพผู้เรียน เพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน รวมทั้งข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ ด้านการเลือกใช้และพัฒนาสื่อ ครูผู้สอนยังไม่สามารถใช้สื่อใน

การถ่ายทอดได้ชัดเจนในบางกลุ่มสาระการเรียนรู้ และขาดบุคลากรที่รับผิดชอบ มีการเตรียมสื่อเป็นบางส่วน การประเมินผลการใช้สื่อยังต้องดำเนินการพัฒนาต่อไปในสถานศึกษา จัดระบบการจัดเก็บ ช่อม และบำรุงรักษาสื่อการเรียนรู้ให้มีความพร้อมที่จะใช้ประโยชน์ จัดเตรียมสื่อการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ไว้ล่วงหน้า 1 เดือน และจัดการกำกับ ติดตาม ประเมินผลการใช้สื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

ด้านบริหารและบริการหลักสูตร ผลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารส่วนใหญ่มีการปฏิบัติโดยจัดสร้างระบบการทำงานเป็นทีมที่เน้นการมีส่วนร่วมในการบริหาร ให้มีคณะกรรมการบริหารหลักสูตร โดยบริหารเป็นช่วงชั้น ประชุมปรึกษาหารือเมื่อประสบปัญหาในการดำเนินงานการใช้หลักสูตร สถานศึกษา มีการประเมินผลปรับเปลี่ยนตลอดเวลา เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย มีการวิเคราะห์หลักสูตร และตรวจสอบทบทวน การจัดทำหลักสูตรได้พัฒนาทุกขั้นตอนและมีความมั่นใจว่าครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร และสามารถปรับหลักสูตรให้สนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียน ให้ความรู้พัฒนาบุคลากรทุกด้าน เช่น การเตรียมความพร้อมในการสอน ครูได้เข้าสอนตรงความรู้ ความสามารถ ความถนัดและความสนใจ การวัดผลและประเมินผล การจัดการเรียนรู้ เป็นต้น เนื่องจาก ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำในการนำหลักสูตรไปใช้ โดยร่วมประสานกับบุคลากรทุกฝ่าย จัดการประชุมสัมพันธหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อให้ทุกฝ่ายทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการนำหลักสูตรไปใช้ และสนับสนุนให้บุคลากรทุกฝ่ายของสถานศึกษาได้รับความรู้และความสามารถในการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ส่วนความคิดเห็นของครูผู้สอน โดยรวมการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะการจัดให้ครูเข้ารับการประชุมอบรม สัมมนา ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร ปีการศึกษาละ 1 ครั้ง ซึ่งมีระดับการปฏิบัติมากที่สุด และจัดการประชุม อบรม สัมมนา เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร ภาคเรียนละ 1 ครั้ง มีระดับการปฏิบัติมากในลำดับที่ 3 นั้น จัดได้ว่าเป็นการเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายของการใช้หลักสูตรอันส่งผลถึงประโยชน์ต่องานสอนของครูกระทรวงศึกษาธิการ และสอดคล้องกับงานวิจัยของยุพิน ศรีสุวรรณ (2537 : 204) ที่ศึกษาสภาพการใช้หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) โดยผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนมีการปฏิบัติอยู่มากในเรื่องของการประชุมครูให้การดำเนินงานเป็นไปตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลวิจัยของ นิติพร อินทรสิทธิ์ (2546 : 111) ที่พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนต่อสภาพการเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และมีการส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรในโรงเรียนเข้ารับการอบรม สัมมนา หรือฝึกปฏิบัติในการเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตร เพราะฉะนั้นในแง่ของการพัฒนาหลักสูตรให้มีคุณภาพ การประชุม สัมมนาหรือปรึกษาหารือร่วมกันทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งฝ่ายผลิตและฝ่ายใช้จึงจัดว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญเพื่อการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรให้มีคุณภาพและเหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน (วิชัย คีตสระ 2535 : 38) และสอดคล้อง

กับงานวิจัยของ รัชชัย นาจำปา (2542 บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาการใช้หลักสูตรในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุทัยธานี ผลการวิจัยพบว่า ด้านการบริหารและบริการหลักสูตร มีการเตรียมบุคลากร โดยการจัดประชุม อบรม หรือสัมมนาเกี่ยวกับหลักสูตร จัดครูเข้าสอนตามวุฒิการศึกษาและความเหมาะสม

ด้านการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร ผู้บริหารและครูผู้สอนมีการปฏิบัติตรงกันในเรื่อง การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนในเรื่อง การจัดการอบรมให้ครูผู้สอนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ กระบวนการจัดทำวิจัยในชั้นเรียน และมีนโยบายที่ชัดเจนในการส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดทำวิจัยในชั้นเรียน แสดงให้เห็นว่าข้อค้นพบดังกล่าวมุ่งเน้นเรื่องการทำวิจัย ซึ่งสนับสนุนวัตถุประสงค์และยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) โดยมีแนวทางวิจัยเป็นพลวัต สามารถปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสภาพการณ์จริงได้อย่างเหมาะสมและนำมาแก้ปัญหาในชั้นเรียนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว สอดคล้องกับปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอน ซึ่งหวังให้งานวิจัยในชั้นเรียนเป็นงานวิจัยที่มีคุณภาพ มีการนำหลักสถิติทางการศึกษาที่ถูกต้องชัดเจนตามทฤษฎี (น้ำทิพย์ งามสุทธา 2547 :116) จึงเป็นเหตุให้ผู้บริหาร และครูผู้สอนมีความคิดเห็นว่า ควรจะมีการจัดอบรม ให้ความรู้ในหลายๆ ด้านแก่บุคลากรอย่างต่อเนื่อง อันจะส่งผลให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุดจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา และนำไปสู่การปฏิรูปการเรียนตามความมุ่งหมายของการปฏิรูปการศึกษาไทยอย่างแท้จริง (กองวิจัยทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ 2546 :1) นอกจากนั้นการจัดการประชุมชี้แจง ปรีกษาหารือให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อการใช้หลักสูตรและการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร ทั้งนี้เนื่องมาจาก การสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตรในสถานศึกษา นับว่าเป็นงานที่มีความสำคัญแต่ถ้าขาดงานสนับสนุนและส่งเสริมแล้วย่อมทำให้การใช้หลักสูตรไม่สมบูรณ์แบบ ด้านการนิเทศและติดตามผล การใช้หลักสูตร มีการจัดทำแผนการนิเทศ โครงการนิเทศที่กำหนดเป้าหมายชัดเจน จัดการประชุมชี้แจง ปรีกษาหารือให้ทุกฝ่าย ได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อการใช้หลักสูตรและการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรในรูปแบบของคณะกรรมการบริหารหลักสูตร ในการกำหนดตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จในการดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา มีความจำเป็นที่ต้องได้รับการพัฒนาที่เร่งด่วน ส่วนของการในจัดกิจกรรมการนิเทศนั้นจัดไว้หลายรูปแบบ มีการสังเกตการสอน มีการนิเทศแบบกัลยาณมิตร คู่สัญญา ครูผู้สอนส่วนใหญ่ได้ให้ความตระหนักในการนิเทศว่ามีผลต่อการพัฒนาการเรียนการสอนดี มีเพียงส่วนน้อยที่ต้องได้รับการพัฒนาเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอน การนิเทศการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและการวัดผลประเมินผลกำลังพัฒนาไปพร้อมๆ กัน การเยี่ยมชั้นเรียนมีการปฏิบัติเป็นประจำและสม่ำเสมอ พยายามจัดสรรเวลาในการนิเทศให้มีความเหมาะสม มีการรายงานผลต่อผู้ร่วมงานและผู้บังคับบัญชาาร่วมกันเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอน การจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากรายงานวิจัยของครูผู้สอนในสถานศึกษา จัดสรรเวลาในการนิเทศได้อย่างเหมาะสม

2 จากการศึกษาพบว่า การใช้หลักสูตรสถานศึกษาของครูผู้สอน ที่มีสถานภาพต่างกันมีการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน ทั้งโดยรวมและรายด้าน และอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ครูผู้สอนต่างมีความตระหนักในการใช้หลักสูตรเพื่อพัฒนาคุณภาพของนักเรียนให้มีคุณภาพตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 และสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มนี้ เป็นพื้นฐานสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ถึงจะจัดเป็น 2 กลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มแรกคือ กลุ่มสร้างพื้นฐานการคิด อันประกอบด้วยภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างพื้นฐานการคิด และเป็นกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาและวิกฤตของชาติ และกลุ่มที่สอง คือกลุ่มสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์ อันประกอบด้วย สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยีและภาษาต่างประเทศ เป็นสาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์และสร้างศักยภาพในการคิดและการทำงานอย่างสร้างสรรค์ เรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษา ต่างก็มีความสำคัญเหมือนกัน (กระทรวงศึกษาธิการ 2545ก 1-3)

3 จากการศึกษาพบว่า การใช้หลักสูตรสถานศึกษาของครูผู้สอน ที่มีความเชื่ออำนาจในตนเองแตกต่างกันมีการปฏิบัติต่อการใช้หลักสูตรสถานศึกษาแตกต่างกัน ผู้ที่มีความเชื่ออำนาจในตนเองสูงมีระดับการปฏิบัติการใช้หลักสูตรสถานศึกษาสูงกว่าผู้ที่มีความเชื่ออำนาจในตนเองต่ำ โดยผู้ที่มีความเชื่ออำนาจในตนเองสูงจะมีระดับการปฏิบัติการใช้หลักสูตรสถานศึกษาอยู่ในระดับมากทั้งโดยรวมและรายด้าน และผู้ที่มีความเชื่ออำนาจในตนเองต่ำจะมีระดับการปฏิบัติการใช้หลักสูตรสถานศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้ที่มีความเชื่ออำนาจในตนเองสูงนั้นเป็นผู้ที่เชื่อว่าสิ่งที่เกิดขึ้นกับตนหรือสิ่งที่ตนได้รับทั้งความสำเร็จและความล้มเหลว เกิดจากการกระทำหรือความสามารถของตนเอง และตนสามารถควบคุมให้เป็นไปตามที่ต้องการได้ ดังนั้นจึงมีความเชื่อมั่นในการใช้หลักสูตรสถานศึกษาและมีความมั่นใจในการใช้หลักสูตรสถานศึกษาอยู่ในระดับมากทั้ง 3 ด้าน คือด้านบริหารและบริการหลักสูตร ด้านการดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร และด้านการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศักดิ์ชัย นิรัญทวี (2531 : 107) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ครูที่มีความเชื่ออำนาจในตนเองสูงจะมีพฤติกรรมการทำงานสูงกว่าครูที่มีความเชื่ออำนาจในตนเองต่ำ และเมื่อพิจารณาร่วมกับจิตลักษณะอื่นคือ ความรู้สึกเกี่ยวกับการสนับสนุนจากสังคมและความภาคภูมิใจในตนเอง ก็พบว่า ถ้าครูมีความเชื่ออำนาจในตนเองสูงในขณะที่มีจิตลักษณะอื่นต่ำ ก็ยังเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมการสอนและการอบรมจริยธรรมสูงกว่าครูลักษณะอื่นแต่ถ้าครูมีความเชื่ออำนาจในตนเองต่ำในขณะที่มีจิตลักษณะอื่นสูงจะมีพฤติกรรมทั้งสองด้านต่ำ โดยครูที่มีความเชื่ออำนาจในตนเองสูงเป็นผู้ที่ทำงานจริงจัง ขยันขันแข็ง และหวังผลให้เกิดมาก

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย เรื่องการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ใน 3 ด้าน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สามารถนำผลการวิจัยที่ค้นพบไปพัฒนาการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ด้านการบริหารและบริการหลักสูตร ในการจัดทำแผนงบประมาณ การจัดให้มีคู่มือการจัดการเรียนรู้ คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน คู่มือพัฒนาสื่อการเรียนรู้ คู่มือแนวทางการวัดผลและประเมินผลการเรียน และจัดบริการวัสดุ-อุปกรณ์ ให้เพียงพอ ซึ่งพบว่า มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง

1.2 โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สามารถนำผลการวิจัยที่ค้นพบไปพัฒนาการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ด้านการดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่มีการปฏิบัติมากสูงสุดแต่จำเป็นต้องพัฒนา การจัดป้ายนิเทศนอกห้องเรียน การสำรวจปัญหาและ ความต้องการของการใช้และพัฒนาสื่อ ซึ่งพบว่า มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง

1.3 โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สามารถนำผลการวิจัยที่ค้นพบไปพัฒนาการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ด้านการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร ในการพัฒนาการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร และการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ซึ่งพบว่า มีการปฏิบัติเป็นลำดับสุดท้าย

2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ไว้เพื่อสะท้อนให้เห็นภาพรวมของการใช้หลักสูตรสถานศึกษาในกรุงเทพมหานคร

2.2 ควรศึกษาสภาพปัญหาการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ไว้เป็นแนวทางพัฒนาการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

2.3 ควรศึกษาความพึงพอใจในการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของนักเรียน โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ไว้เป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545 ก) แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

กรุงเทพฯ โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว

----- (2545 ข) คู่มือพัฒนาสื่อการเรียนรู้ กรุงเทพฯ โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว

----- (2545 ค) คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กรุงเทพฯ โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว

----- (2545 ง) การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กรุงเทพฯ โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว

----- (2545 จ) แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียน กรุงเทพฯ โรงพิมพ์คุรุสภา
ลาดพร้าว

----- (2545 ฉ) รายงานการติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร สถานศึกษา

ระดับประถมศึกษา อุดรธานี

กระทรวงศึกษาธิการ (2545) หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กรุงเทพฯ โรงพิมพ์
คุรุสภาลาดพร้าว

กองวิจัยทางการศึกษา (2546ก) รายงานการติดตามและประเมินผลการจัดทำหลักสูตรการศึกษา
ขั้นพื้นฐานของโรงเรียนเครือข่าย กรุงเทพฯ กรมวิชาการ อุดรธานี

----- (2546 ข) รายงานการติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร สถานศึกษาระดับประถมศึกษา
อุดรธานี

----- (2546ค) รายงานการศึกษาความพร้อมการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พุทธศักราช 2544 ปีการศึกษา 2546 กรุงเทพฯ โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและ
พัสดุภัณฑ์

กองบรรณาธิการ (2545, พฤศจิกายน) หลักสูตรใหม่บนเงื่อนไขเก่า ขาดครู ขาดความรู้ ขาดเงิน
สานปฏิรูปการศึกษา 5(56) 18-21

กัลยาณี ภูมิพรเทพ (2541,ตุลาคม) หลักสูตรท้องถิ่น เครื่องมือวัดการศึกษาของชุมชน
วารสารวิชาการ 1(10) 29-34

คณะกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ (2543) ปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้เรียนสำคัญที่สุด กรุงเทพฯ
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

คุณากร กมล (2536) การใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ ศ 253)
ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา จังหวัดตราด
ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครู ปริญญาพนธ์ กศ ม (การบริหาร
การศึกษา) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถ่ายเอกสาร

- จันทร์ภาณี สงวนนาม (2533) คุณลักษณะบางประการของผู้บริหารบรรยากาศของโรงเรียนและ
ความพึงพอใจในงานที่สัมพันธ์กับความสำเร็จของโรงเรียนประถมศึกษา ปริญญาโท
กศ.ด (การบริหารการศึกษา) กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถ่ายเอกสาร
จำรัส นองมาก (2547,กรกฎาคม) การสอนที่ทำให้ผู้เรียนเรียนอย่างมีความสุข วารสารการศึกษา
27 (10) 3 – 9
- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) การพัฒนาหลักสูตร หลักการและแนวปฏิบัติ กรุงเทพฯ
โรงพิมพ์ส่งเสริมสุขภาพใจ
- ชูศรี สุวรรณโชติ (2542) หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร กรุงเทพฯ โรงพิมพ์กิจศึกษาเทรดดิ้ง
ดวงเดือน พันธมนาวิน (2529) รายงานการวิจัยเรื่อง การควบคุมอิทธิพลสื่อมวลชนของ
ครอบครัวกับจิตลักษณะที่สำคัญของเยาวชนไทย กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ถ่ายเอกสาร
- ดวงเดือน อ่อนน้อม (2542) รูปแบบการเรียนรู้ภูมิศึกษาโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร
รายงานการวิจัย โครงการปฏิรูปการเรียนรู้ กรุงเทพฯ
- ถวัลย์ มาศจรัส (2545) คู่มือการเขียนและการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา กรุงเทพฯ ธารอักษร
ธำรง บัวศรี (2542) ทฤษฎีหลักสูตรการออกแบบและพัฒนา กรุงเทพฯ โรงพิมพ์พัฒนาการศึกษา
รัชชัย นาคำป่า (2542) การศึกษาการใช้หลักสูตรในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
จังหวัดอุทัยธานี วิทยานิพนธ์ คม (บริหารการศึกษา) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถ่ายเอกสาร
- ธนัญชัย มณีธรรม (2547) ปัญหาการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนนำร่องและโรงเรียน
เครือข่าย สังกัดกรุงเทพมหานคร วิทยานิพนธ์ ศษ ม (การบริหารการศึกษา)
กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ถ่ายเอกสาร
- ธวัชชัย ชัยจิรธาดาและคณะ (2545) หลักสูตรสถานศึกษา กรุงเทพฯ สำนักงานปฏิรูปการศึกษา
นิติพร อินทรสิทธิ์ (2546) สภาพและปัญหาในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2544 ของโรงเรียนนำร่องและโรงเรียนเครือข่าย สังกัดสำนักงานการประถม
ศึกษา จังหวัดสกลนคร วิทยานิพนธ์ ศษ ม (หลักสูตรและการสอน) ขอนแก่น
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น ถ่ายเอกสาร
- น้ำทิพย์ งามสุทธา (2547) การศึกษาสภาพการใช้และปัญหาการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของ
โรงเรียนในเครือคณะภคินีพระหฤทัยของพระเยซูเจ้าแห่งกรุงเทพฯ สารนิพนธ์ กศม
(การบริหารการศึกษา) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ถ่ายเอกสาร

- บุญรับ ศักดิ์มณี (2532) การเสริมสร้างจิตลักษณะเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการทำงานราชการ
ปริญญาานิพนธ์ กศ ค (พัฒนศึกษาศาสตร์) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ถ่ายเอกสาร
- ปราณี กระทุ้มเขตต์ (2546) ปัญหาการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนนาร่องและ
โรงเรียนเครือข่าย สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วิทยานิพนธ์
ศษ ม (การบริหารการศึกษา) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ถ่ายเอกสาร
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535) การบริหารงานวิชาการ กรุงเทพมหานคร สหมิตรออฟเซต
- พรรณทิพย์ บัวชุม (2546) สภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางการแก้ปัญหการใช้หลักสูตร
การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โรงเรียนนาร่องและโรงเรียนเครือข่ายใน
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม และสังกัดสำนักงานการประถม
ศึกษาจังหวัดสกลนคร วิทยานิพนธ์ กศ ม (การวิจัยการศึกษา) มหาสารคาม
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ถ่ายเอกสาร
- ภาวิณี ศรีสุขวัฒนานนท์และเรณูมาศ มาอุ่น (2542) โครงการวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดการ
เรียนรู้ที่มุ่งประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ในจังหวัดสกลนคร กรณีศึกษาการวิจัย
และพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อการปฏิรูปทั้งโรงเรียน รายงานวิจัย
กรุงเทพฯ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ถ่ายเอกสาร
- มยุรี สิงห์แก้ว (2540) การติดตามการใช้หลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนใน
โครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย
วิทยานิพนธ์ ศษ ม (การบริหารการศึกษา) ขอนแก่น บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ขอนแก่น ถ่ายเอกสาร
- มณีนภา ชูติบุตร (2546) สรุปการประเมินหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544
กระบวนการนำหลักสูตรไปใช้ กรุงเทพฯ หน่วยงานนิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษา
ยุทธนา ปฐมชาติ (2545, พฤษภาคม) การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นแนวคิดเชิงปฏิบัติที่เป็นพื้นฐาน
สำคัญสู่การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน วารสารวิชาการ 5(5) 11-18
- บุพิน ศรีสุวรรณ (2537) สภาพปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521
(ฉบับปรับปรุง พ ศ 2533) กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้นประถมศึกษาปีที่1 -2
ตามทรรศนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา
จังหวัดพิจิตร วิทยานิพนธ์ กศ ม (การบริหารการศึกษา) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยนเรศวร ถ่ายเอกสาร
- รุจิรี ภู่อาระ (2545) การพัฒนาหลักสูตร ตามแนวปฏิรูปการศึกษา กรุงเทพฯ นีล พอยท์

- วัฒนาพร กระจับทุกซ์ (2541) การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กรุงเทพฯ
บริษัทเลิฟแลนด์ ลิฟเพรส จำกัด
- (2545) การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักหลักสูตรการศึกษาขั้น พื้นฐาน
พุทธศักราช 2544 กรุงเทพฯ ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วิชัย คิสสระ (2535) การพัฒนาหลักสูตรและการสอน กรุงเทพฯ สุวีริยาสาส์น
- วิชัย วงษ์ใหญ่ (2538) พัฒนาหลักสูตรและการสอน-มิติใหม่ พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ
ธเนศวรการพิมพ์
- วิเชียร เกตุสิงห์ (2530) หลักการสร้างและวิเคราะห์เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย กรุงเทพฯ
ไทยวัฒนาพานิช จำกัด
- วาสนา ดุ่นศรี (2537) การศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตรในโรงเรียนประถมศึกษาแบบพึ่งตนเอง
สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดเชียงราย ปรินญานิพนธ์ กศ ม (บริหารการศึกษา)
กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อัดสำเนา
- วิไลลักษณ์ ลังกา (2546) การวิเคราะห์สหสัมพันธ์คาโนนิกอระหว่างปัจจัยบางประการ
กับแรงจูงใจ ในการผลงานทางวิชาการของครูในสังกัด สำนักงานการประถมศึกษา
จังหวัดราชบุรี ปรินญานิพนธ์ กศ ม (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา) กรุงเทพฯ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถ่ายเอกสาร
- ศุภากร มนตรีสุทธิ์ (2544) ปัจจัยที่สัมพันธ์ต่อผลการปฏิบัติงานของบุคลากรสายการบริหารพัสดุ
ในมหาวิทยาลัยของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร ปรินญานิพนธ์ กศ ม (การอุดมศึกษา)
กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถ่ายเอกสาร
- ศักดิ์ชัย นิรัญทวี (2531) ความแปลกแยกกับพฤติกรรมการทำงานของครูสังกัดกรุงเทพมหานคร
ปรินญานิพนธ์ กศ ด (พัฒนศึกษาศาสตร์) กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- สัจด์ อุทรานันท์ (2532) พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร กรุงเทพฯ โรงพิมพ์มิตรสยาม
- สมาน แก้วคำไสย์ (2545) บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็น
ศูนย์กลางในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด
ปรินญานิพนธ์ กศ ม (การบริหารการศึกษา) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ถ่ายเอกสาร
- สุวดี แยมเกษร (2547) ปัจจัยทางจิตสังคมที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการสอนของครูตามแนว
ปฏิรูปการศึกษาแห่งชาติ ปรินญานิพนธ์ วท ม (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์)
กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถ่ายเอกสาร

สมศักดิ์ สันทรเวช (2542,มกราคม) การนำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้ วารสารวิชาการ
2(1) 43 -44

----- (2542,พฤศจิกายน) แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
วารสารการศึกษา กทม 23(2) 16-19

สุนีย์ เหมะประสิทธิ์ (2537) การพัฒนาหลักสูตรและการสอนในระดับประถมศึกษา กรุงเทพฯ
ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546) แนวคิดพื้นฐานการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร กรุงเทพฯ
The Knowledge Center

สุทนต์ ศรีไธย์ (ม ป ป) การวางแผนพัฒนาหลักสูตร กรุงเทพฯ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สุภรณ์ สุภาพงษ์ (2545,กุมภาพันธ์) หลักสูตรใหม่ นักเรียนจะเรียนรู้อย่างมีความสุข แต่มีเงื่อนไข
ความสำเร็จ วารสารวิชาการ 5(1) 19 -21

สมิตร คุณากร (2523) หลักสูตรและการสอน พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ โรงพิมพ์ชวนพิมพ์

สำลี รักสุทธี (2544) เทคนิควิธีเขียนหลักสูตร กรุงเทพฯ โรงพิมพ์พัฒนาศึกษา

สำลี ทองธิว (2545) หลักและแนวปฏิบัติในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กรณีวิชา วิทยาศาสตร์
ระดับสถานศึกษา กรุงเทพฯ ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย

สำนักงานศึกษา กรุงเทพมหานคร (2545) รายงานการจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร
ปี 2544 กรุงเทพฯ โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย

----- (2546 ก) ทำเนียบสำนักงานเขต ศึกษาธิการเขตและ ผู้บริหารโรงเรียน สังกัด กรุงเทพมหานคร

----- (2546 ข) สถิติจำนวนนักเรียน/ห้องเรียน โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2546
จำแนกตามระดับชั้น จำแนกรายสำนักงานเขต จำแนกรายโรงเรียน

----- (2546 ค) แนวปฏิบัติในการวัดผลและประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรการศึกษา

ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กรุงเทพฯ โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2547) เอกสารสาระการเรียนรู้
ประกอบชุดวิชา ผู้นำทางการศึกษา โครงการพัฒนาผู้บริหารประจำการ ม ป พ

สำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดสมุทรสงคราม (2545) ความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ของสถานศึกษา จังหวัด
สมุทรสงคราม ม ป พ

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2546) รายงานการสังเคราะห์รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครูต้นแบบ (ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542) สรุปรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
กรุงเทพฯ แดนคิด มีเดีย จำกัด
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (ม.ป.ป.) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานปฏิรูปการศึกษา พ.ศ. 2542 ม.ป.ป.
- ไสว พิกขาว (2542) การจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กรุงเทพฯ โครงการตำราวิชาการ ราชภัฏเฉลิมพระเกียรติ
- อนันต์ ศิริภัสราภรณ์ (2546, 16 พฤษภาคม) โรงเรียน กทม พร้อมใช้หลักสูตรใหม่ บ้านเมือง
หน้า 12
- อุทัย บุญประเสริฐ (2540) หลักสูตรและการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน กรุงเทพฯ โรงพิมพ์ เอส ดี เพรส
- เอกรินทร์ สัมมาสาธ (2545) กระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา แนวคิดสู่ปฏิบัติ
กรุงเทพฯ บิ๊ก พอยท์
- อำภา บุญช่วย (2537) การบริหารงานวิชาการโรงเรียน พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ โรงพิมพ์โอเอสเอช
- Binda, K (1989, December) Elementary School Principle and The Process of Curriculum Implementation *Dissertation Abstracts International* 50 1492 - A
- Brooks, K J (1994, December) The Reform of Primary Education in British Columbia Teacher's Perceptions of the Intial Implementation of Year 2000 Primary Program *Dissertation Abstracts International* 55 1492-A
- Cho, Jeasik (2001) *Curriculum Implementation As Lived Teacher Experience Two Cases of teachers* Ph d Thesis School the Ohio state University
- Devin, Mary Angela (1989, December) Operational Factors of student Support teams as Related to Special Education Referral and Placement Rates *Dissertation Abstracts International* 06(52) 2103-A
- Hoy, Wayne K. & Celcıl G Mickel (1994) *Educational Administration Theory, Reserch and Practice* 2 nd ed New York Random House
- Killian, Ray A (1968) *Managing by Decision for Maximum Executive Effectiveness* North Carolina Valle -Balou Press
- Krejcie, Robert V and Morgan, Daryle W (1970, Autumn) Determining Sample Size for Research Activities *Journal of Education and Psychological Measurement* 30 (3) 608

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง
การศึกษาการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพระโขนง
กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

- 1 แบบสอบถามฉบับนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ
 - ตอนที่ 1 สอบถามสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม
 - ตอนที่ 2 สอบถามความเชื่ออำนาจในตนผู้ตอบแบบสอบถาม
 - ตอนที่ 3 สอบถามการปฏิบัติงานการใช้หลักสูตรสถานศึกษา
- 2 ในการตอบคำถามโปรดกรุณาตอบตามสภาพที่เป็นจริงของสถานศึกษาและกรุณาตอบให้ครบทุกข้อเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาการใช้หลักสูตรสถานศึกษาต่อไป

ขอขอบพระคุณ ที่ท่านให้ความกรุณาอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวิจัยในครั้งนี้

นางสาวณัฐชา นาคแนวดี
 นิติปริญญโท ภาคพิเศษ สาขาการบริหารการศึกษา
 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง ท่านเป็นครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ใด โปรดเขียนเครื่องหมาย / ลงใน () หน้ากลุ่ม
สาระการเรียนรู้

() ภาษาไทย	() สุขศึกษาและพลศึกษา
() คณิตศาสตร์	() ศิลปะ
() วิทยาศาสตร์	() การงานอาชีพและเทคโนโลยี
() สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	() ภาษาต่างประเทศ

ตอนที่ 2 สอบถามความเชื่ออำนาจในตนของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความทางซ้ายมือ แล้วพิจารณาว่าข้อความนั้นเป็นความจริงในระดับใด
ให้ท่านเขียนเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างทางขวามือที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	จริง	ค่อนข้าง จริง	เฉยๆ	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่จริง
1 ข้าพเจ้ามั่นใจว่ามีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร สถานศึกษาได้เป็นอย่างดี					
2 ข้าพเจ้าแน่ใจว่ามีความพร้อมในการสอนตามหลักสูตร ทุกชั้นตอน					
3 ข้าพเจ้าแน่ใจว่าตนเองมีทักษะในการสอนให้ผู้เรียน ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ได้ดี					
4 ข้าพเจ้ามั่นใจว่ามีการจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอ ในการดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร					
5 ข้าพเจ้ารู้สึกว่าร่วมที่จะเข้ารับ การประชุม อบรม สัมมนา เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรสถานศึกษาตลอดเวลา					
6 การที่ข้าพเจ้าได้รับการเลื่อนขั้นเงินเดือนขึ้นอยู่กับ ความสามารถในการปฏิบัติการสอนของข้าพเจ้าเอง					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	จริง	ค่อนข้าง จริง	เฉยๆ	ค่อนข้าง ไม่จริง	ไม่จริง
7 เมื่อได้รับมอบหมายงานในตำแหน่งสำคัญ ข้าพเจ้าก็ยังแน่ใจว่า สามารถดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตรได้					
8 ข้าพเจ้าไม่แน่ใจว่ามีการบริการวัสดุอุปกรณ์อย่างเพียงพอ ในการจัดกระบวนการเรียนรู้					
9 ขณะนี้ข้าพเจ้ารู้สึกไม่มั่นใจในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ให้ประสบความสำเร็จได้					
10 ข้าพเจ้ามั่นใจว่าสามารถสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ภายในห้องเรียนได้					
11 ข้าพเจ้ารู้สึกไม่มั่นใจว่าสามารถเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ ได้เหมาะสมกับผู้เรียน					
12 ข้าพเจ้าแน่ใจว่าได้วัดผลและประเมินผลผู้เรียนในทุกขั้นตอน ของการจัดกระบวนการเรียนรู้					
13 ข้าพเจ้าไม่แน่ใจว่าสามารถจัดทำวิจัยในชั้นเรียนในการ พัฒนาการเรียนการสอนได้					
14 ข้าพเจ้ามั่นใจว่าสามารถเข้าร่วมตามแผนการนิเทศและติดตาม ผลการใช้หลักสูตรได้					
15 ข้าพเจ้าแน่ใจว่ามีความตั้งใจและเอาใจใส่ต่อการดำเนิน การเรียนการสอนตามหลักสูตรเป็นอย่างดี					

ตอนที่ 3 สอบถามการปฏิบัติงานการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

คำชี้แจง

1 โปรดอ่านข้อความเกี่ยวกับการปฏิบัติงานการใช้หลักสูตรสถานศึกษาที่อยู่ด้านซ้ายมือ แล้วพิจารณาว่าโรงเรียนของท่านมีการปฏิบัติในเรื่องนั้นในระดับใด

2 ผู้ตอบแบบสอบถามโปรดเขียนเครื่องหมาย / ลงในช่องระดับการปฏิบัติ โดยมีเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง โรงเรียนของท่านมีการปฏิบัติในเรื่องนั้น มากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง โรงเรียนของท่านมีการปฏิบัติในเรื่องนั้น มาก

ระดับ 3 หมายถึง โรงเรียนของท่านมีการปฏิบัติในเรื่องนั้น ปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง โรงเรียนของท่านมีการปฏิบัติในเรื่องนั้น น้อย

ระดับ 1 หมายถึง โรงเรียนของท่านมีการปฏิบัติในเรื่องนั้น น้อยที่สุด

ข้อที่	การใช้หลักสูตรสถานศึกษา	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
1	ด้านการบริหารและบริการหลักสูตร					
	การบริหารหลักสูตร					
	จัดให้ครูเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนา ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร ปีการศึกษาละ 1 ครั้ง					
	2 จัดการประชุมชี้แจงในการวัดผลและประเมินผลตามหลักสูตร ภาคเรียนละ 1 ครั้ง					
	3 จัดการประชุม อบรม สัมมนา เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร ภาคเรียนละ 1 ครั้ง					
	4 ครูได้เตรียมความพร้อมในการสอน ทุกภาคเรียน					
	5 ครูได้เข้าสอนตรงตามความรู้ ความสามารถ ร้อยละ 80					
	6 ครูได้เข้าสอนตรงตามความถนัดและความสนใจ ร้อยละ 80					
	7 จัดทำแผนงานด้านการจัดสรรงบประมาณ สำหรับการจัดการเรียนรู้ อย่างเพียงพอ					
8	การบริการหลักสูตร					
	จัดสำรวจความต้องการวัสดุ-อุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้ ภาคเรียนละ 1 ครั้ง					
9	จัดให้มีหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ไว้ให้ครูอย่างเพียงพอ					

ข้อที่	การใช้หลักสูตรสถานศึกษา	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
10	จัดให้มีคู่มือการจัดการเรียนรู้ให้ครูศึกษาค้นคว้าได้ครบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้อย่างเพียงพอ					
11	จัดให้มีคู่มือพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ให้ครูได้แสวงหาความรู้อย่างเพียงพอ					
12	จัดให้มีคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้ครู ได้ครบทุกชั้นเรียน					
13	จัดให้มีคู่มือแนวทางการวัดผลและประเมินผลการเรียนให้ครู ได้ครบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้					
14	จัดเตรียมอาคารสถานที่ห้องเรียนให้พร้อมก่อนเปิดภาคเรียน					
15	จัดบริการวัสดุ-อุปกรณ์สำหรับให้ครูผู้สอนอย่างเพียงพอ					
16	จัดสภาพแวดล้อมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน					
17	ด้านการดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ จัดป้ายนิเทศในห้องเรียน ได้ครบตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทุกสัปดาห์					
18	จัดป้ายนิเทศนอกห้องเรียน ไว้ให้ได้เรียนรู้ร่วมกันตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ เดือนละ 1 ครั้ง					
19	จัดมุมหนังสือทุกห้องเรียน ไว้ให้ผู้เรียน ได้หาความรู้เพิ่มเติมและปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน					
20	จัดแผนการใช้ห้องศิลปะ ห้องดนตรี ห้องนาฏศิลป์ ในการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอย่างทั่วถึง					
21	จัดแผนการใช้ห้องวิทยาศาสตร์ในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน ตลอดปีการศึกษา					
22	จัดแผนการใช้ห้องคอมพิวเตอร์ในการสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตได้อย่างกว้างขวางทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้					
23	จัดให้ทุกห้องเรียน ได้ใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ					
24	การเลือกใช้และพัฒนาสื่อ ครูได้เข้ารับการประชุมปฏิบัติการ เกี่ยวกับการเลือกใช้และพัฒนาสื่อ ที่สอดคล้องกับหลักสูตร					
25	สำรวจปัญหาและ ความต้องการของครูผู้สอน ในการใช้สื่อการเรียนรู้					

ข้อที่	การใช้หลักสูตรสถานศึกษา	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
26	จัดทำแผนพัฒนาสื่อการเรียนรู้ไว้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ อย่างเป็นระบบ					
27	จัดเตรียมสื่อการเรียนรู้ไว้อย่างหลากหลายให้สอดคล้อง กับความสนใจของผู้เรียน					
28	จัดเตรียมสื่อการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ต่างๆ ไว้ล่วงหน้า 1 เดือน					
29	ครูเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวิธีการเรียนรู้ ของผู้เรียน					
30	จัดระบบการจัดเก็บ ซ่อมและบำรุงรักษาสื่อการเรียนรู้ ให้มีความพร้อมที่จะใช้ประโยชน์					
31	จัดบุคลากรรับผิดชอบเกี่ยวกับสื่อการเรียนรู้ทุกกลุ่ม สาระการเรียนรู้					
32	จัดการกำกับ ติดตาม ประเมินผลการใช้สื่อการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่อง					
33	การจัดกระบวนการเรียนรู้ จัดกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544					
34	จัดกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ และเป้าหมายของหลักสูตรสถานศึกษา					
35	จัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายให้เหมาะสมกับ ความสนใจและความสามารถของผู้เรียน					
36	จัดกระบวนการเรียนรู้โดยเน้น เนื้อหาที่เหมาะสมกับ สภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตของผู้เรียน					
37	จัดกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นทักษะกระบวนการคิด และการแก้ปัญหา					
38	จัดกระบวนการเรียนรู้โดยสอดคล้องกับคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์					
39	จัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการทั้งในกลุ่ม สาระการเรียนรู้เดียวกันและต่างกลุ่มสาระการเรียนรู้					
40	จัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมใน กิจกรรมการเรียนการสอนทุกขั้นตอน					
41	จัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เช่น การจัดทำรายงานการศึกษาค้นคว้า เป็นต้น					

ข้อที่	การใช้หลักสูตรสถานศึกษา	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
42	จัดการติดตามแก้ไข ข้อบกพร่องของผู้เรียน อย่างต่อเนื่อง					
43	การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้อย่างหลากหลายให้ผู้เรียน ได้เลือกตามความสนใจและความถนัด					
44	จัดกิจกรรมชมรม ให้ผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ เช่น กีฬา คณิต นาฏศิลป์ เป็นต้น					
45	จัดเชิญภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นวิทยากรในการจัด กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน					
46	จัดการวางแผนร่วมกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน					
47	จัดบุคลากรรับผิดชอบการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ให้เหมาะสมกับความถนัดและความสามารถ					
48	ผู้บริหาร ใ้คืนเทศ และ ติดตามการจัดกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียน					
49	จัดให้มีการใช้สถานที่สำคัญในชุมชน เช่น วัด สำนักงานเขต ศูนย์บริการสาธารณสุข เป็นแหล่งเรียนรู้ ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน					
50	การวัดผลและประเมินผล จัดเตรียมแบบวัดผลและประเมินผลตามกลุ่มสาระ การเรียนรู้ ไว้ล่วงหน้า					
51	ใช้วิธีการวัดผลและประเมินผลที่หลากหลาย เช่น ทดสอบ สังเกต สัมภาษณ์ ตรวจผลงาน แฟ้มสะสมงาน ฯลฯ					
52	จัดการประเมินผลการเรียนรู้ให้ครอบคลุมภารกิจทั้ง 4 ด้าน คือการประเมินผลการเรียนกลุ่มสาระ ประเมินกิจกรรม พัฒนาผู้เรียน ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนสื่อความ					
53	จัดทำข้อมูลเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลระดับช่วงชั้น					
54	ครูได้นำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุง พัฒนาการเรียนรู้อย่าง เช่น จัดสอนซ่อมเสริม					
55	จัดทำเอกสารหลักฐานเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผล การเรียนรู้ไว้แสดงวุฒิการศึกษาและรับรองผลการเรียนรู้ ของผู้เรียน					

ข้อที่	การใช้หลักสูตรสถานศึกษา	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
56	ด้านการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร การนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร จัดทำแผนนิเทศ/โครงการนิเทศโดยกำหนดเป้าหมาย ชัดเจน					
57	จัดการประชุมชี้แจง ปฐกษัตริ์หรือให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วม ในการแสดงความคิดเห็นต่อการใช้หลักสูตรและการ ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร					
58	กำหนดตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จในการดำเนินงานการใช้ หลักสูตรสถานศึกษา					
59	จัดกิจกรรมการนิเทศหลายรูปแบบ ไว้พัฒนาการจัด การเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา					
60	จัดการนิเทศเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน การจัด กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การวัดผลประเมินผลอย่างต่อเนื่อง					
61	ดำเนินการนิเทศภายใน โดยการเยี่ยมชมชั้นเรียนเป็นประจำ และสม่ำเสมอ					
62	จัดสรรเวลาในการนิเทศได้อย่างเหมาะสม					
63	รายงานผลการนิเทศต่อผู้ร่วมงานและผู้บังคับบัญชา ไว้ร่วมกันหาแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอน					
64	การวิจัยเพื่อการพัฒนาการเรียนการสอน มีนโยบายที่ชัดเจนในการส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดทำ วิจัยในชั้นเรียน					
65	มีการวางแผนร่วมกันของผู้บริหารและครูผู้สอนในการ ช่วยเหลือครูผู้สอนให้ทำวิจัยในชั้นเรียน					
66	จัดการอบรมให้ครูผู้สอนมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับ กระบวนการจัดทำวิจัยในชั้นเรียน					
67	จัดหารายงานวิจัยในชั้นเรียนมาเผยแพร่และเป็นแบบอย่าง ให้แก่ครูผู้สอน					
68	จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากรายงานวิจัยของ ครูผู้สอนในสถานศึกษา					
69	ผู้บริหารติดตามการจัดทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอน อย่างจริงจัง					
70	ผู้บริหารติดตามการนำผลการวิจัยไปใช้ในการปฏิบัติ ไว้พัฒนาการเรียนการสอน อย่างจริงจัง					

แบบบันทึกการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา

เรื่อง

การศึกษาการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร

ชื่อผู้รับการสัมภาษณ์	นามสกุล
ตำแหน่ง	โรงเรียน
สัมภาษณ์เมื่อวันที่	เดือน
	พ ศ 2548
	เวลา
	ถึง

หัวข้อในการสัมภาษณ์

1 โรงเรียนของท่านได้ดำเนินการการใช้หลักสูตรสถานศึกษาเกี่ยวกับการบริหารและบริการหลักสูตรอย่างไรบ้าง และประสบปัญหาด้านบริหารและบริการหลักสูตรอย่างไรบ้าง

1 1 การบริหารหลักสูตร

1 2 การบริการหลักสูตร

2 โรงเรียนของท่านได้ดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตรด้านเหล่านี้้อย่างไรบ้าง และประสบปัญหาอะไรบ้างในการดำเนินงานด้านต่างๆ ได้แก่

2 1 การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้

2 2 การเลือกใช้และพัฒนาสื่อ

2 3 การจัดกระบวนการเรียนรู้

2.4 การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

2.5 การวัดผลและประเมินผล

3 โรงเรียนของท่านได้ดำเนินงานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตรในด้านเหล่านี้อย่างไรบ้าง และประสบปัญหามากน้อยเพียงใด

3.1 การนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร

3.2 การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

4 โรงเรียนของท่านประสบปัญหาในการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ในด้านอื่นๆ อย่างไรบ้าง

4.1

4.2

ผู้สัมภาษณ์นางสาวณัฐชา นาคแนวดี
 นิสิตปริญญาโท ภาควิเศษ สาขาการบริหารการศึกษา
 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ภาคผนวก ข
รายชื่อผู้ให้การสัมภาษณ์

รายชื่อผู้บริหารสถานศึกษาผู้ให้สัมภาษณ์
โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร

1	นางธรรณูรส คงสบาย	ผู้อำนวยการโรงเรียนบางจาก(นาคเพื่อนอุปถัมภ์)
2	นางสงศรี โกมารทัต	ผู้อำนวยการโรงเรียนพูนสิน(เพชรสุขอุปถัมภ์)
3	นายประทีน จำปาเงิน	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม
4	นายวินัย คร้ามวงษ์	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดธรรมมงคล(หลวงพ่อวิริยงค์อุปถัมภ์)

ภาคผนวก ค

การวิเคราะห์ระดับความเชื่ออำนาจในตนของครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขต
พระโขนง กรุงเทพมหานคร

การวิเคราะห์ระดับความเชื่ออำนาจในตนของครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขต
พระโขนง กรุงเทพมหานคร

ตาราง 9 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความเชื่ออำนาจในตนของครูผู้สอน
ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร

ความเชื่ออำนาจในตน	$\bar{X}$	S D	ระดับ
1 ข้าพเจ้ามั่นใจว่ามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี	2.99	0.65	สูง
2 ข้าพเจ้าแน่ใจว่ามีความพร้อมในการสอนตามหลักสูตรทุกขั้นตอน	3.08	0.68	สูง
3 ข้าพเจ้าแน่ใจว่าตนเองมีทักษะในการสอนให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ได้ดี	3.13	0.71	สูง
4 ข้าพเจ้ามั่นใจว่ามีการจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอในการดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร	2.39	1.07	ต่ำ
5 ข้าพเจ้ารู้สึกว่าการที่พร้อมที่จะเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนาเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ตลอดเวลา	3.28	0.84	สูง
6 การที่ข้าพเจ้าได้รับการเลื่อนขั้นเงินเดือนขึ้นขึ้นอยู่กับความสามารถในการปฏิบัติการสอนของข้าพเจ้าเอง	2.72	1.13	ต่ำ
7 เมื่อได้รับมอบหมายงานในตำแหน่งสำคัญ ข้าพเจ้าก็ยังแน่ใจว่าสามารถดำเนินการเรียนการสอน ตามหลักสูตรได้	3.21	0.83	สูง
8 ข้าพเจ้าไม่แน่ใจว่ามีการบริการวัสดุอุปกรณ์อย่างเพียงพอในการจัดกระบวนการเรียนรู้	1.36	1.11	ต่ำ
9 ขณะนี้ข้าพเจ้าไม่มั่นใจในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จได้	2.03	1.21	ต่ำ
10 ข้าพเจ้ามั่นใจว่าสามารถสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ภายในห้องเรียนได้	3.32	0.73	สูง
11 ข้าพเจ้ารู้สึกไม่มั่นใจว่าสามารถเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ได้เหมาะสมกับผู้เรียน	2.41	1.21	ต่ำ
12 ข้าพเจ้าแน่ใจว่าได้วัดผลและประเมินผลผู้เรียนในทุกขั้นตอนของการจัดกระบวนการเรียนรู้	2.96	0.88	สูง
13 ข้าพเจ้าไม่แน่ใจว่าสามารถจัดทำวิจัยในชั้นเรียนในการพัฒนาการเรียนการสอนได้	2.51	1.23	ต่ำ
14 ข้าพเจ้ามั่นใจว่าสามารถเข้าร่วมตามแผนการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรได้	3.04	0.81	สูง
15 ข้าพเจ้าแน่ใจว่ามีความตั้งใจและเอาใจใส่ต่อการดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตรเป็นอย่างดี	3.41	0.61	สูง
รวม	2.79	0.49	ปาน กลาง

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

รองศาสตราจารย์ ดร. สุณีย์ เหมะประสิทธิ์	รองคณบดีฝ่ายวิจัยและประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์เรือโท ดร. ไพฑูรย์ อ่อนมั่ง	ภาควิชาสุขศึกษา คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ว่าที่ ร.ต. ถาวร อารีศิลป์	ศึกษานิเทศก์ สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร
นายอุดมศักดิ์ นาคี	หัวหน้าฝ่ายวัดผลและประเมินผล สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร
นายวินัย ศรีามวงษ์	ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดธรรมมงคลฯ กรุงเทพมหานคร

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวณัฐชา นาคแนวดี
วัน เดือน ปีเกิด	วันที่ 26 สิงหาคม 2502
สถานที่เกิด	อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	40/626 คอนโดบ้านสวนแจ้งวัฒนะ ถนนแจ้งวัฒนะ 14 แขวงสีกัน เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร 10210
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียน
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนวัดธรรมมงคล (หลวงพ่อวิริยงค์อุปถัมภ์) แขวงบางจาก สำนักงานเขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2518	มัธยมศึกษา โรงเรียนสตรีสมุทรปราการ จังหวัด สมุทรปราการ
พ.ศ. 2520	ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา (ป.กศ.) วิทยาลัยครูสวนสุนันทา
พ.ศ. 2523	ประกาศนียบัตรครุพิเศษมัธยม (พ.ม.) กระทรวงศึกษาธิการ
พ.ศ. 2527	การศึกษามัธยมศึกษา (กศ.บ.) สาขาวิชาเอกการประถมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
พ.ศ. 2549	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ